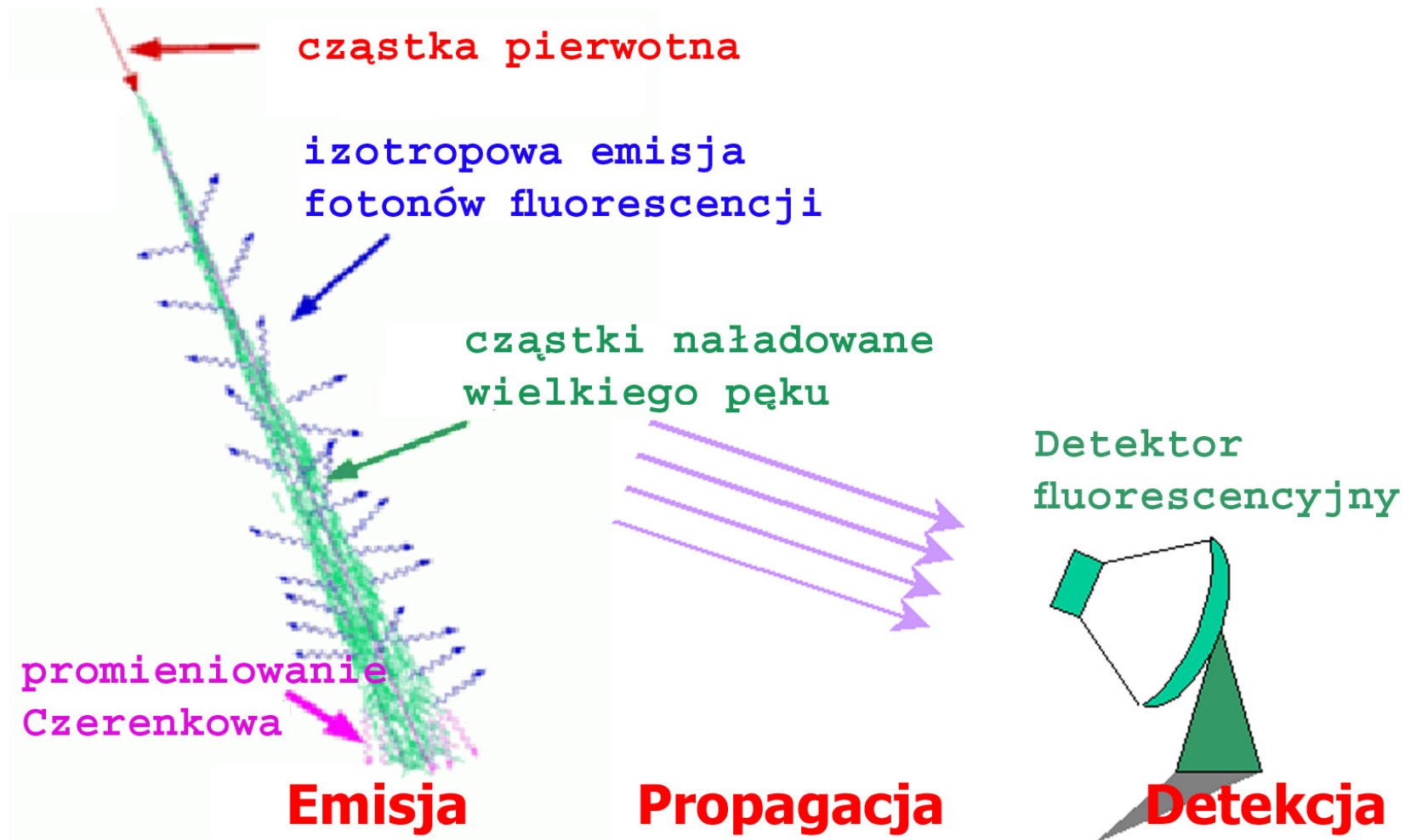

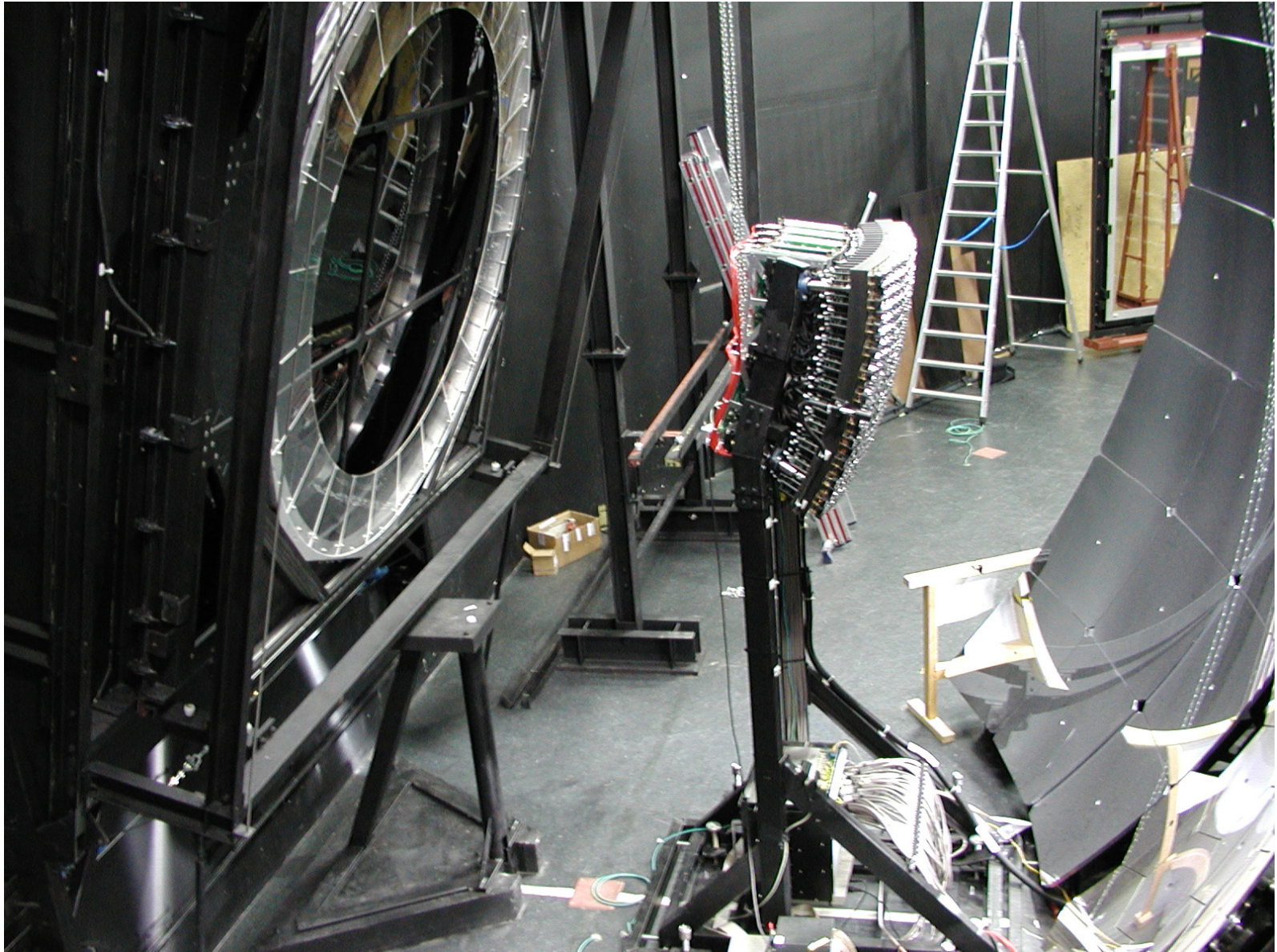
Astrofizyka promieni kosmicznych-5

Henryk Wilczyński

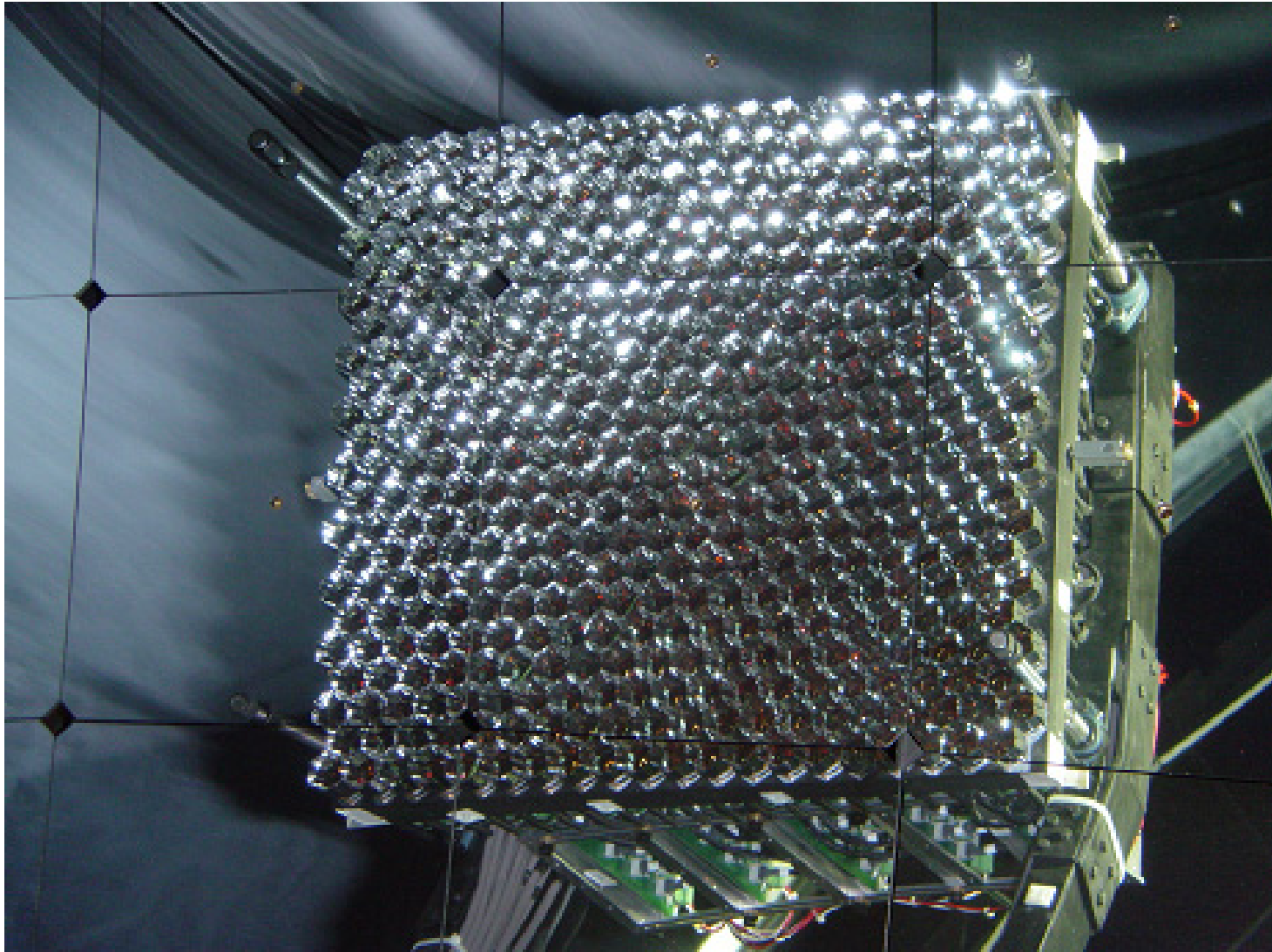
Pomiar wielkiego pęku metodą fluorescencyjną

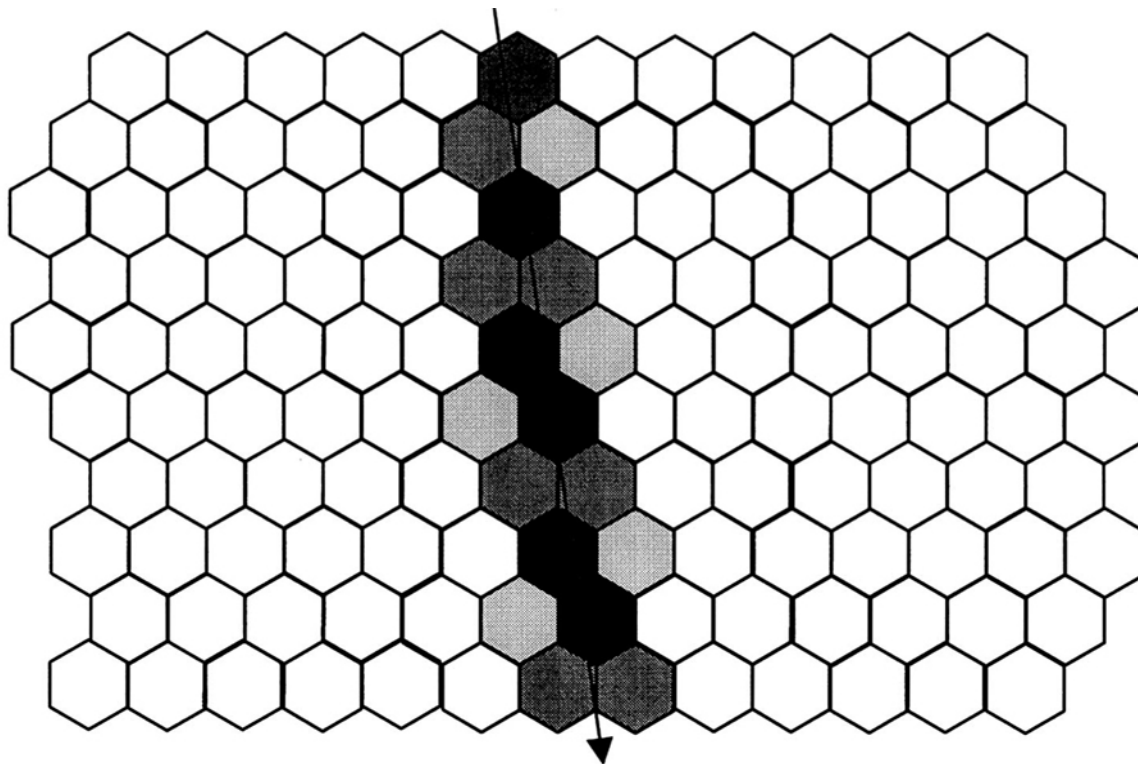
Teleskop fluorescencyjny

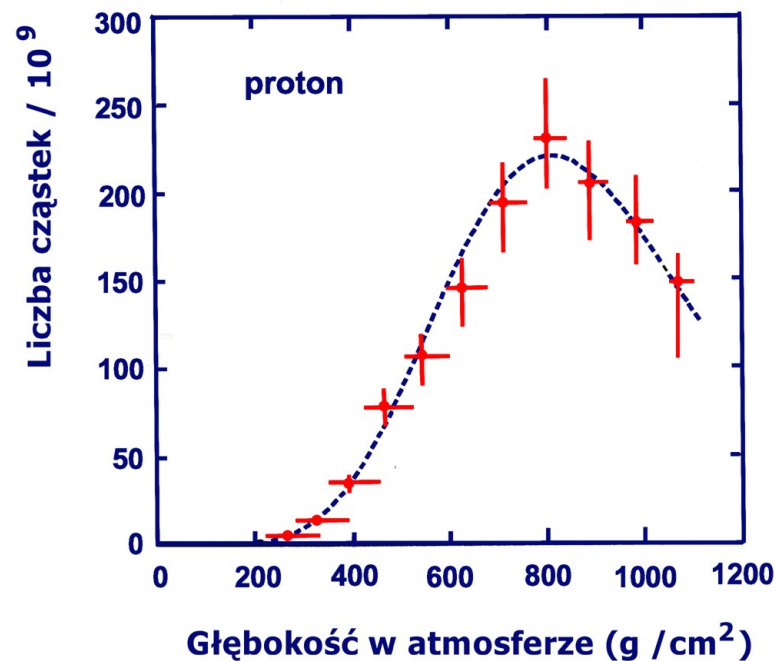
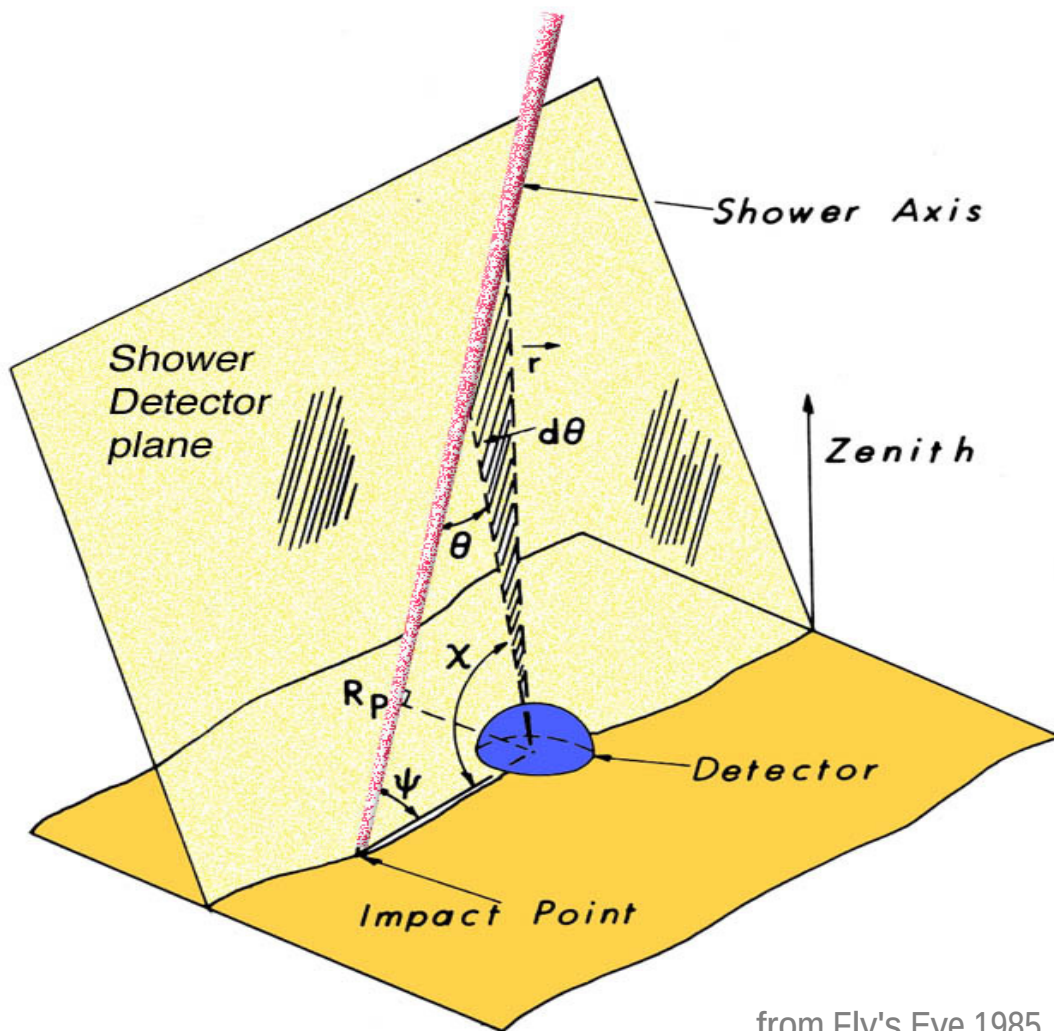
Kamera teleskopu

Ślad pęku w kamerze

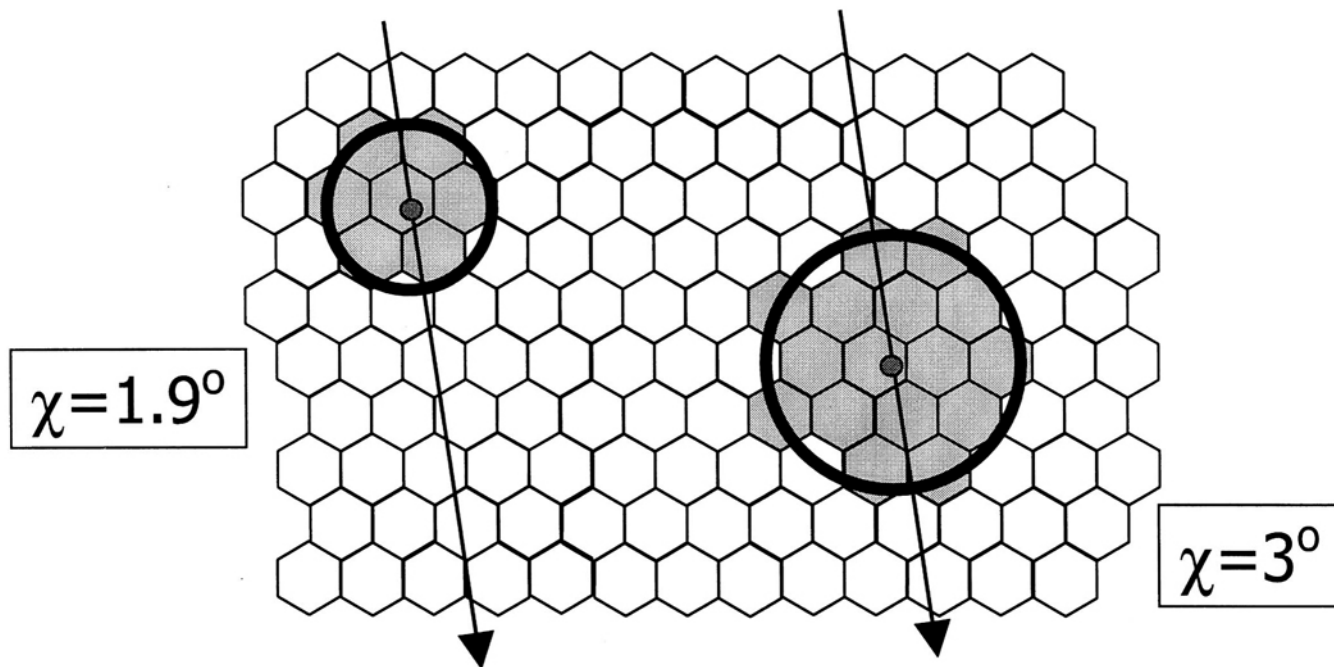

Detekcja metodą fluorescencyjną

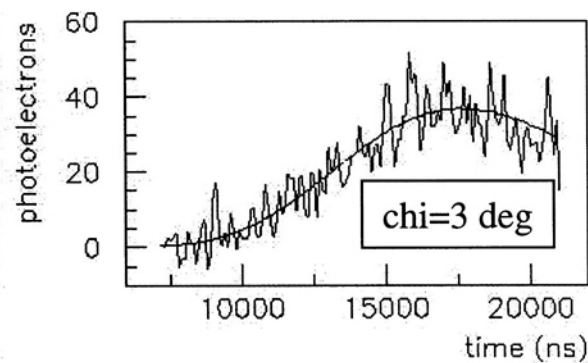
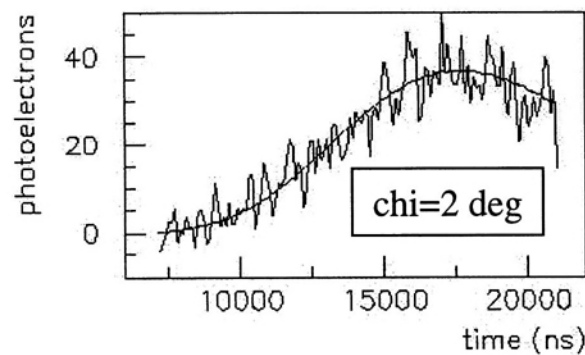
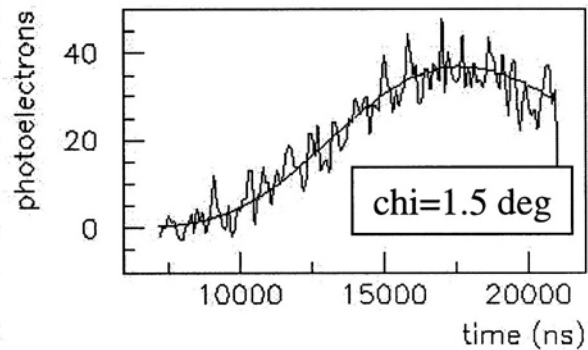
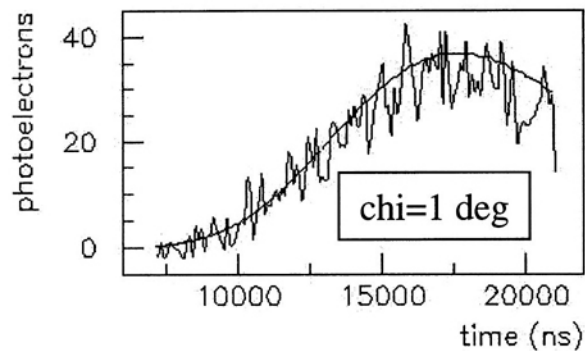
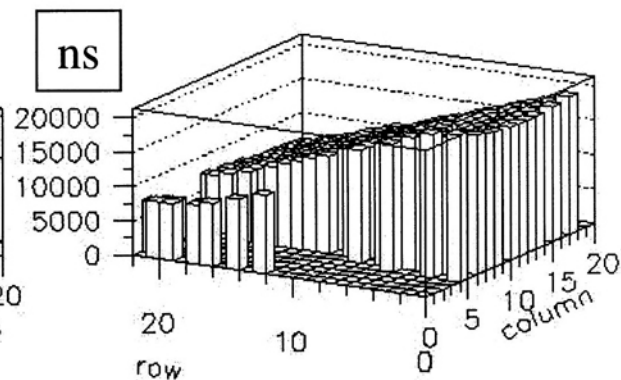
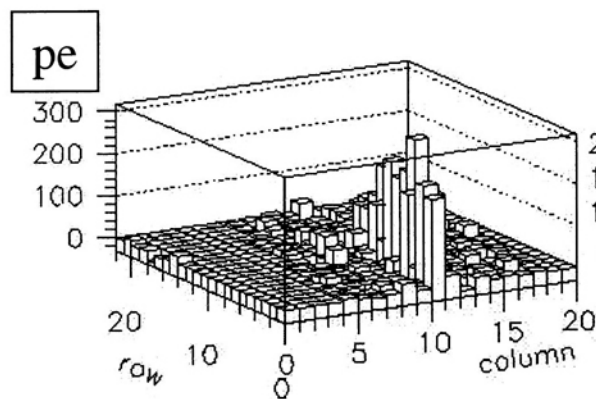
from Fly's Eye 1985

Obraz chwilowy pęku

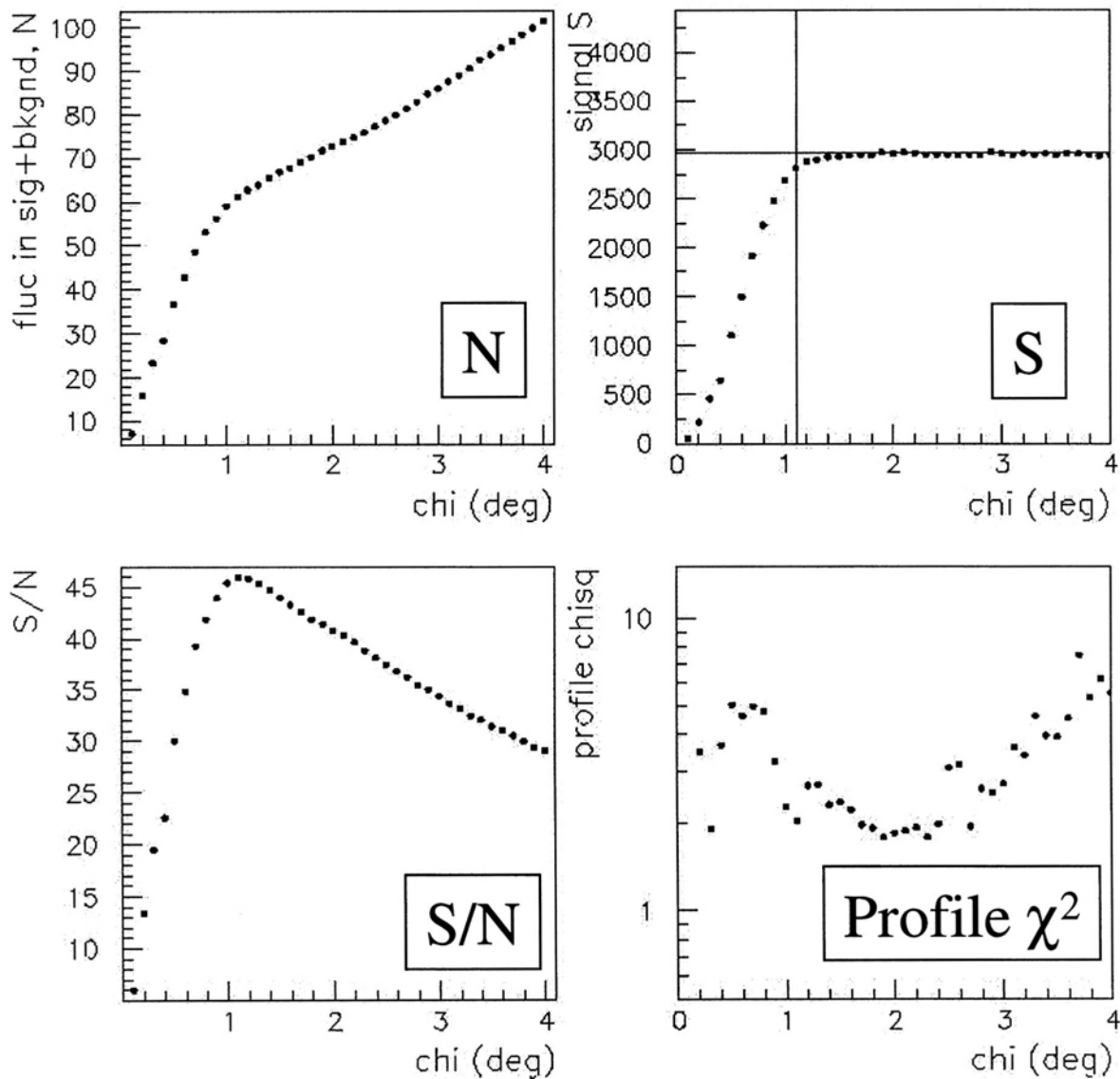

które piksele zawierają prawdziwy sygnał?

Profil podłużny

Sygnal i szum

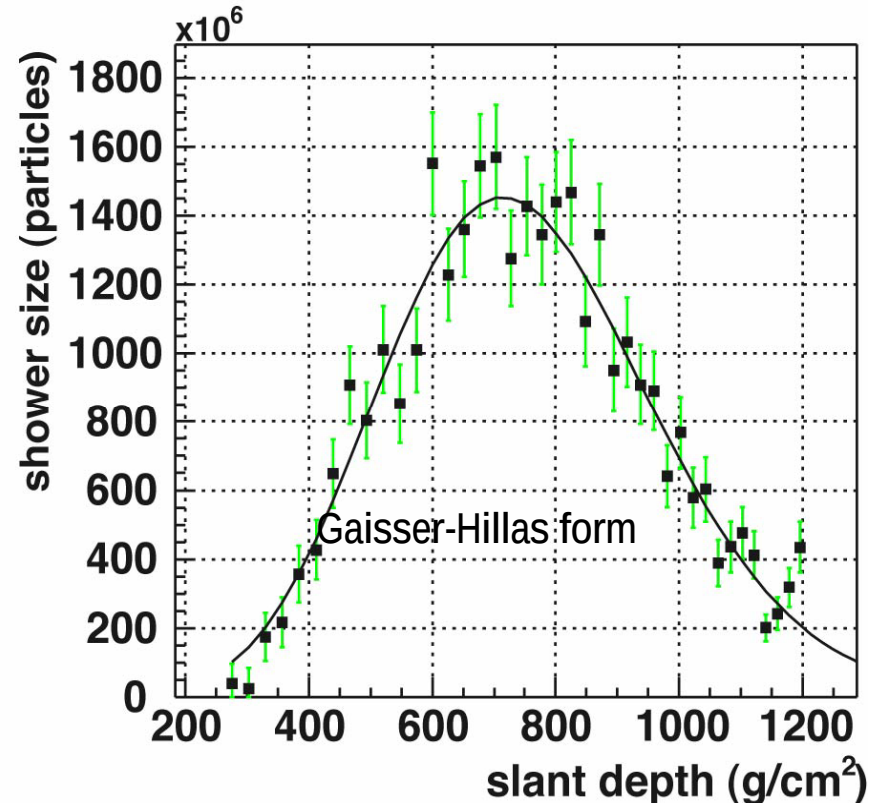
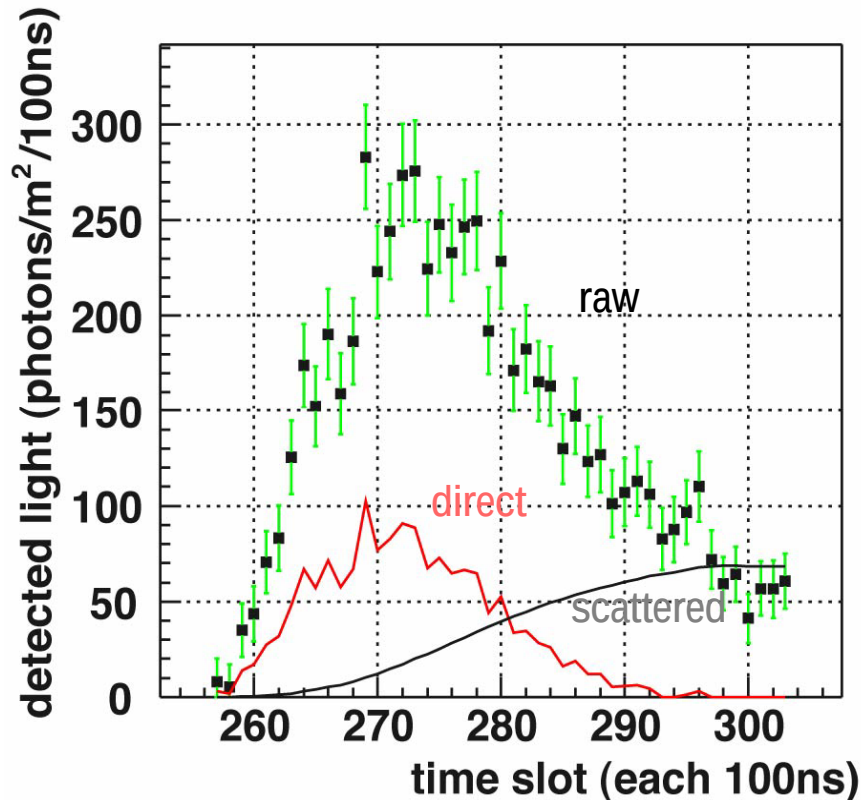

Poprawka na światło czerenkowskie

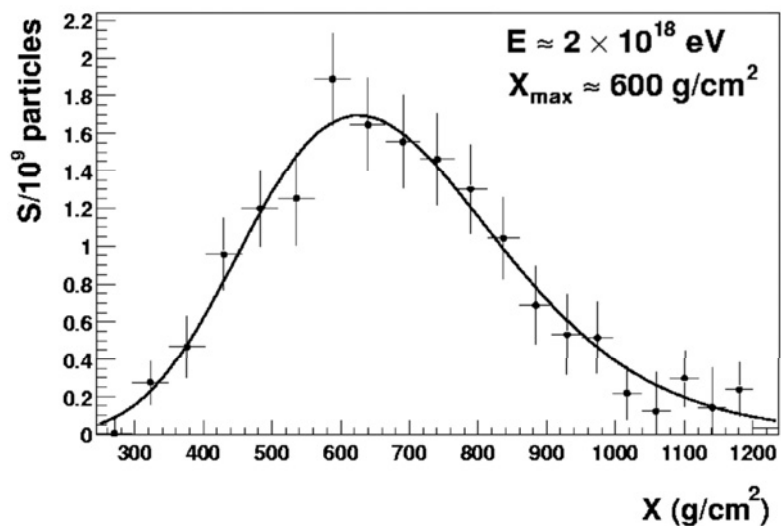
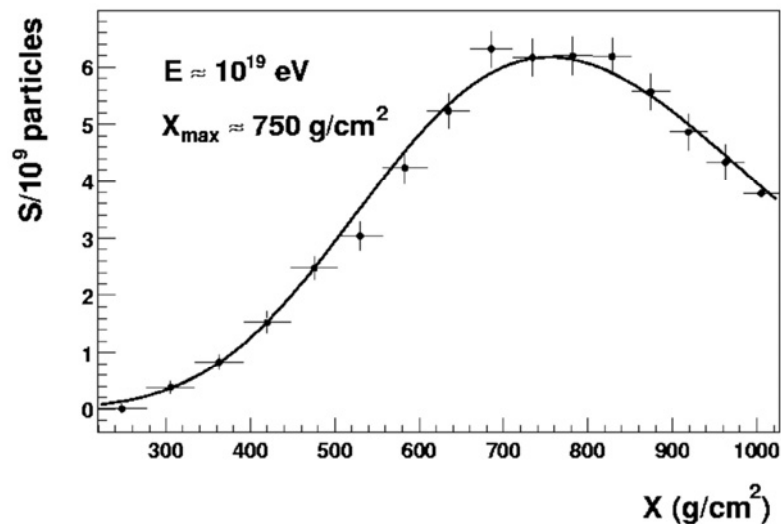
Rozpraszanie światła na drodze między wielkim pękiem a detektorem

→ Osłabienie sygnału fluorescencji

→ Rozpraszanie fotonów czerenkowskich w kierunku detektora

Profil podłużny rozwoju pęku

Kalibracja detektora fluorescencyjnego

Wydajność fluorescencji

Efekty atmosferyczne:

- monitorowanie aerozoli (laser, Lidar)

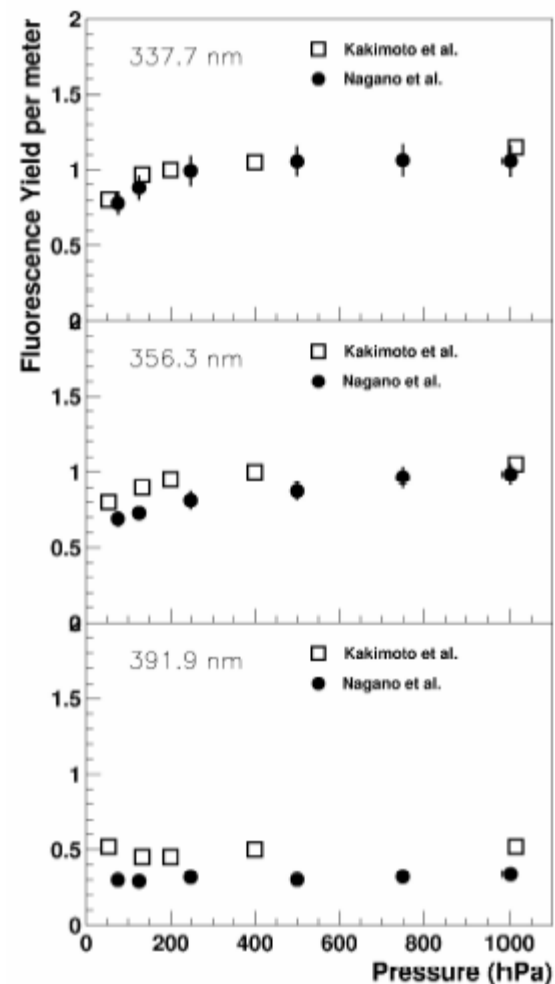
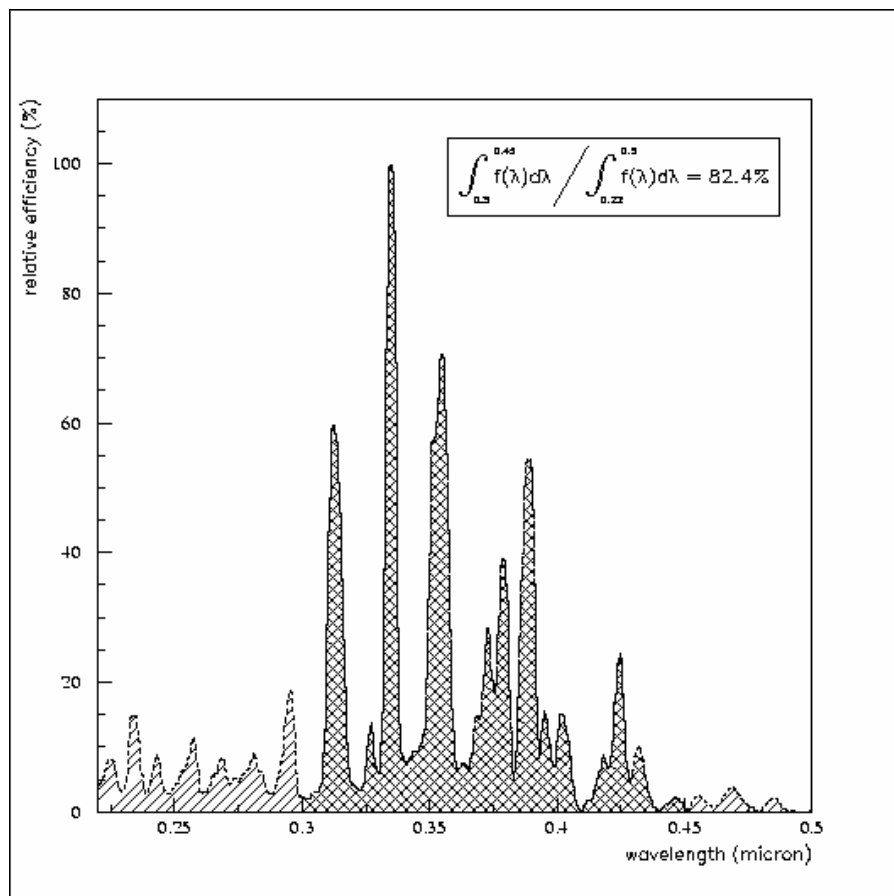
- monitorowanie rozkładów gęstości atmosfery

- monitorowanie chmur

Kalibracja optyczna i elektroniczna detektora

Modelowanie rozwoju i detekcji wielkiego pęku

Widmo fluorescencji azotu

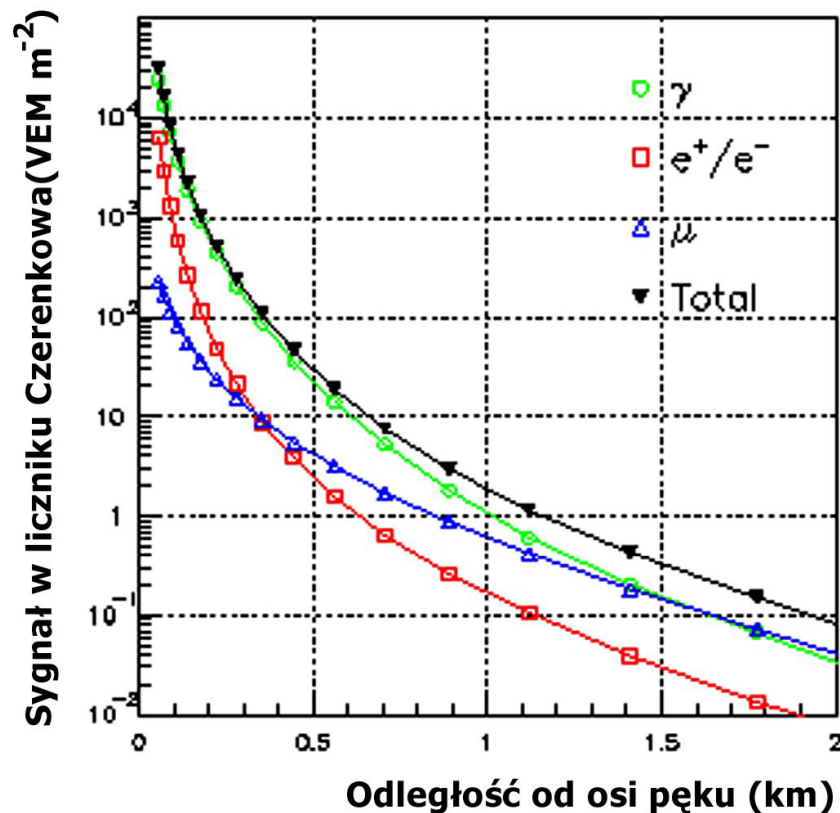
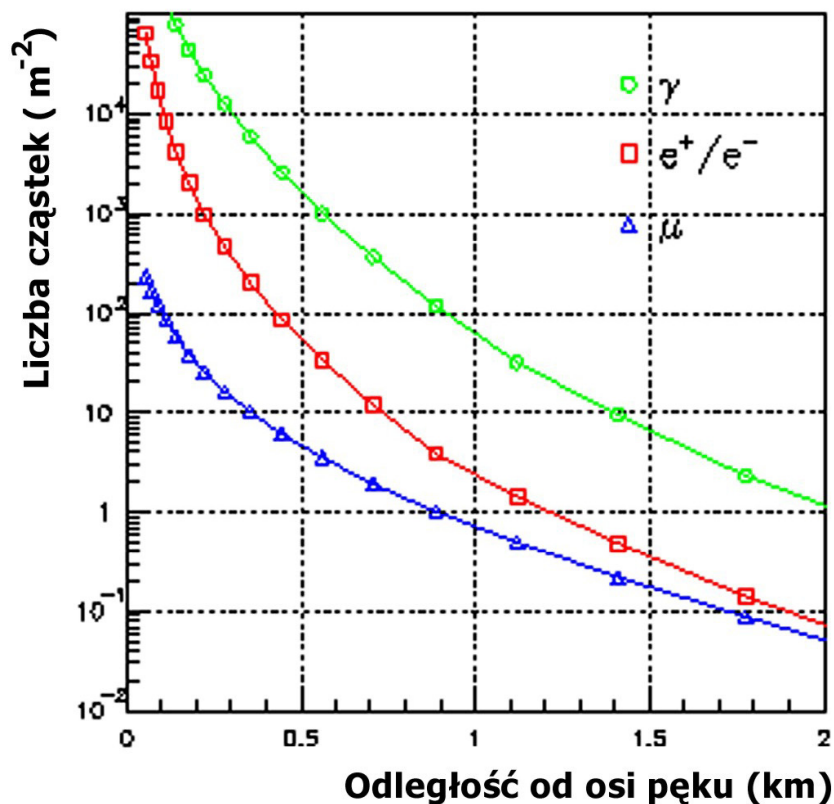

Rozpraszanie światła w atmosferze
 $F = F_0 \exp(-x/d)$ $d \sim \lambda^4$ (Rayleigh)

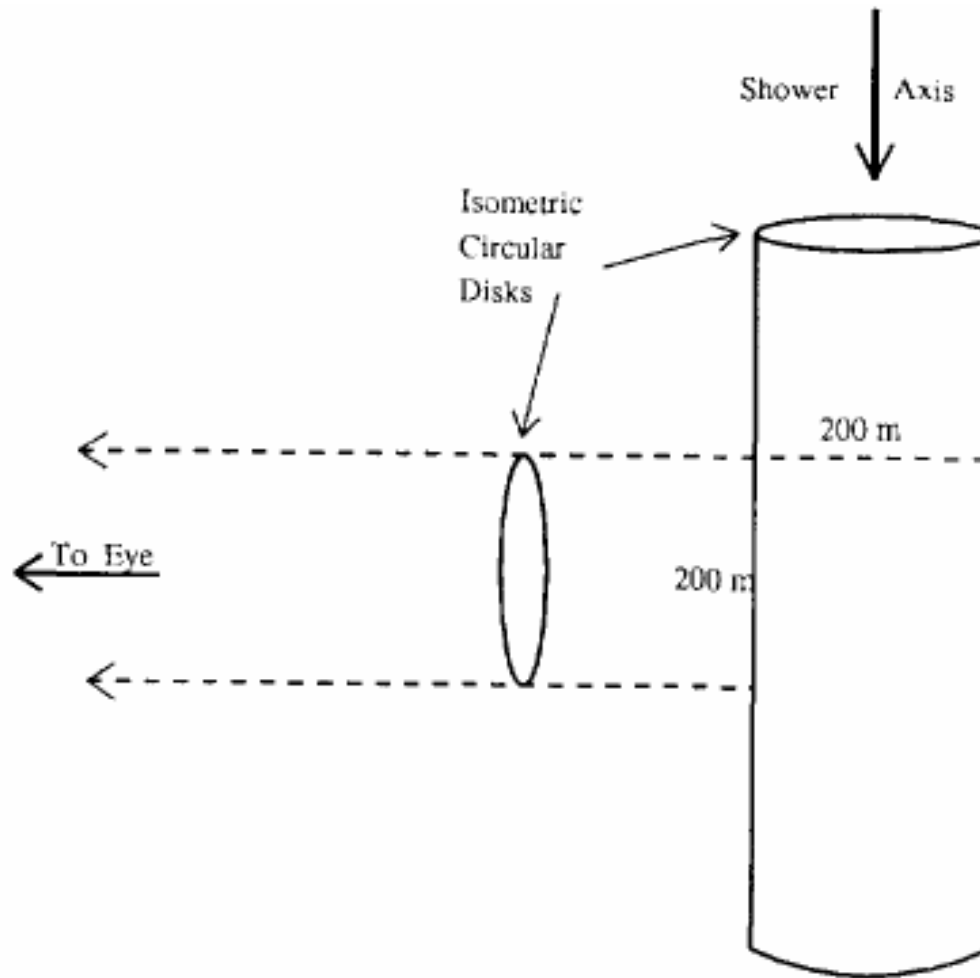
wydajność fluorescencji

Rozkłady poprzeczne cząstek w pęku

proton $E_0 = 10^{19}$ eV

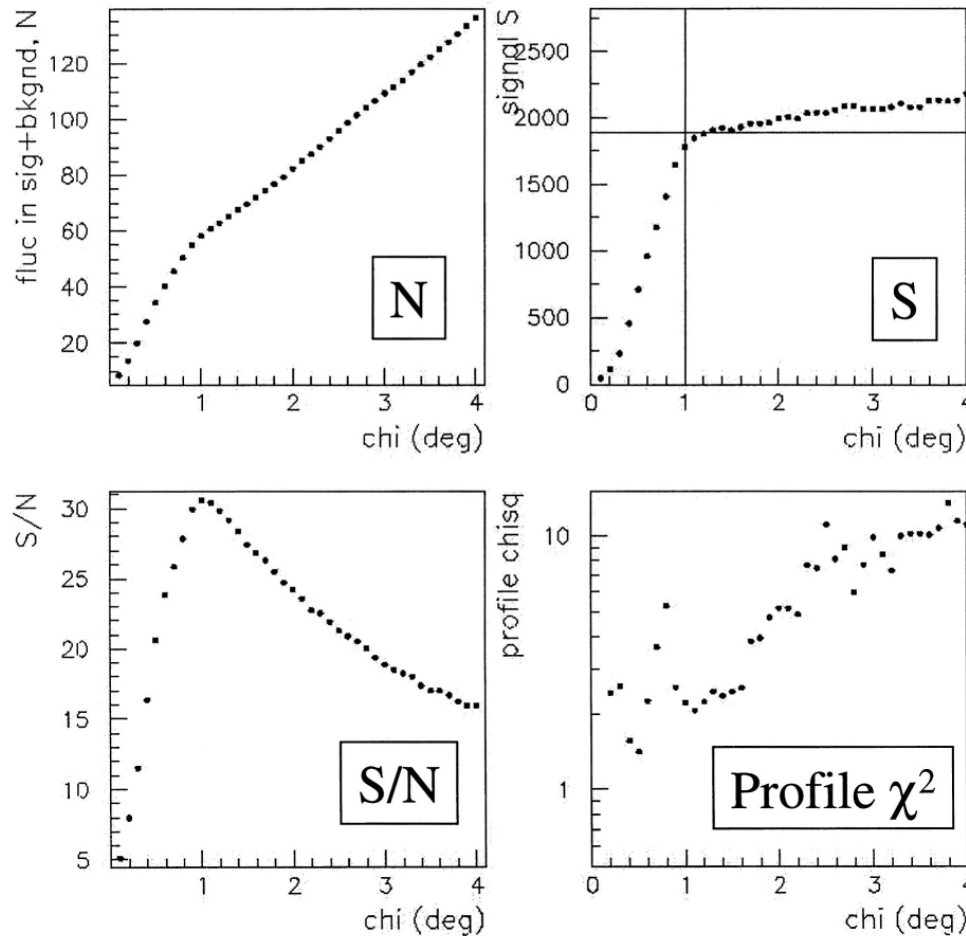

Obraz optyczny pęku

obraz frontu pęku jest zawsze kołowy!

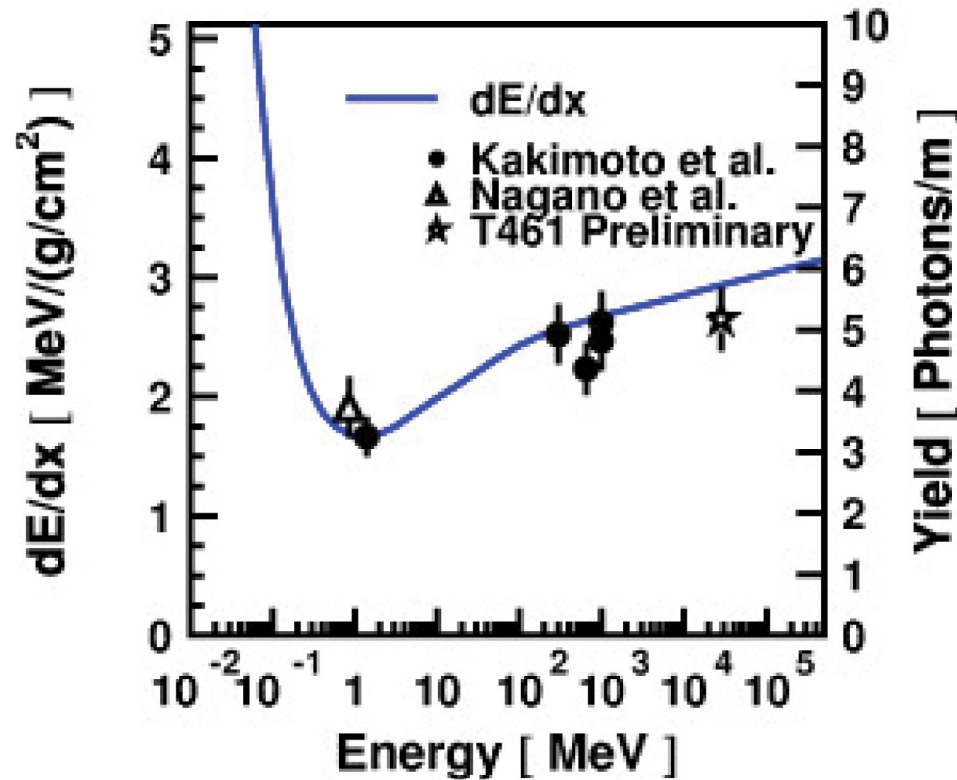
Zbieranie światła pęku

Rozciągnięty obraz pęku → gubienie części sygnału poza $\chi_{S/N}$

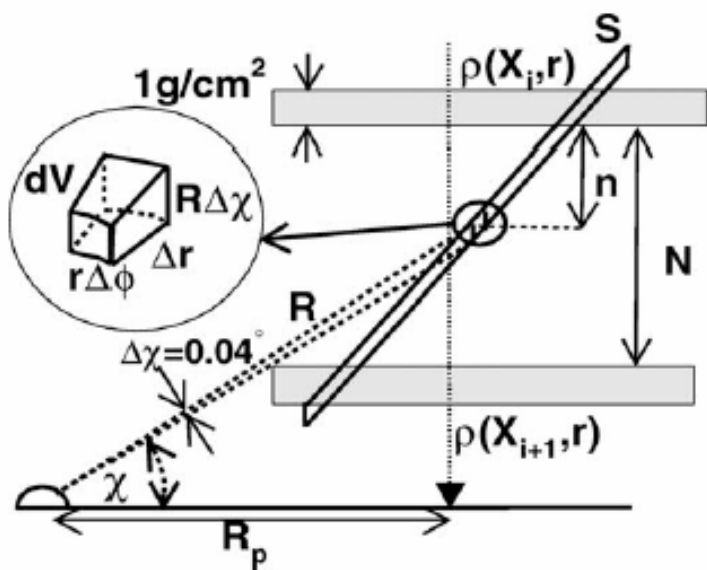
→ konieczna poprawka w procedurze wyznaczania energii

Emisja światła fluorescencji

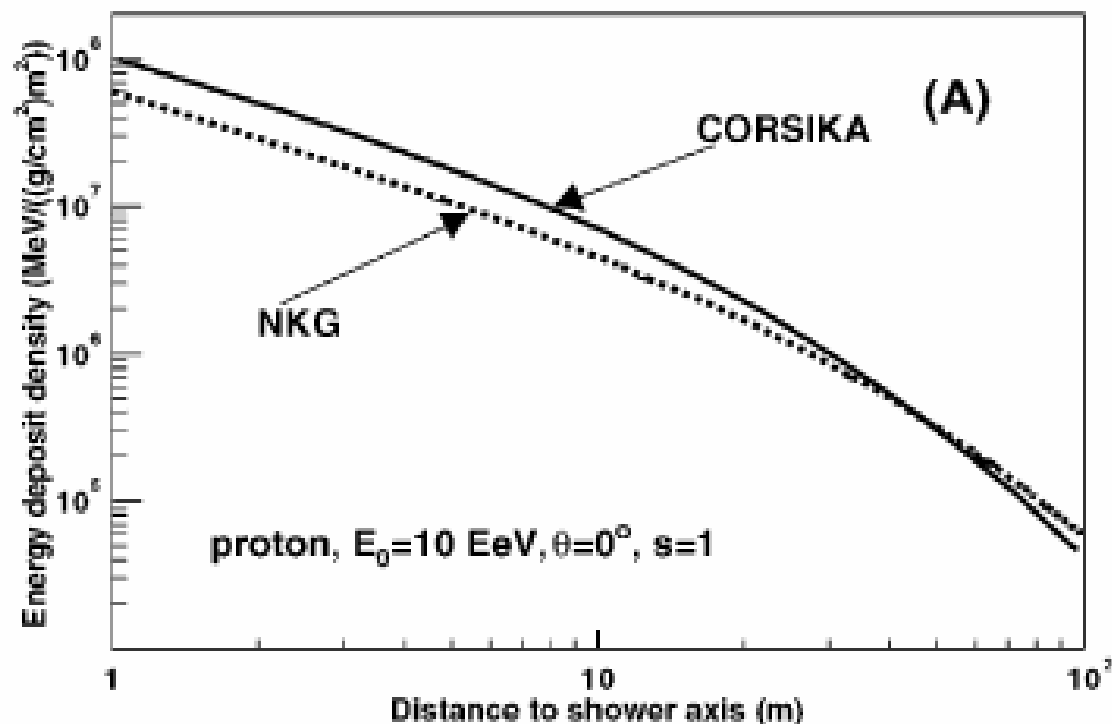
Obraz pęku zależy od rozkładu energii pozostawionej w powietrzu,
a nie od rozkładu liczby cząstek!

Rozkład światła w obrazie pęku

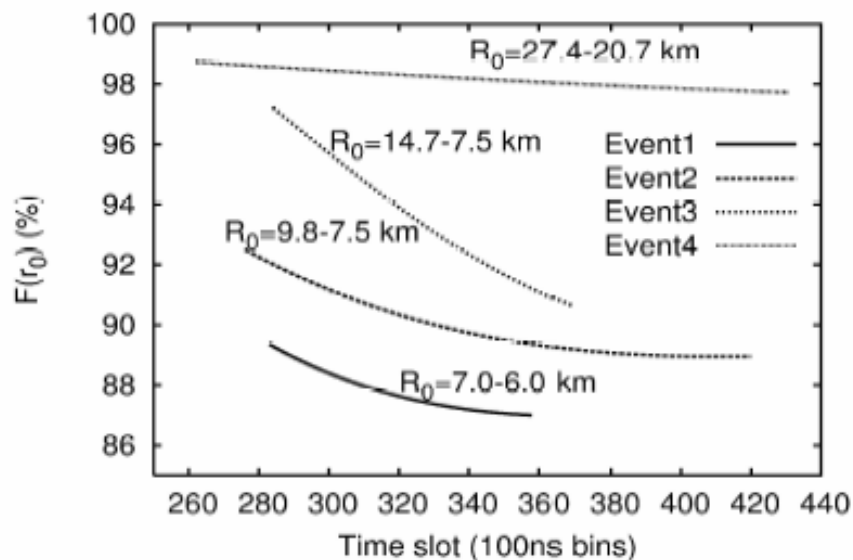
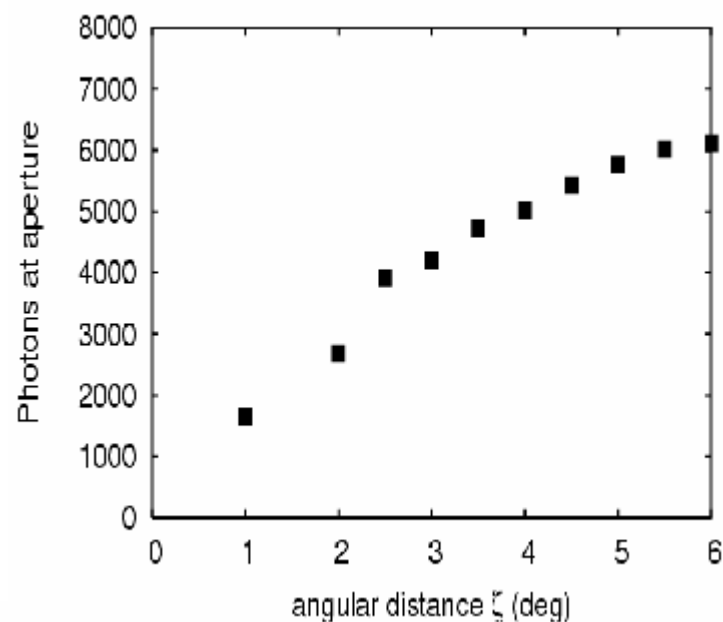
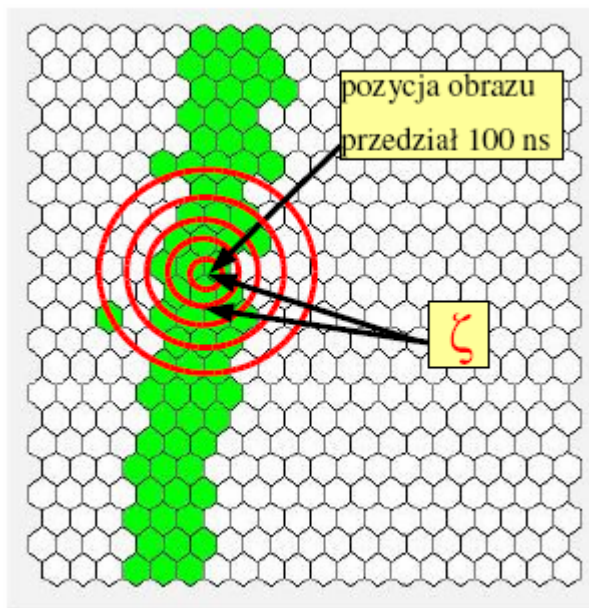

symulacja rozwoju pęku

rozkład energii pozostawionej
różni się od rozkładu gęstości
cząstek

Wielkość obrazu pęku

symulacje CORSIKA

Rozpraszanie światła w atmosferze

Rayleigh: rozpraszanie na molekułach

$$T_R(\lambda) = \exp \left[-\frac{(X_v^{eye} - X_v(h))}{\cos(\beta) X_R} \left(\frac{400nm}{\lambda} \right)^4 \right], \quad d\sigma/d\Omega \propto 1 + \cos^2 \theta$$

Mie: rozpraszanie na aerozoluach

$$T_{Mie} = \exp \left[\frac{1}{L_{Mie}^{h=0} \cos(\beta)} \frac{h_{Mie}}{\cos(\beta)} \left(\exp \left(-\frac{h}{h_{Mie}} \right) - \exp \left(-\frac{h_{eye}}{h_{Mie}} \right) \right) \right], \quad d\sigma/d\Omega \propto e^{-\theta/26.7^\circ}$$

Rozpraszanie światła na drodze między wielkim pękiem a detektorem:

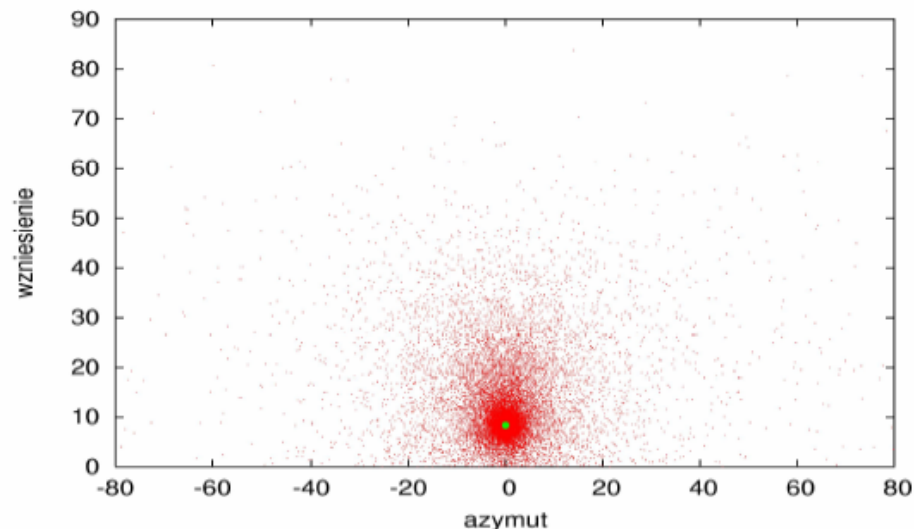
→ osłabienie sygnału

W dotychczasowej procedurze rekonstrukcji pęku uwzględnione pojedyncze rozpraszanie fotonów czerenkowskich w kierunku detektora → dodatkowe tło

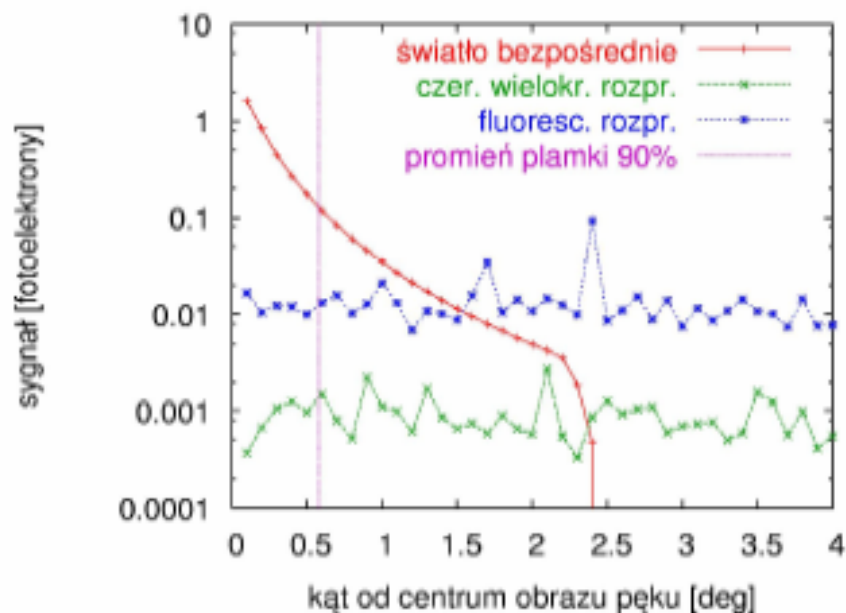
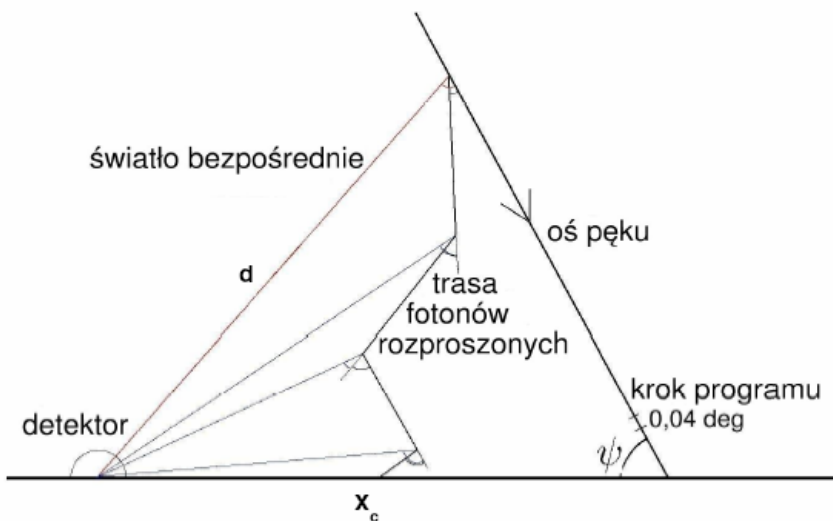
Wielokrotne rozpraszanie → dodatkowy sygnał w detektorze

Rozkład kątowy światła rozproszonego

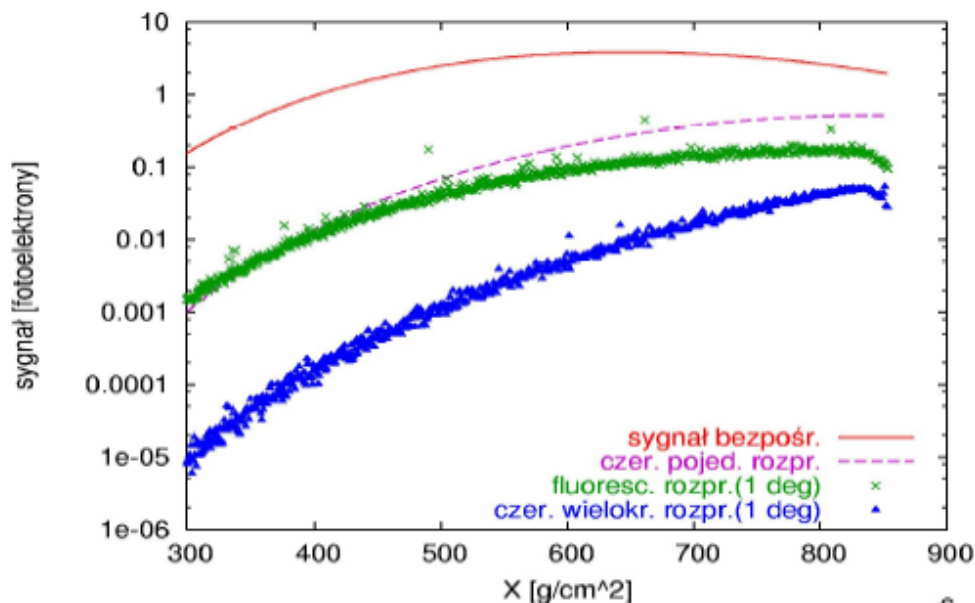
Pęk pionowy, 10 EeV, odległość 15 km

Obszar, z którego przybywa 90% bezpośredniego światła od wielkiego pęku i
rozkład sygnału fotonów wielokrotnie rozproszonych na niebie

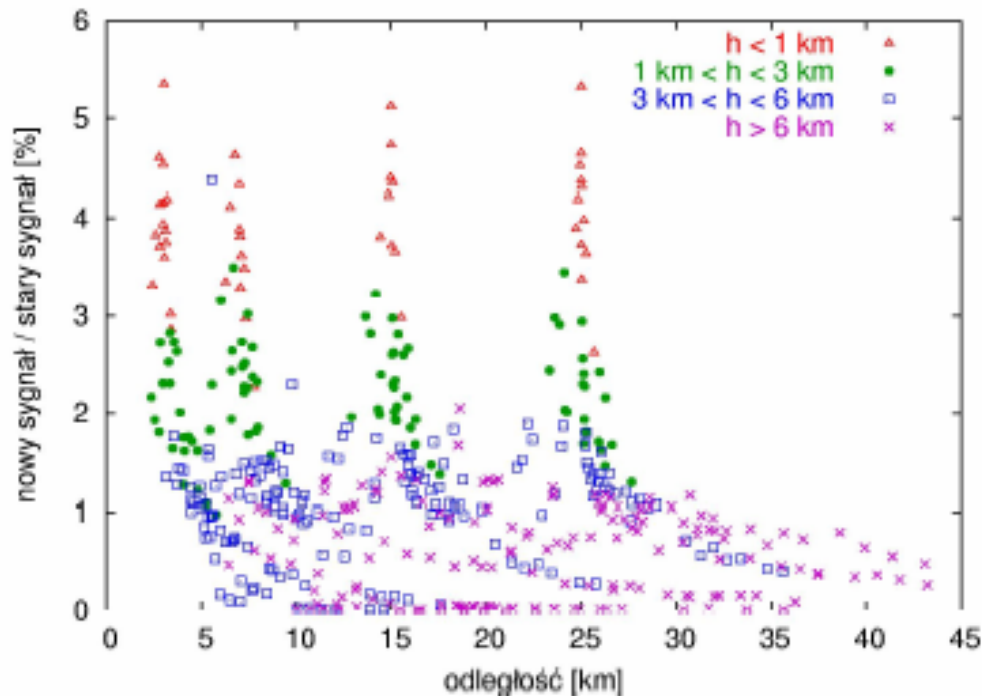

Wkład wielokrotnego rozpraszania

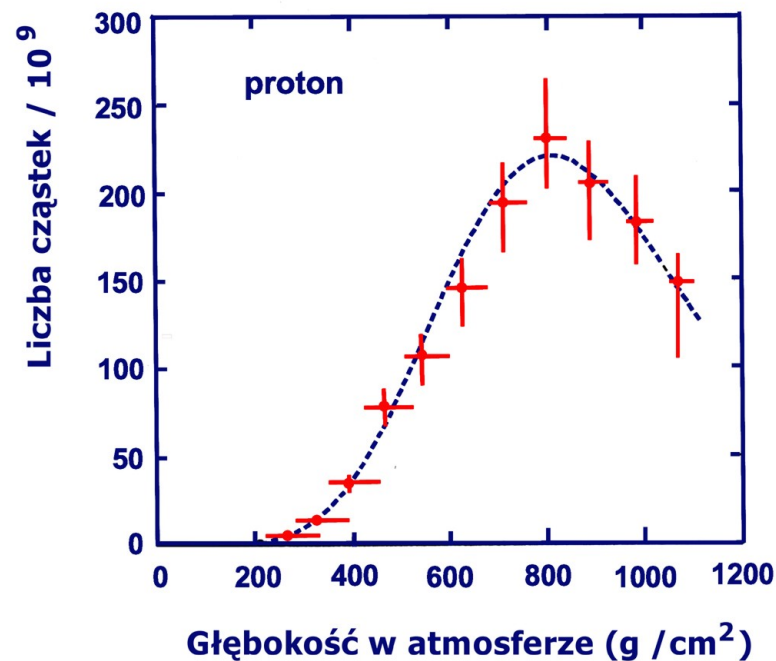
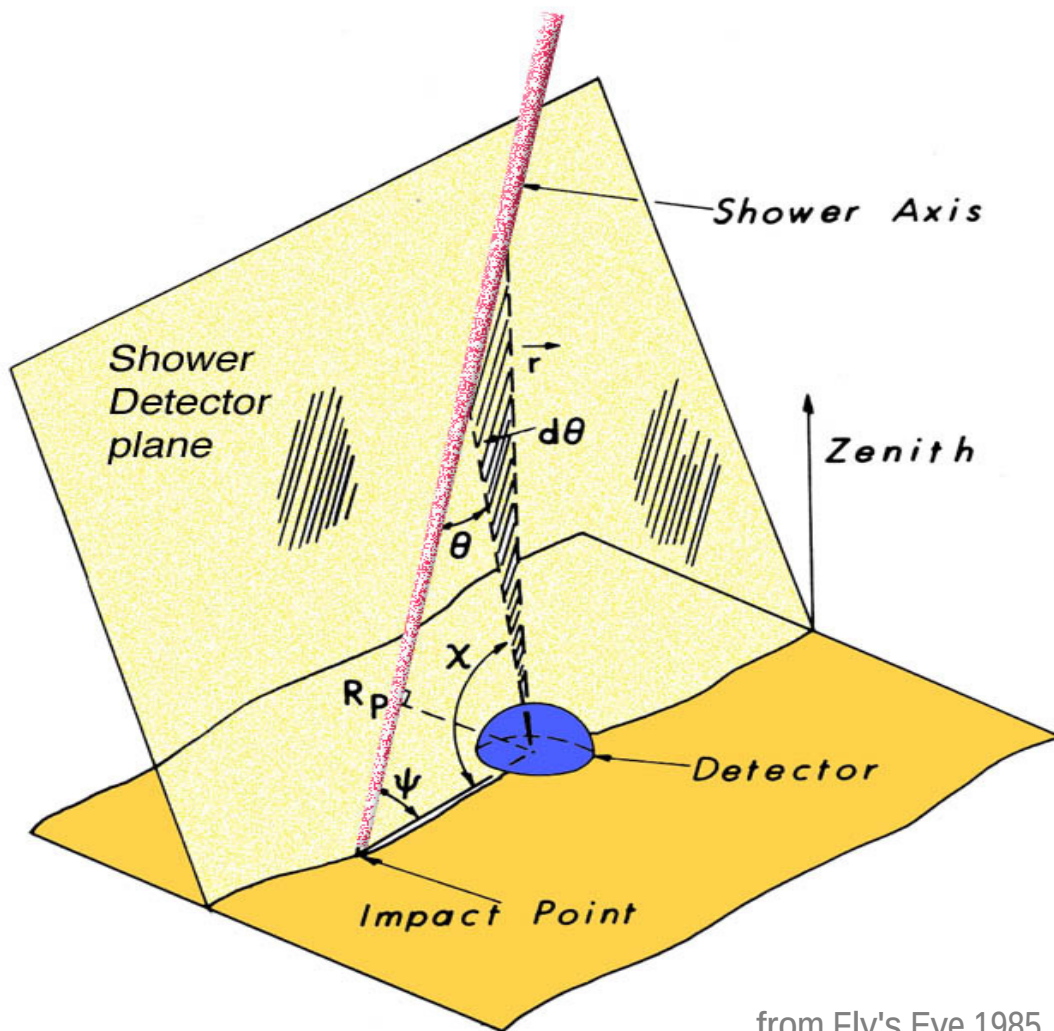

wkład światła rozproszonego do
profilu podłużnego pęku
(1 deg od środka obrazu)

wkład rozproszonych fotonów
fluorescencji
w obszarze zawierającym 90%
sygnału

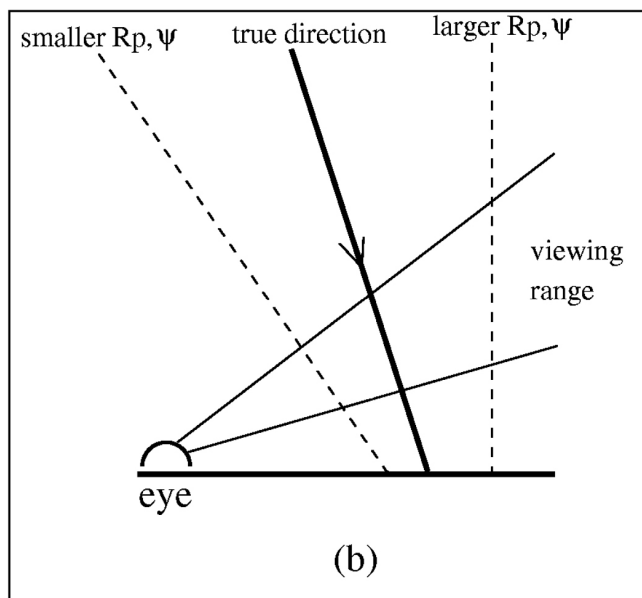
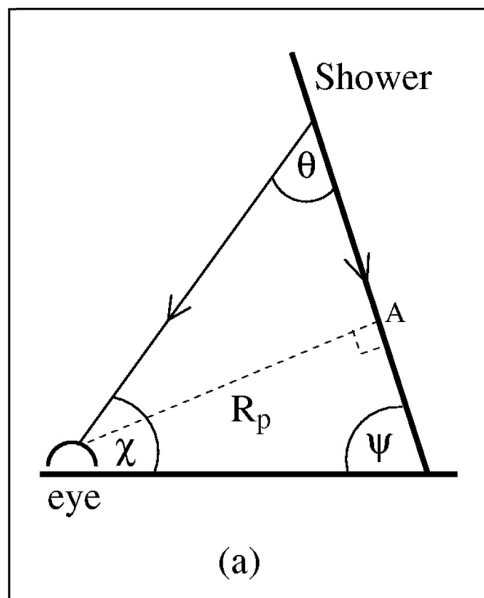

Detekcja metodą fluorescencyjną

from Fly's Eye 1985

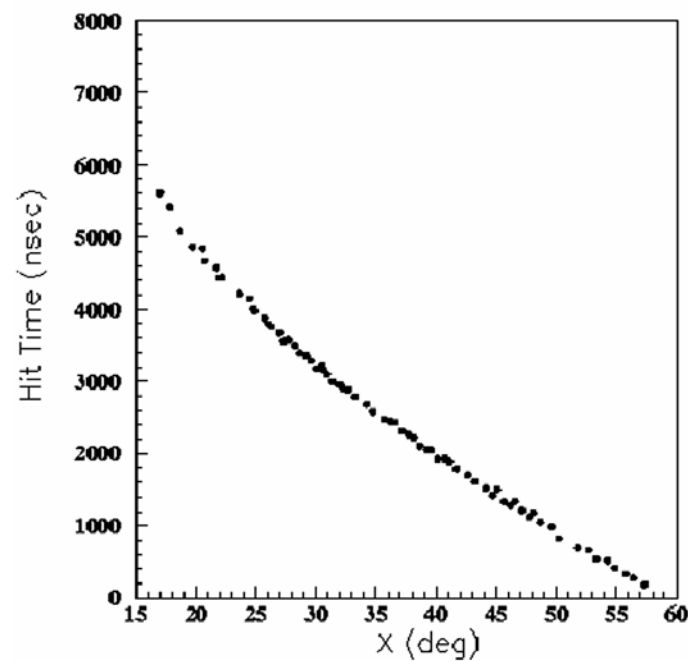
Rekonstrukcja geometryczna (mono)

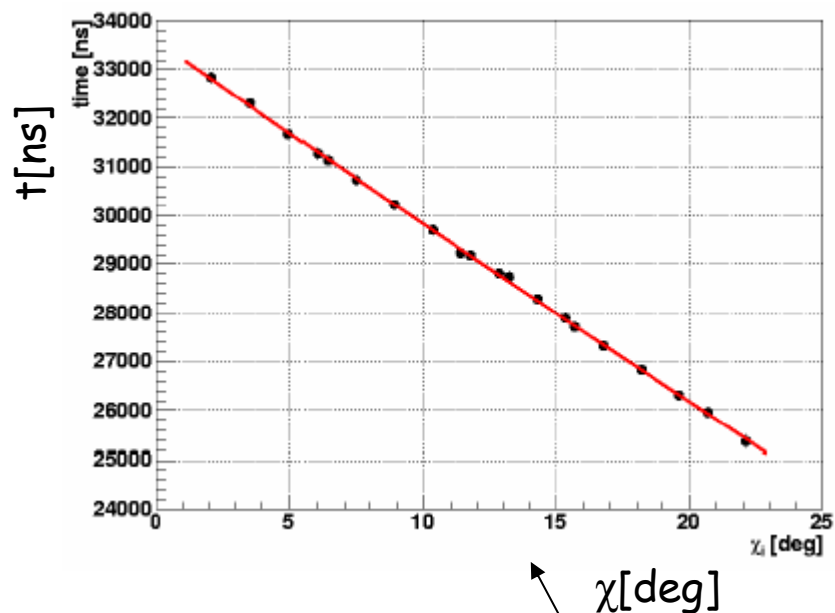
rekonstrukcja w płaszczyźnie SDP:

R_p, ψ

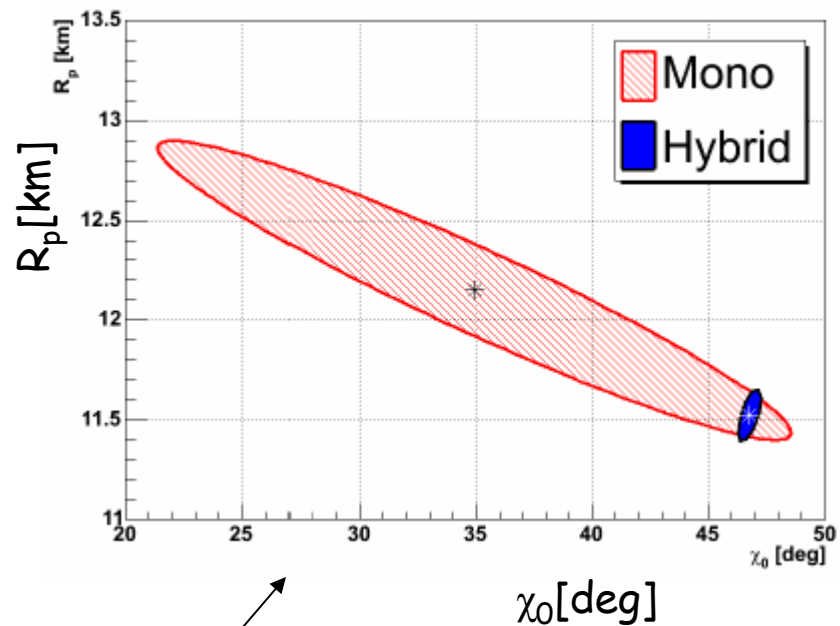
$$t_i = t_0 + R_p/c \tan((x_0 - x_i)/2)$$

Rekonstrukcja hybrydowa

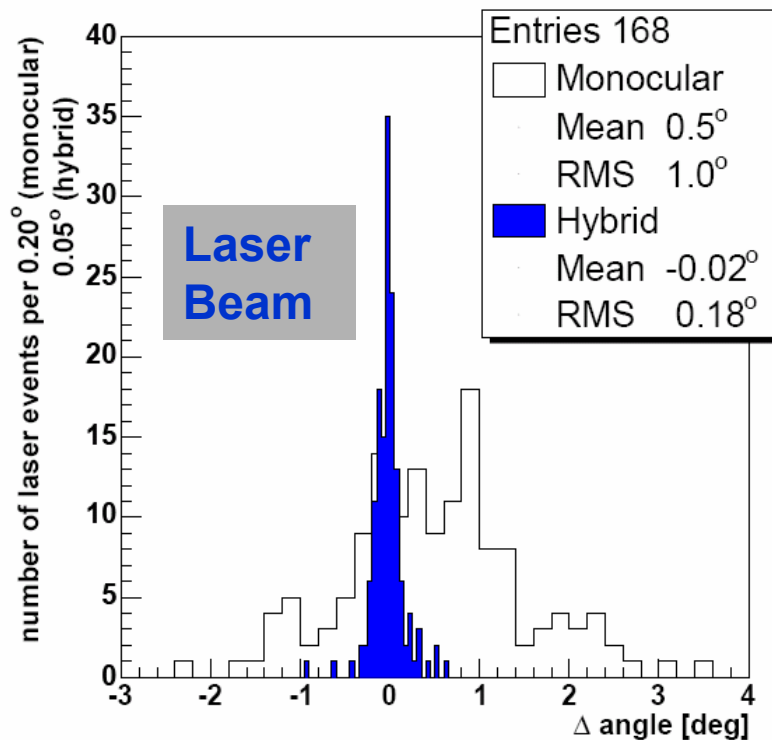
mono: wyzn. 3 parametry

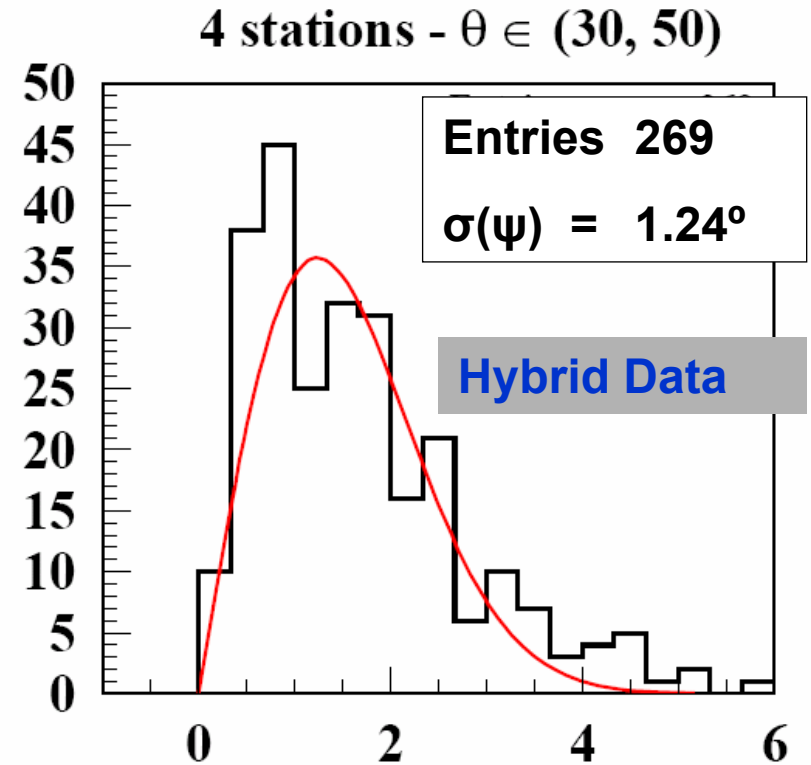
hybrid: T_0 z det. powierzchn.

$$t(\chi) = T_0 + \frac{R_p}{c} \tan \left[\frac{(\chi_0 - \chi)}{2} \right]$$

Rozdzielczość kątowna

Angle in laser beam /FD detector plane

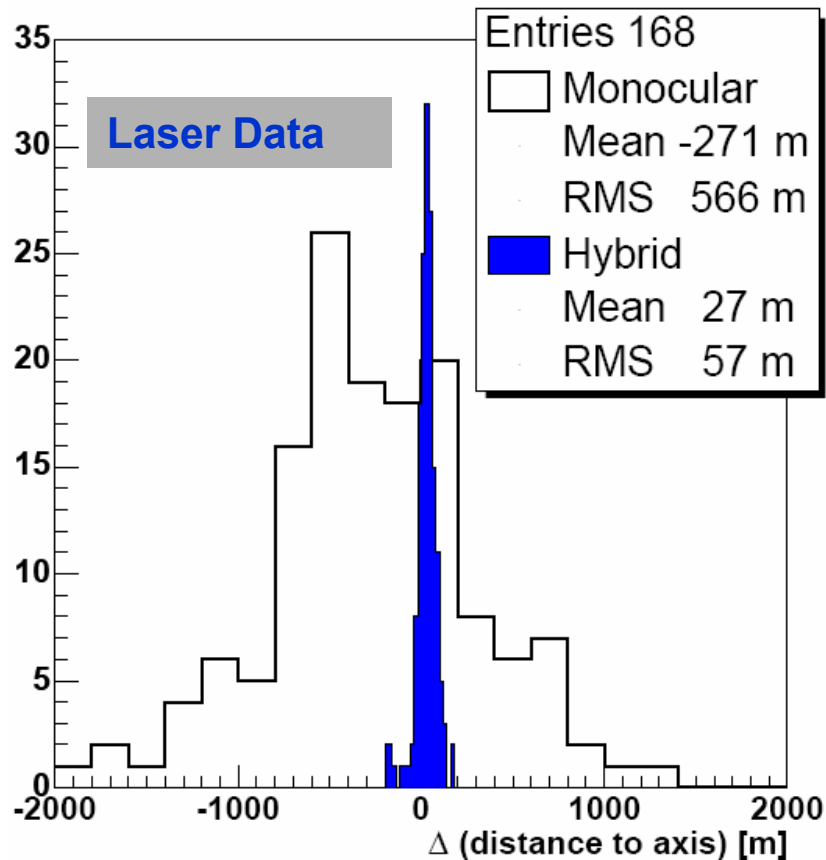

Hybrid-SD only space angle difference

Hybrid Angular resolution
(68% CL)
0.6 degrees (mean)

Surface array Angular resolution (68% CL)
 $< 2.2^\circ$ for 3 station events ($E < 3 \text{ EeV}$, $\theta < 60^\circ$)
 $< 1.7^\circ$ for 4 station events ($3 < E < 10 \text{ EeV}$)
 $< 1.4^\circ$ for 5 or more station events ($E > 10 \text{ EeV}$)

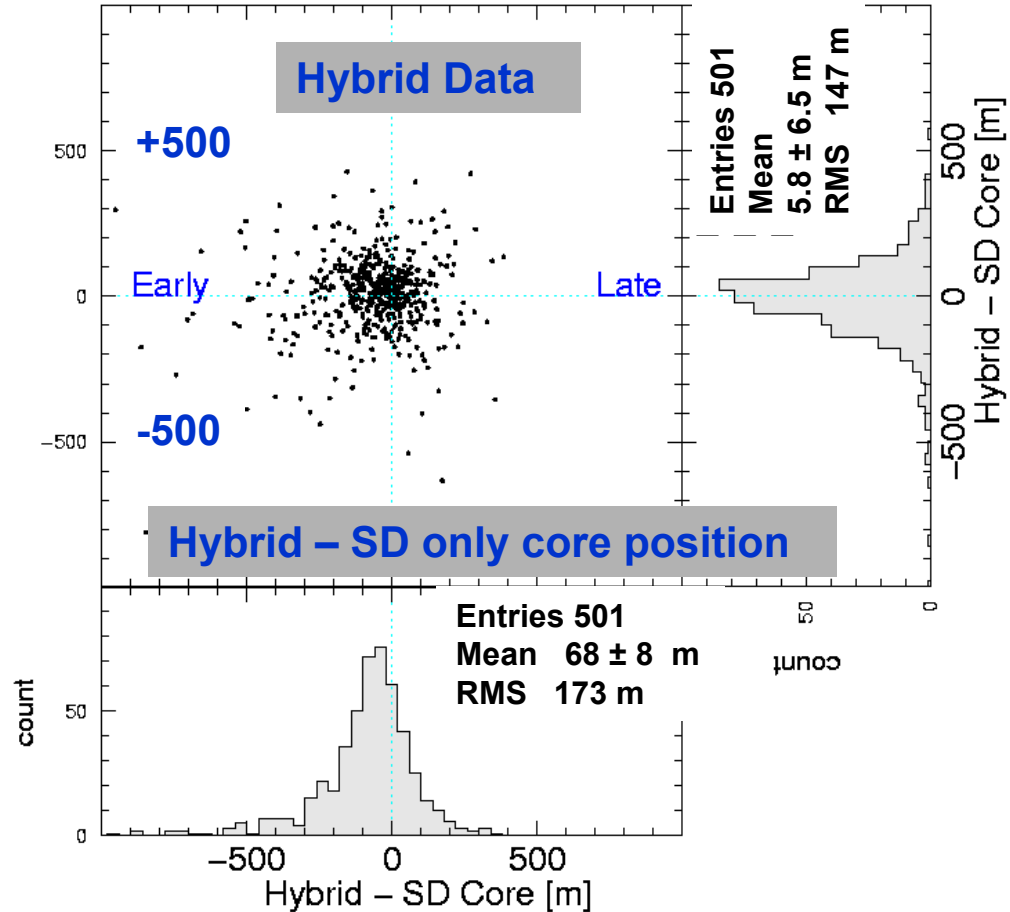
Dokładność wyznaczania osi

Laser position – Hybrid and FD only (m)

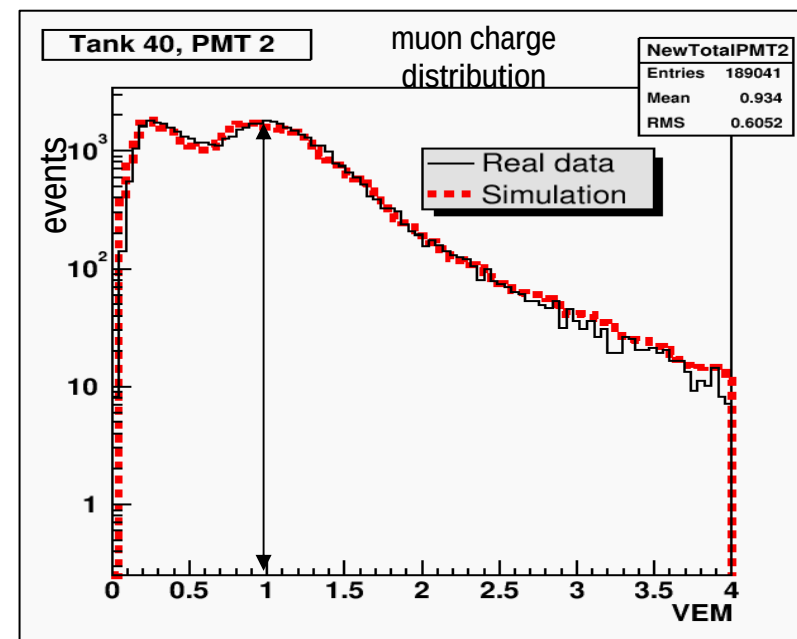
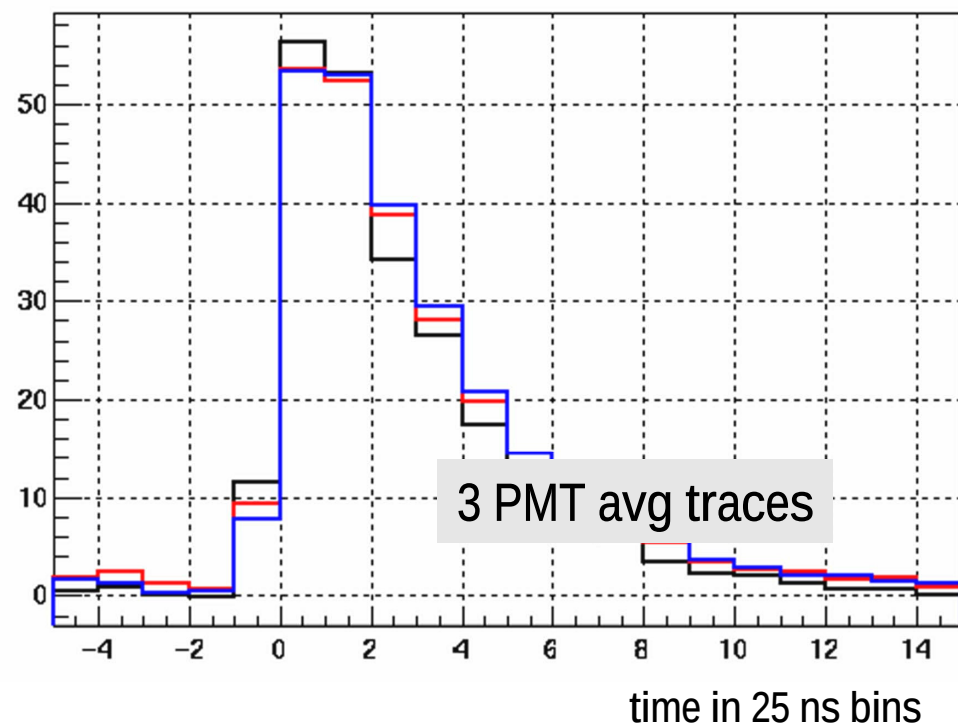
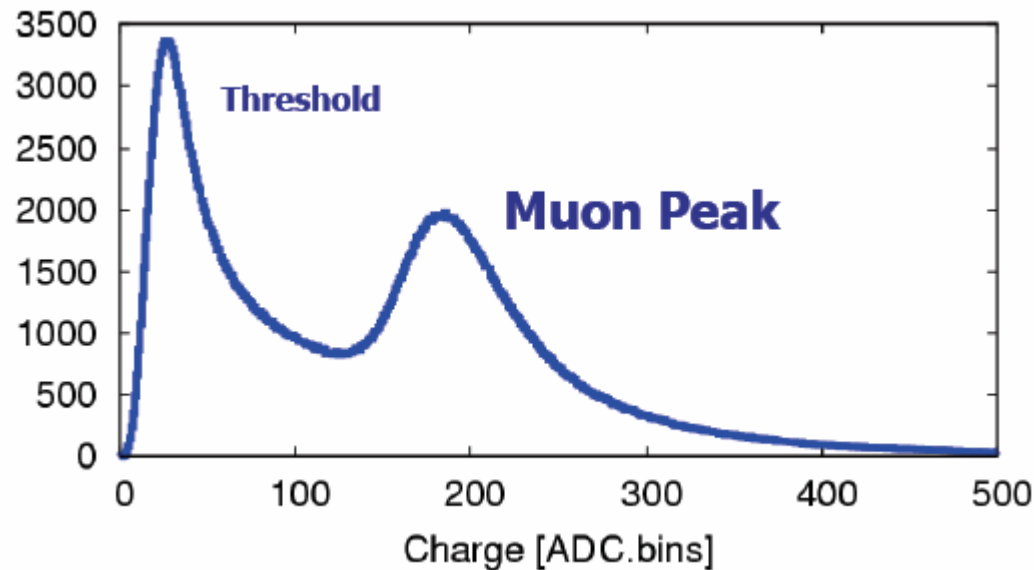
Core position resolution

- Hybrid: < 60 m

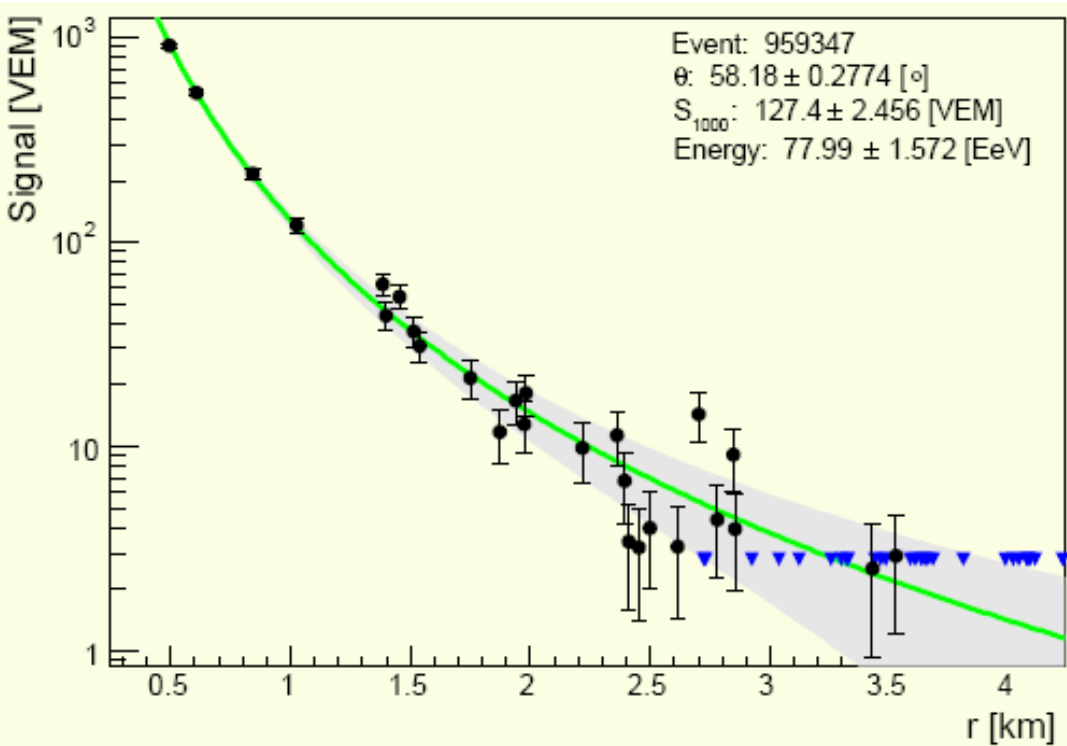

Surface array: ~ 150 m

Kalibracja detektorów czerenkowskich

Poprzeczny rozkład cząstek

rozkład poprzeczny zależy od nachylenia
 pęku, słabo od energii

funkcja rozkładu potrzebna do
 wyznaczenia osi pęku
 (używane są różne parametryzacje)

funkcja typu NKG:

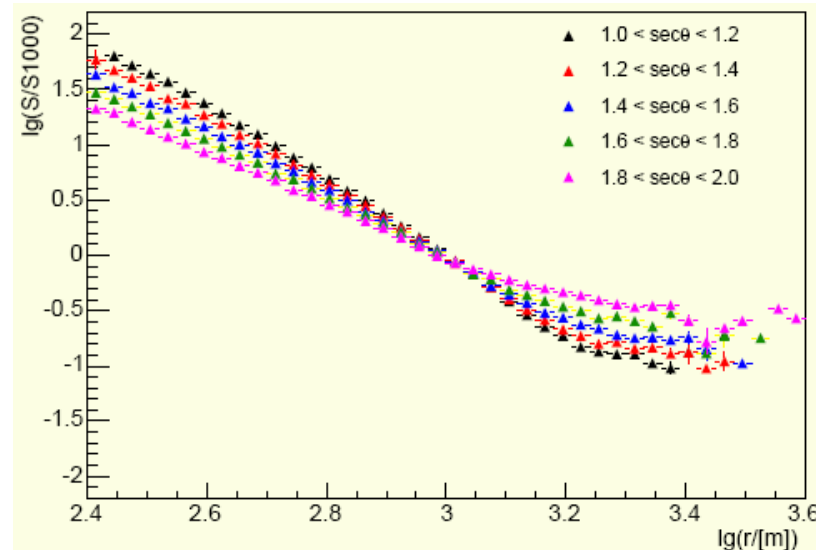
$$S(r) = A \left(\frac{r}{r_s} \left(1 + \frac{r}{r_s} \right) \right)^{-\beta}$$

$$A = S(1000) \times 3.47^\beta \quad r_s = 700 \text{ m}$$

$$\beta = a(E) + b (\sec \theta - 1)$$

$$a(E) = (2.26 \pm 0.02) + (0.20 \pm 0.01) \lg(E/E_{\text{TeV}})$$

$$b = 0.98 \pm 0.02$$

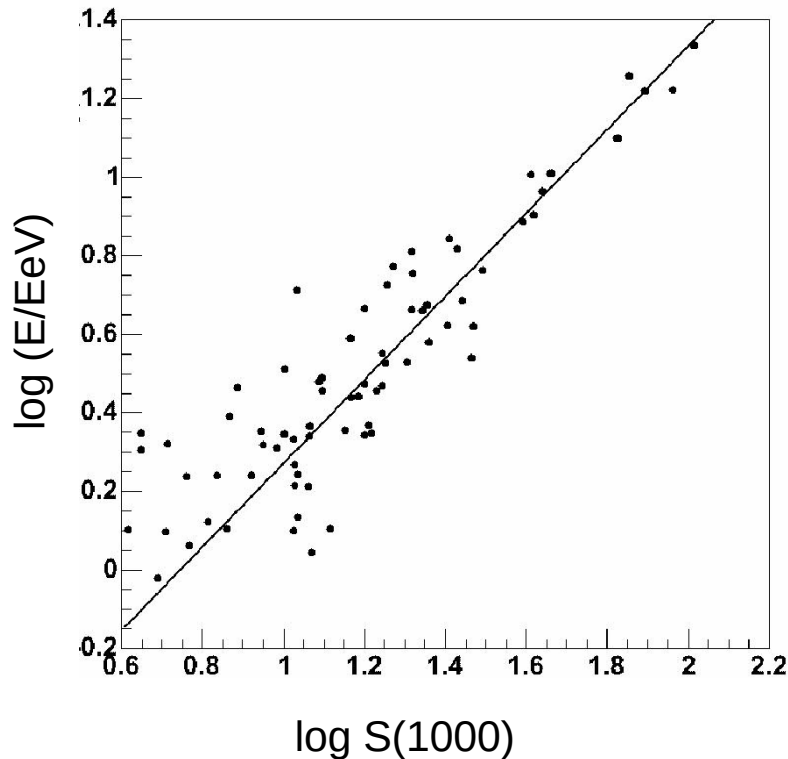

Auger: pierwsza ocena widma energii

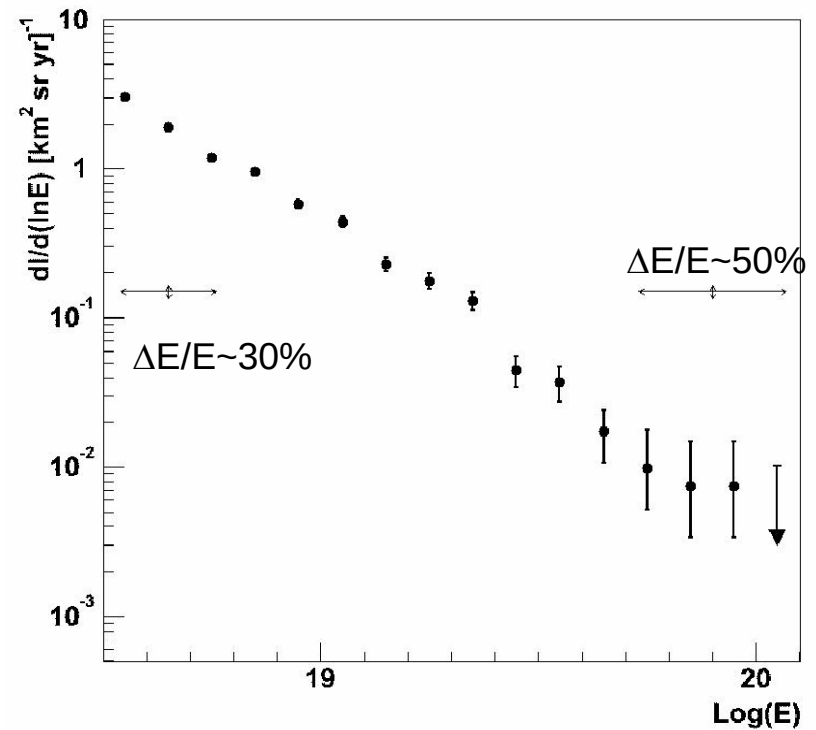
dane: 01/2004 - 05/2005

3525 przypadków $E > 3 \text{ EeV}$; $\theta < 60^\circ$

Kalibracja sieci powierzchniowej
za pomocą det. fluorescencyjnego

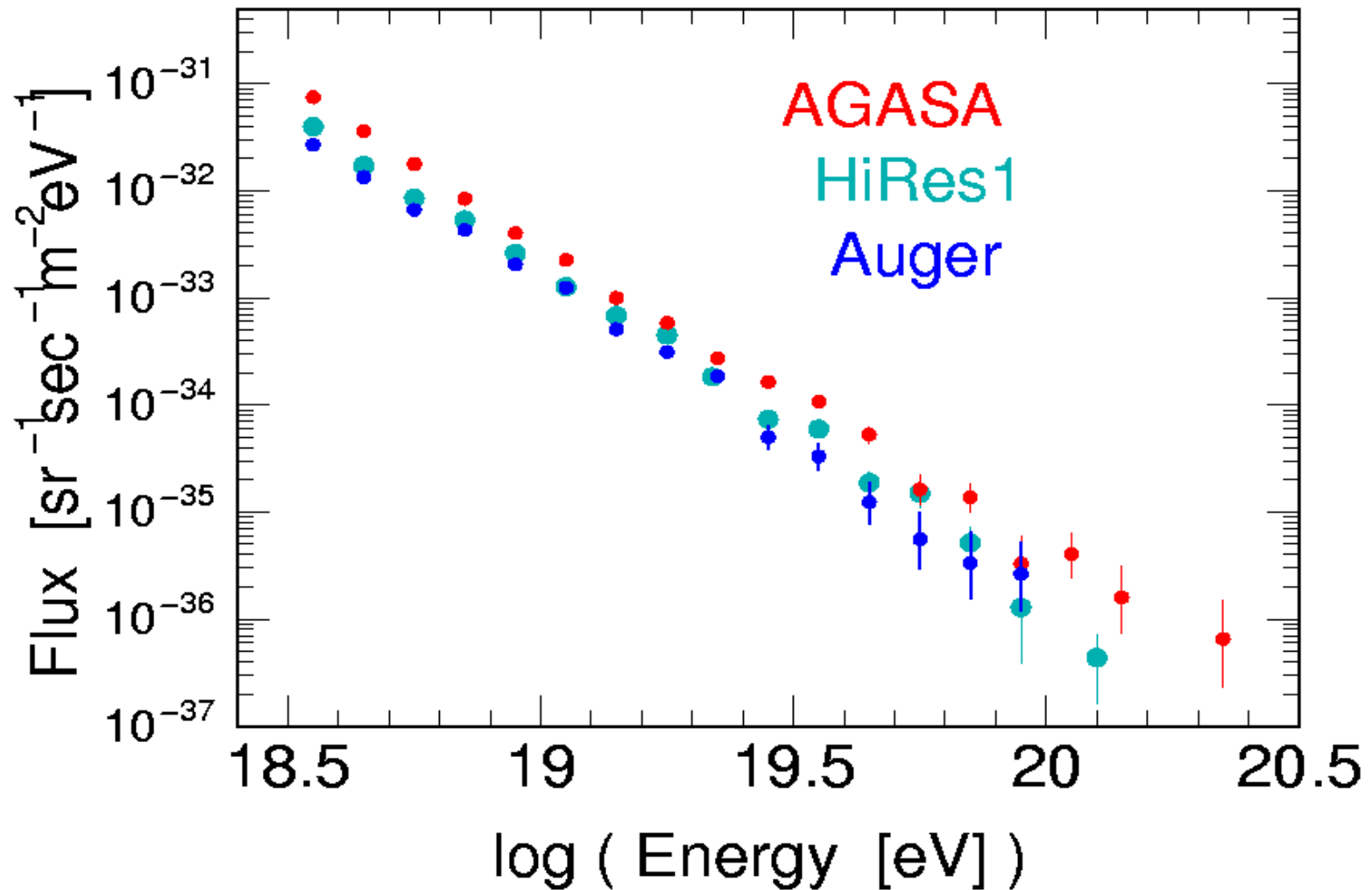

Widmo z det. powierzchniowego

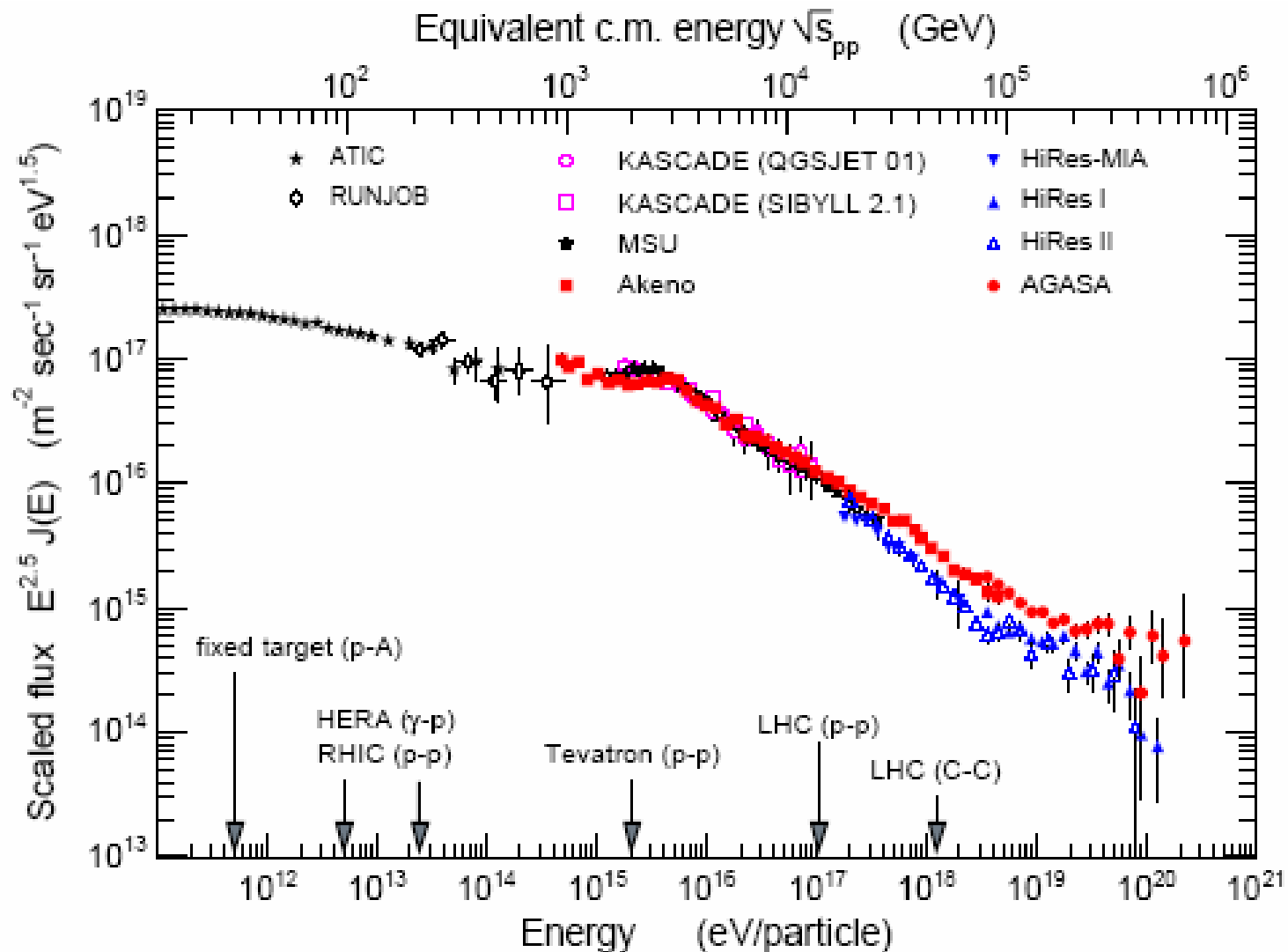
widmo niezależne od składu promieni kosmicznych i od modelu oddziaływania!

Widmo energii

błędy systematyczne detekcji ?

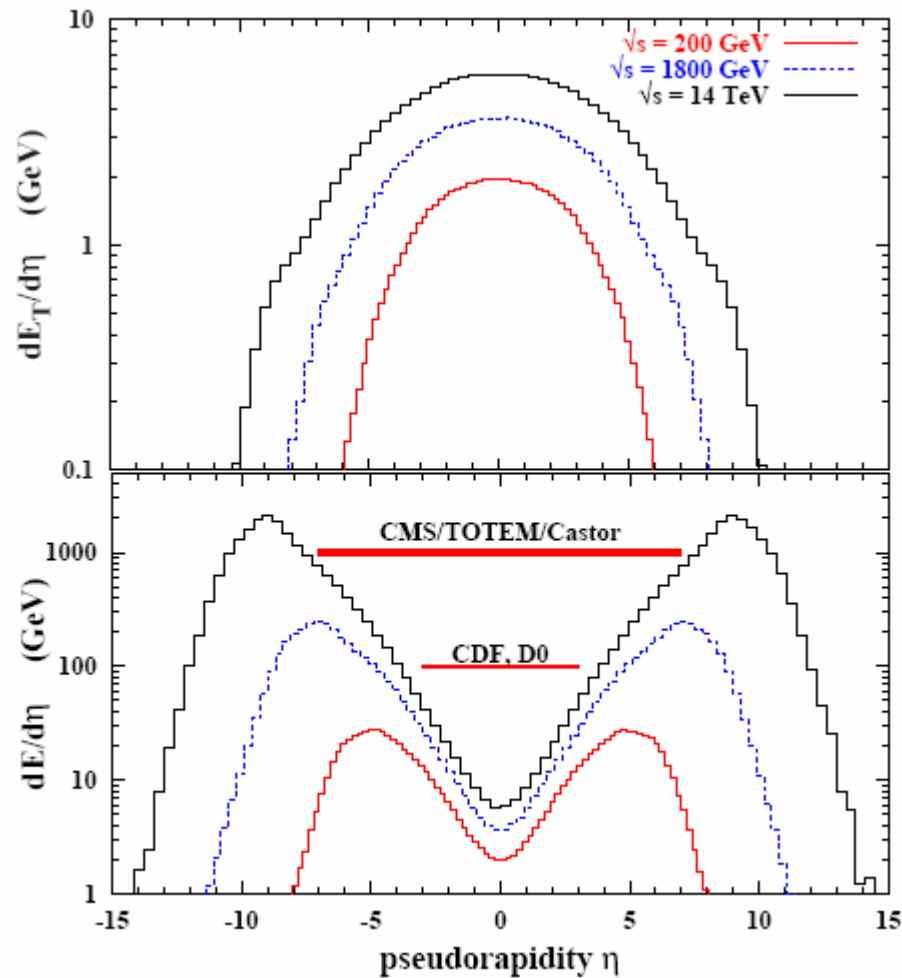
Energie akceleratorów i promieni kosmicznych

w badaniach wielkich pęków

trzeba **ekstrapolować** własności oddziaływań jądrowych do wysokich energii

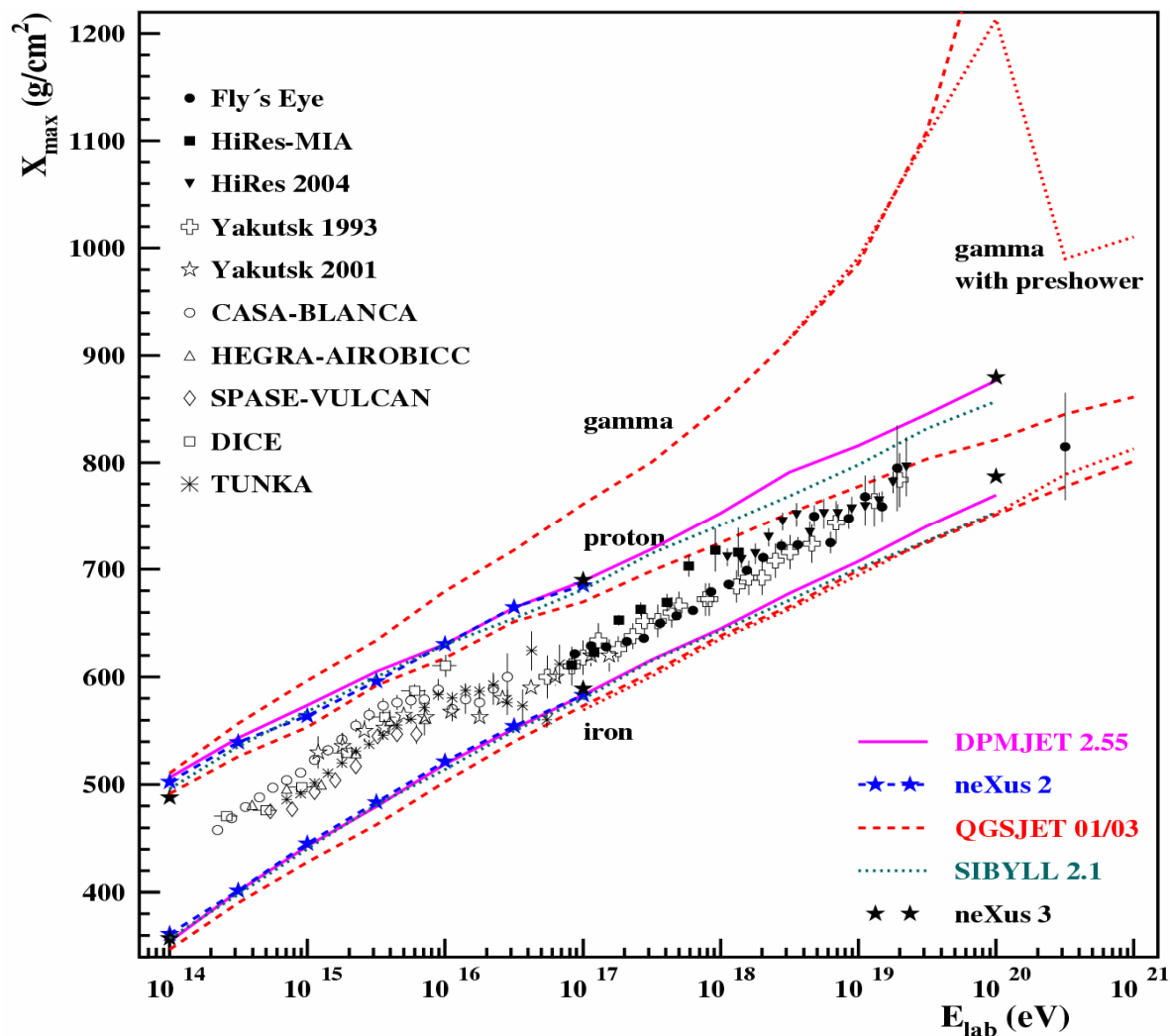
Akseleratory a promienie kosmiczne

w zderzaczu cząstek badamy obszar centralny
o rozwoju wielkiego pęku decydują cząstki w obszarze fragmentacji pocisku („w przód”)

Skład promieni kosmicznych

Głębokość maksimum rozwoju wielkiego pęku w funkcji energii

interpretacja danych zależy od modelu!

Identyfikacja cząstki pierwotnej w sieci powierzchniowej

model superpozycji

pierwotny proton

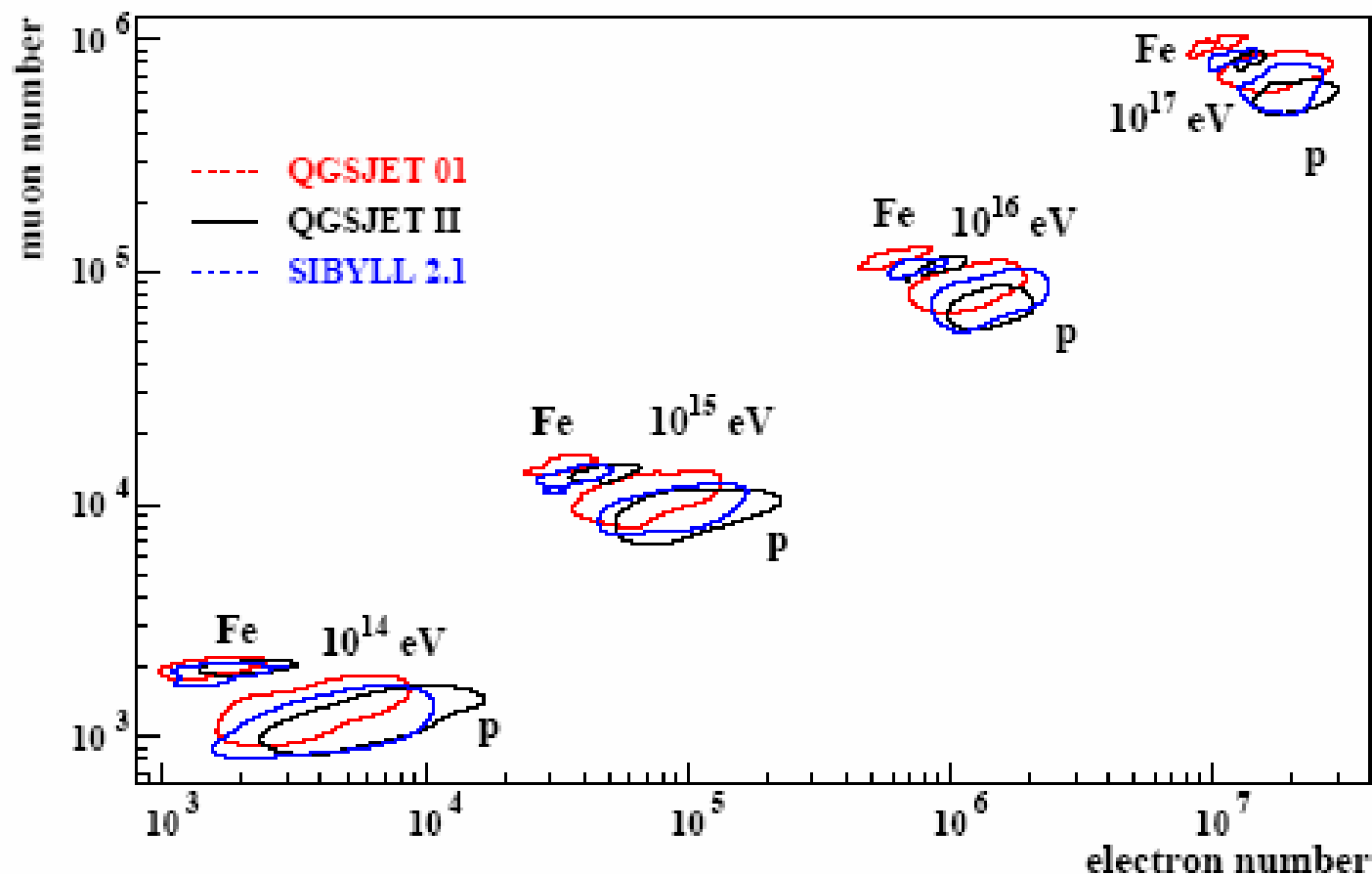
$$N_e \sim E \ln E$$

$$N_\mu \sim E^{0.89}$$

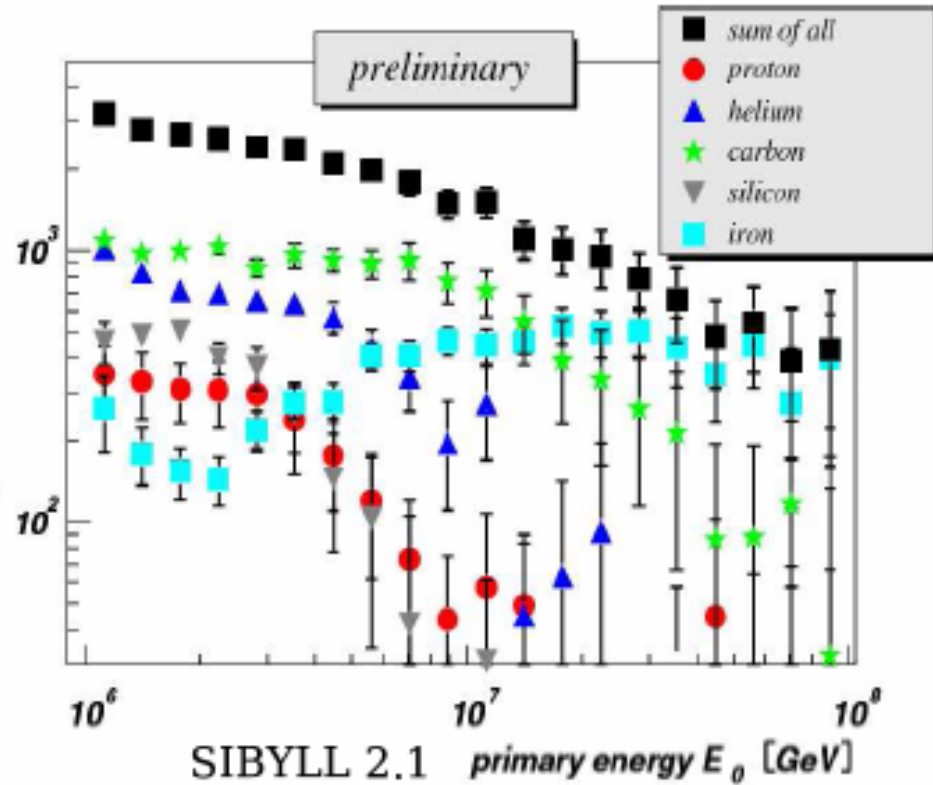
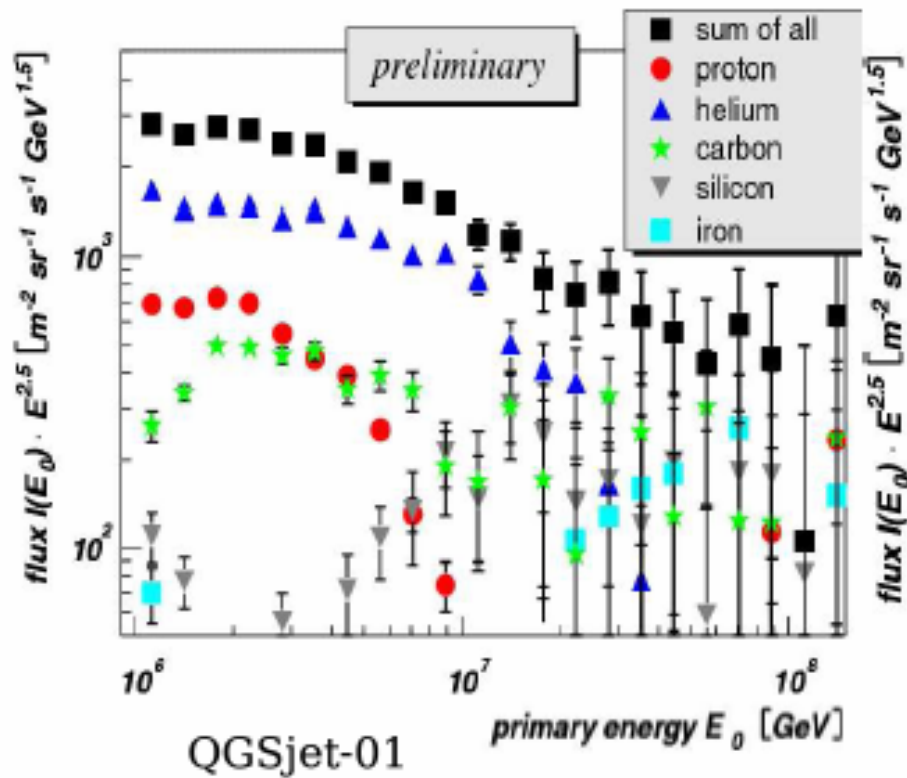
pierwotne jądro E, A

$$N_e \sim E \ln(E/A)$$

$$N_\mu \sim A (E/A)^{0.89}$$

Identyfikacja pierwotnych -KASCADE

interpretacja danych zależy od modelu

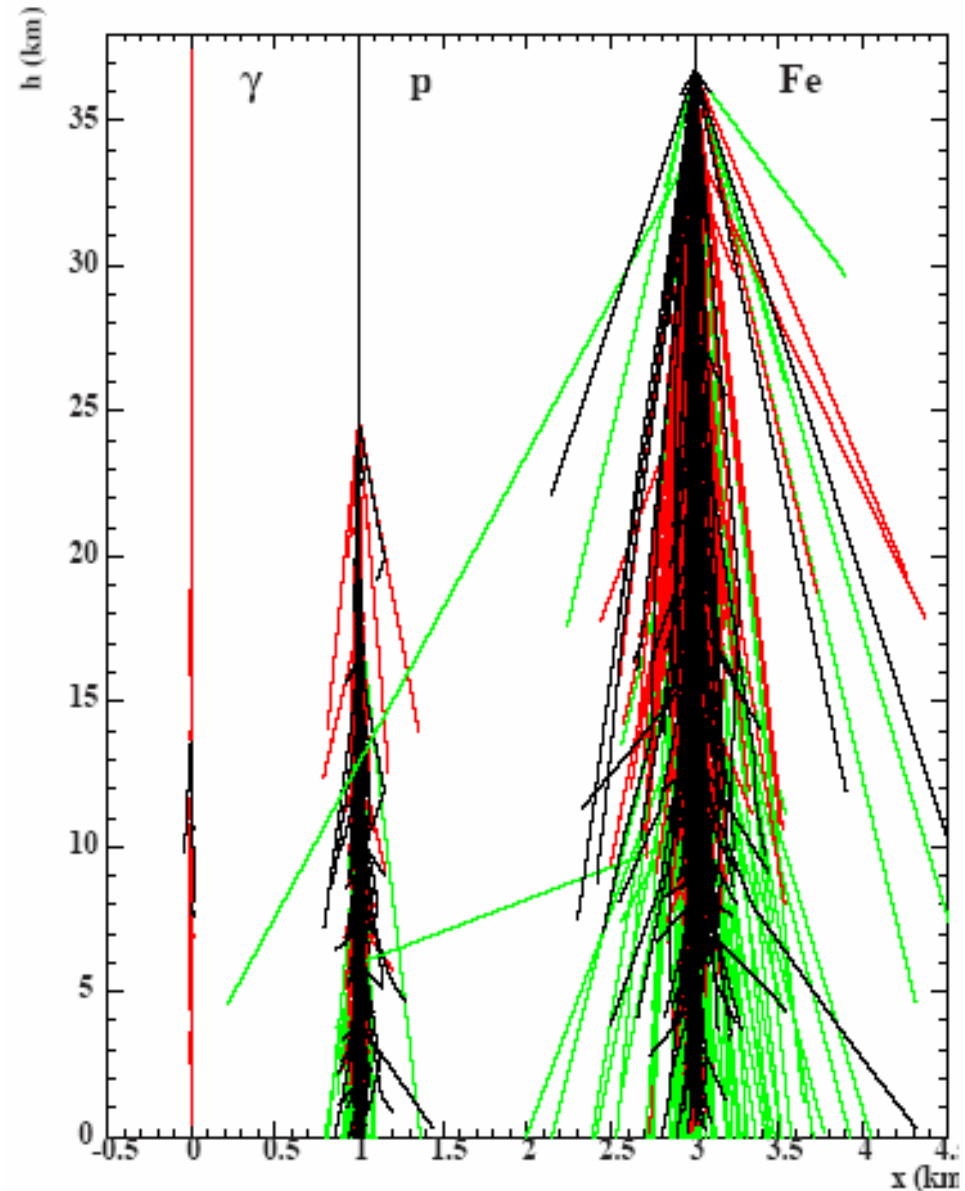
Symulacje wielkich pęków

produkcja cząstek
propagacja, rozpady
straty energii, wpływ pola
magn.

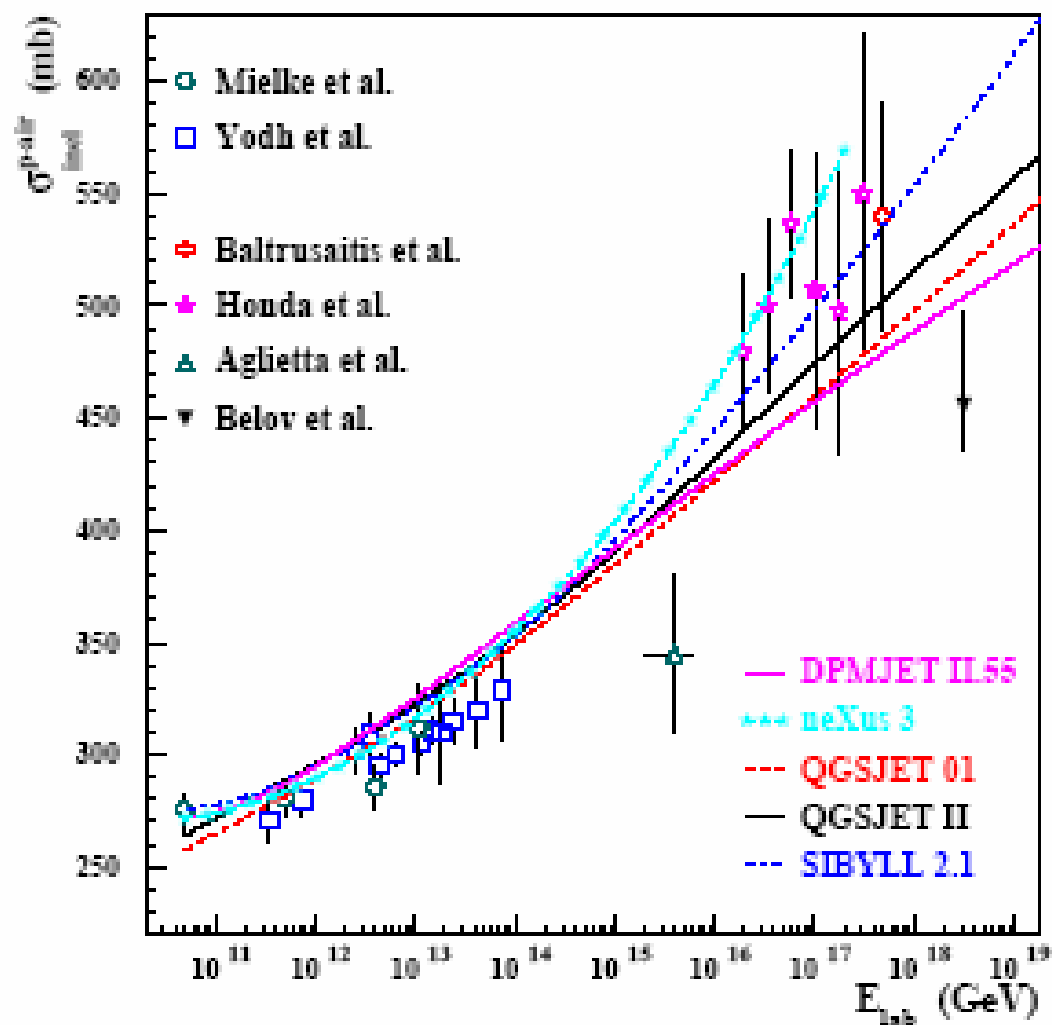
CORSIKA (Heck et al.)
AIRES (Sciutto et al.)
SENECA (Drescher et al.)

...

najważniejsze źródło błędów
systematycznych:
niepewność charakterystyk
produkcji wielorodnej

Przekrój czynny

$\sigma(p-air)$ można wyznaczyć z własności pęku

Symulacje wielkich pęków

wymagania:

czas $\sim 1h * E/10^{15} \text{ eV}$, plik wynikowy $\sim 300 \text{ MB} * E/10^{15} \text{ eV}$ na przypadek

→ przy 10^{20} eV : 10^{11} cząstek → 11 lat CPU, 30 TB na przypadek!

„odchudzanie” wielkiego pęku (thinning)

wprow. próg energii: $E_{th} = \varepsilon E_0$ (typowo $\varepsilon = 10^{-4} - 10^{-7}$)

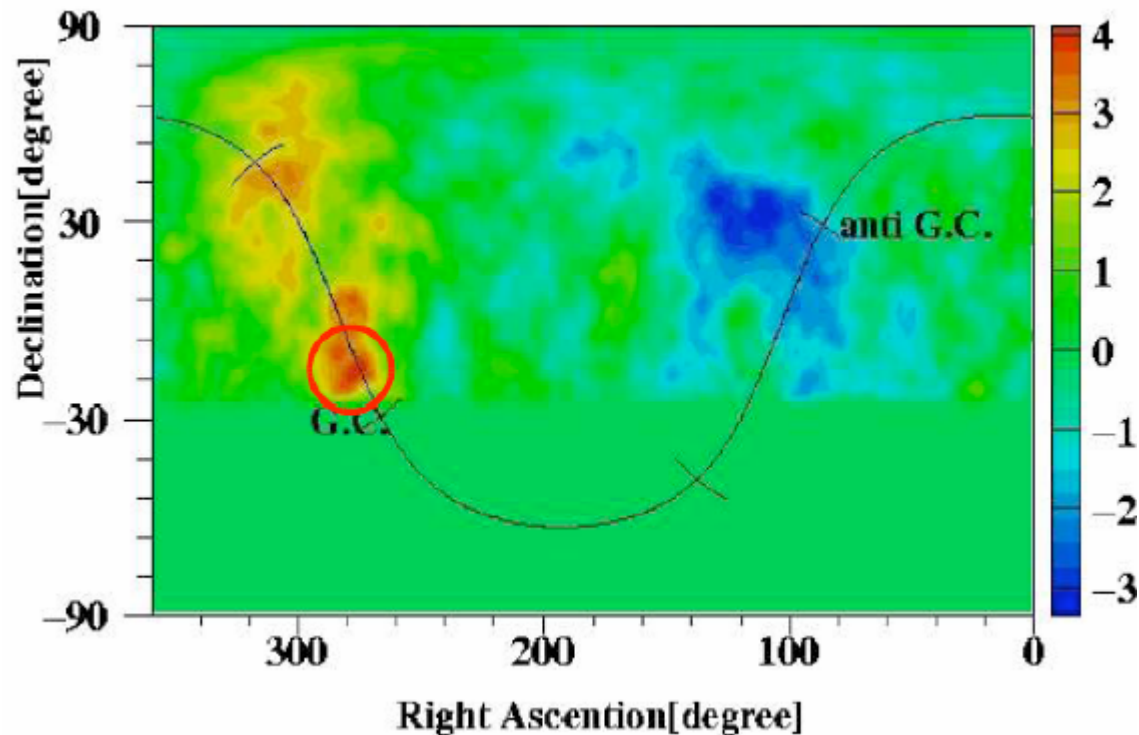
śledzimy wszystkie cząstki $E > E_{th}$

nieliczne cząstki $E < E_{th}$ (z większą wagą)

→ zachowanie energii, krotności cząstek, zwiększenie fluktuacji

Anizotropia promieni kosmicznych

AGASA: nadmiar $\sim 4.5\sigma$ blisko centrum Galaktyki $1 < E < 2.5$ EeV; 20 deg
413.6 spodziewanych, 506 przyp. obserwowanych (+22%)

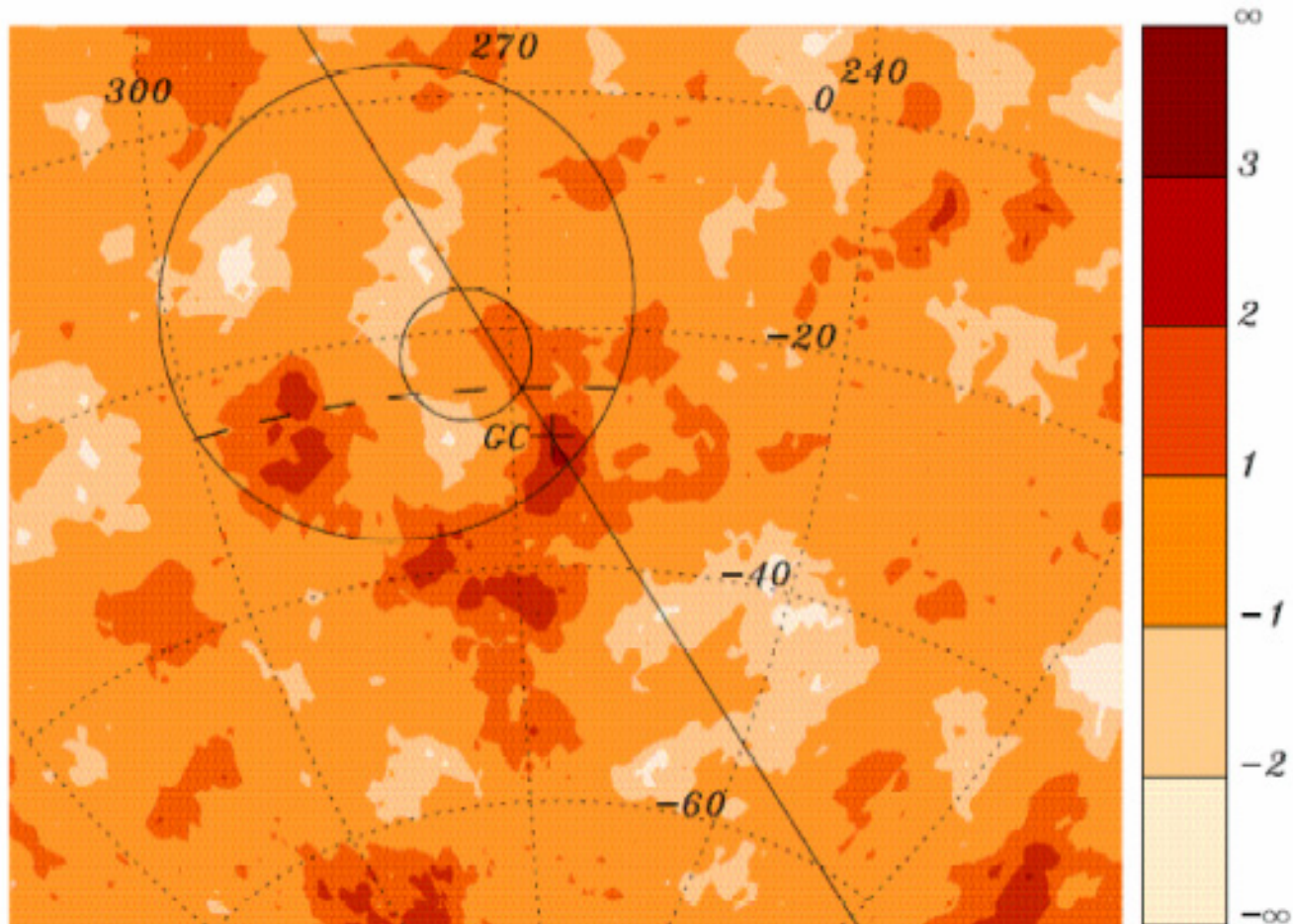
SUGAR: nadmiar $\sim 2.9\sigma$ $0.8 < E < 3.2$ EeV; 5.5 deg
11.8 przyp. spodz., 21.8 przyp. obserw. (+85%)

→ galaktyczne pochodzenie promieni kosmicznych o $E \sim 1$ EeV?

Anizotropia - centrum Galaktyki

Auger:

Obszar AGASA (20°, 1-2.5 EeV): 2116 przyp. obs., 2160 spodz.
(próbka danych: 4 x AGASA)

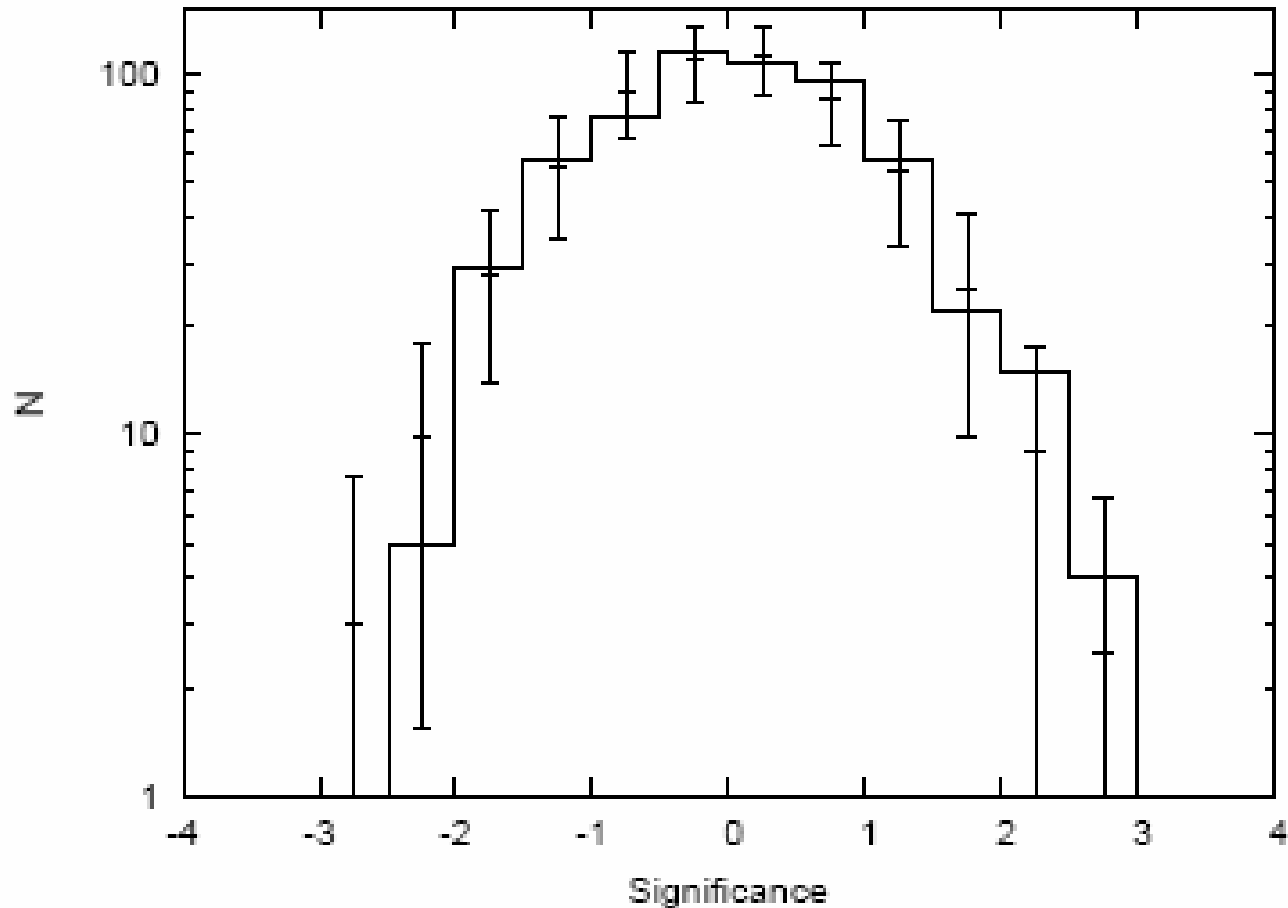

Anizotropia - centrum Galaktyki

porównanie z rozkładem izotropowym

histogram: dane Auger

punkty: izotropa $\pm 2\sigma$

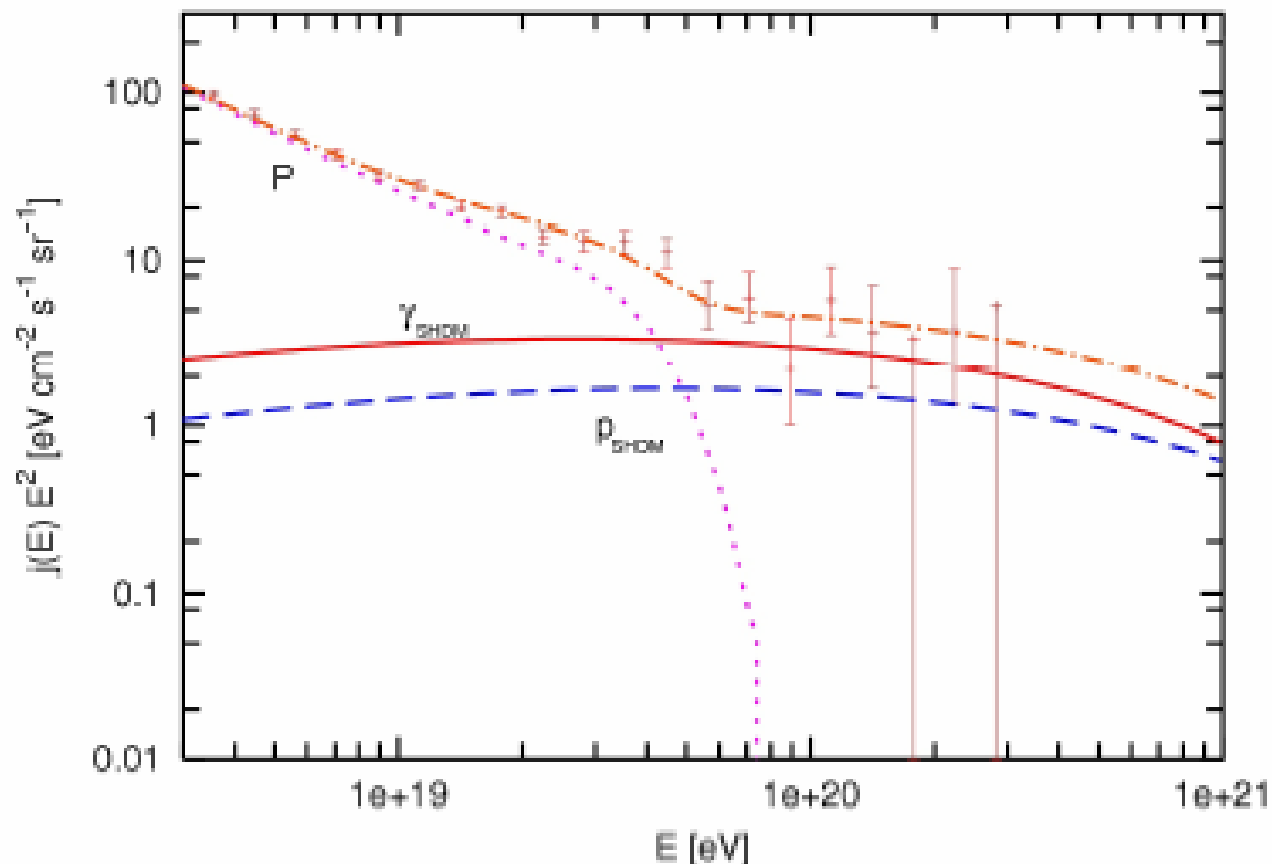

→ nie widać nadmiaru z centrum Galaktyki

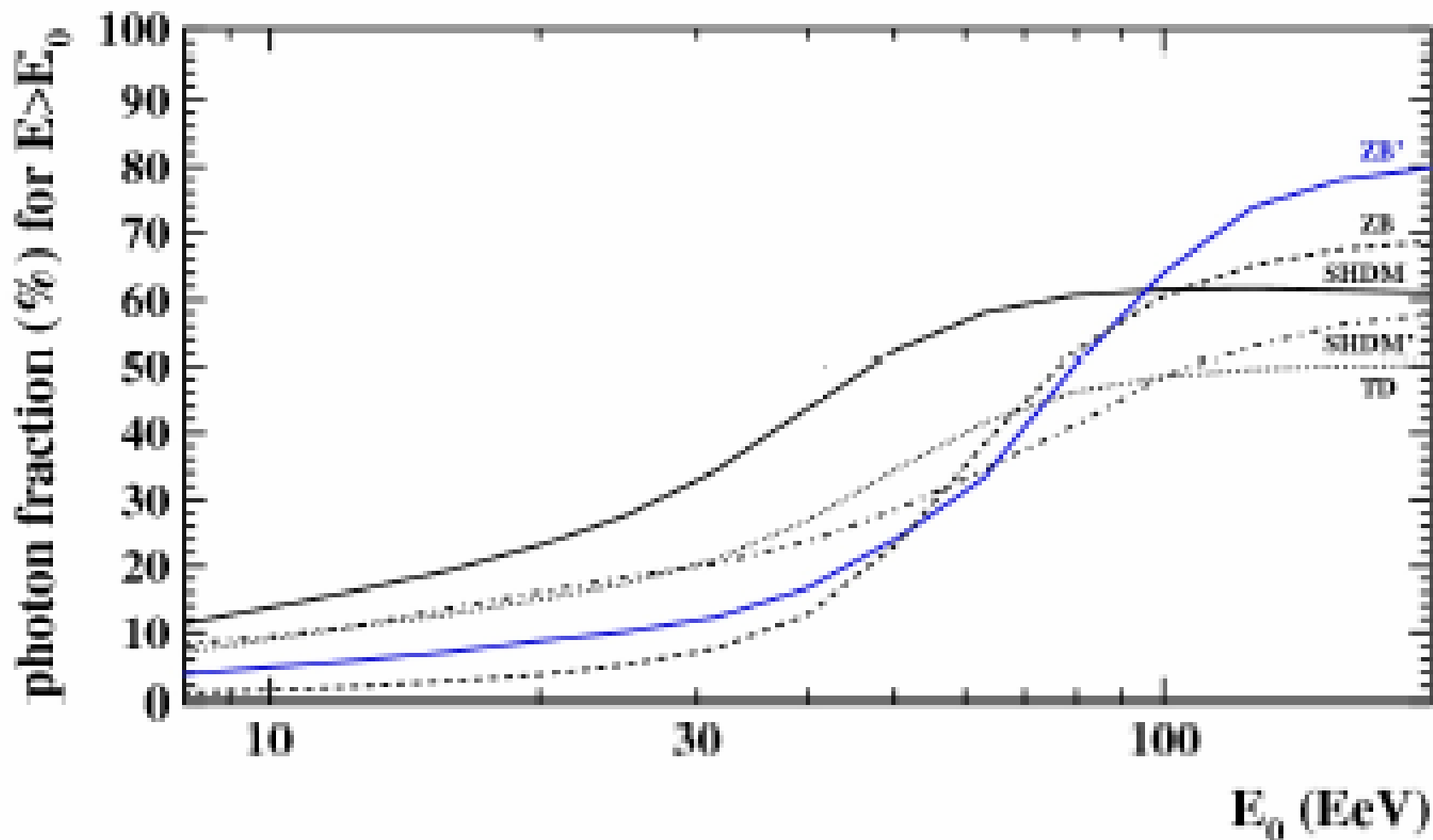
Promienie kosmiczne: fotony?

Scenariusze egzotyczne pochodzenia promieni kosmicznych („top-down”):
dominacja fotonów i neutrino

rozpady superciężkich cząstek (SHDM)
- fit do danych AGASA

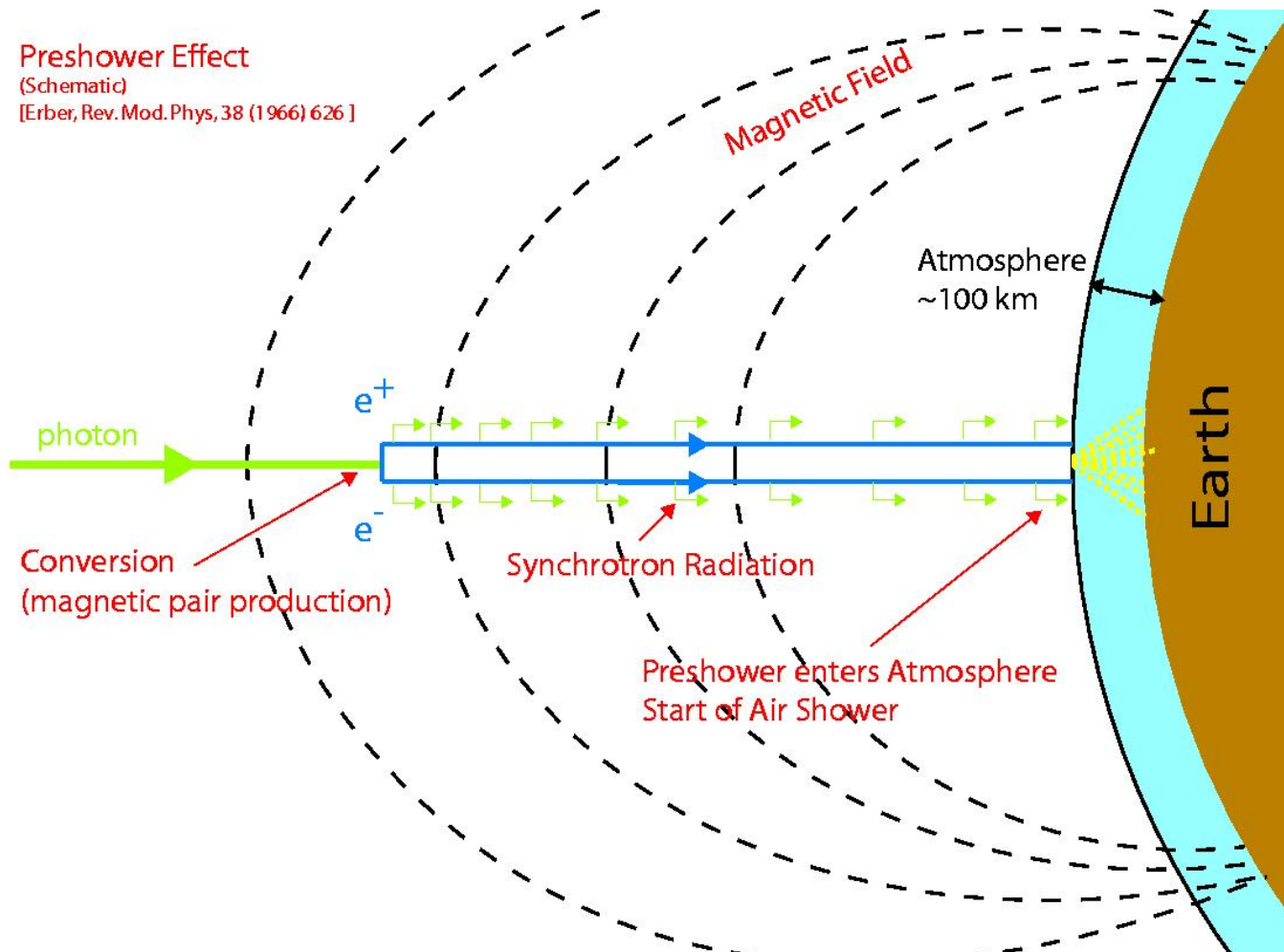

Strumień fotonów w scenariuszach „egzotycznych”

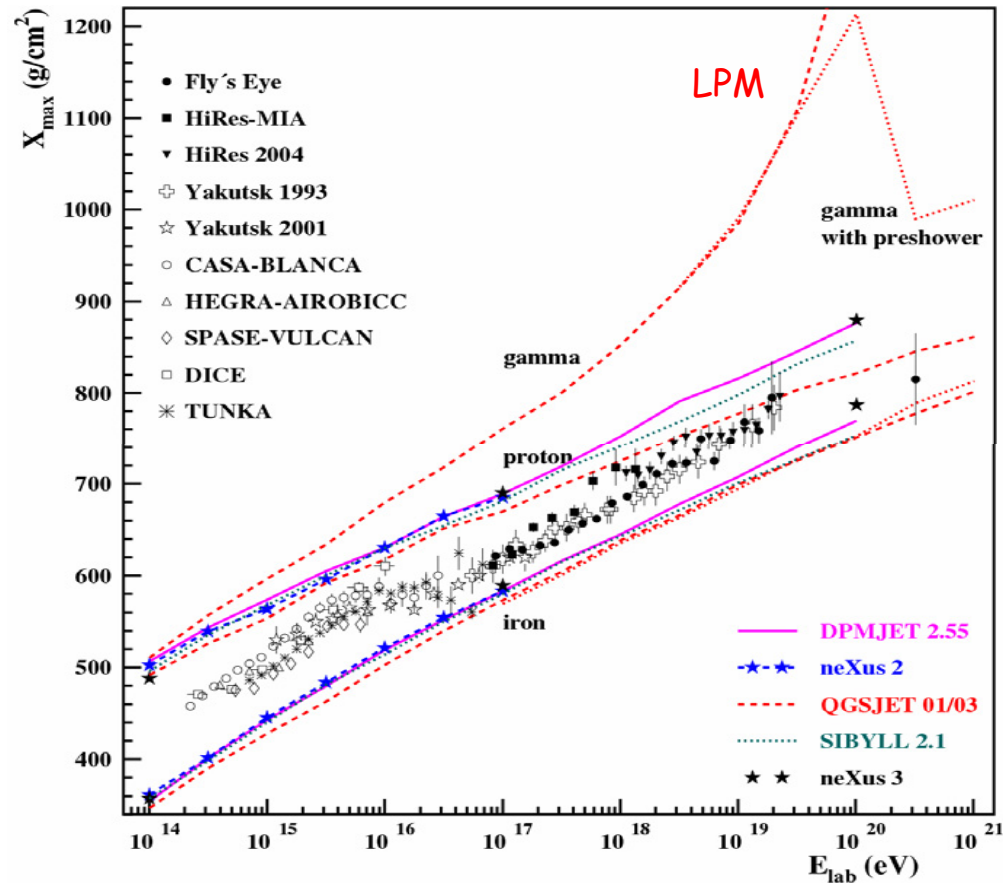
spodziewana dominacja fotonów przy najwyższych energiach

Fotony: kaskada wstępna

Efekt istotny dla $E_\gamma > 10^{19}$ eV
zależy od E_γ i B_T

Xmax

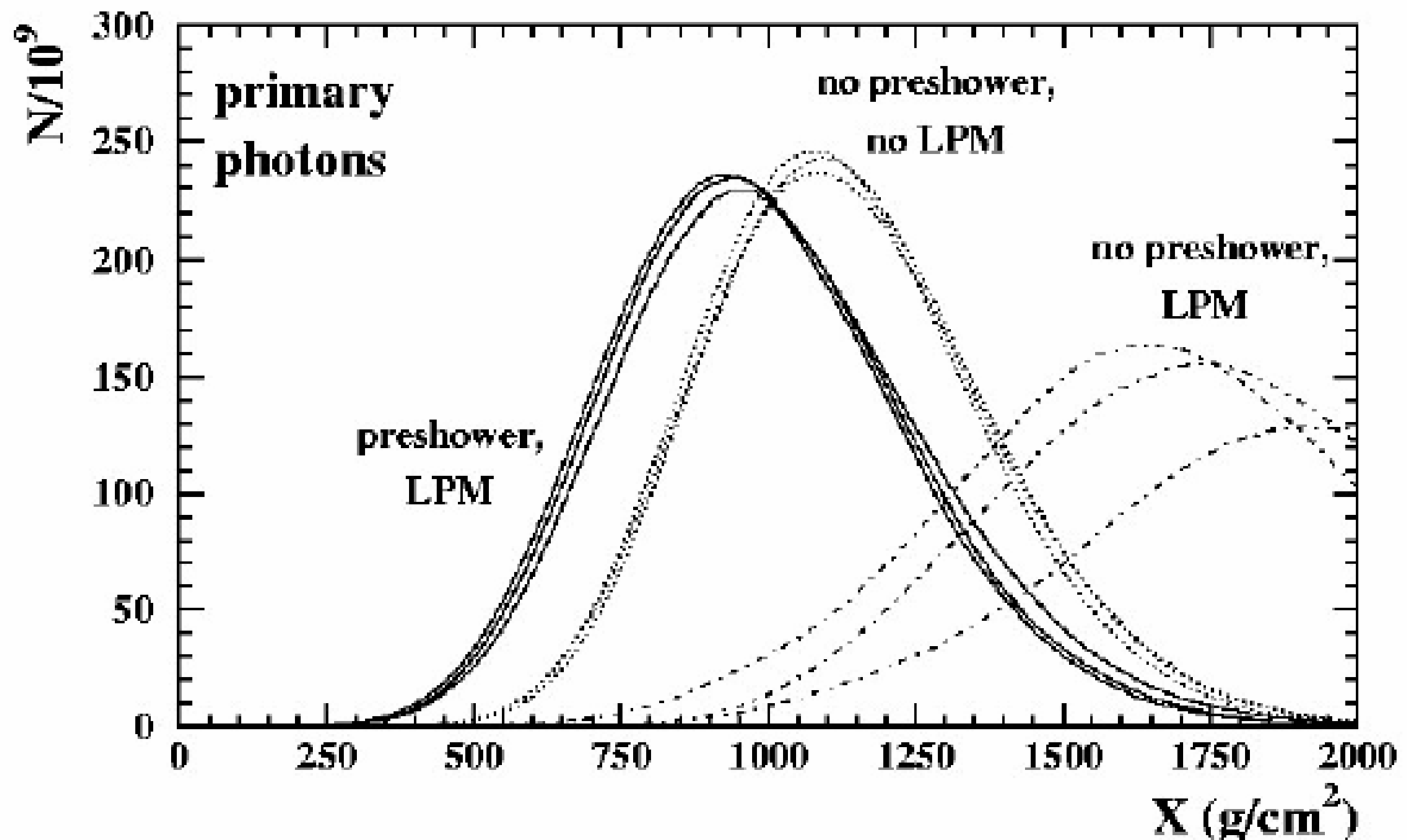
Efekt LPM (Landau-Pomeranczuk-Migdał)

redukcja przekr. cz. na prod. par i prom.hamowania

efekt rośnie z energią i gęstością powietrza

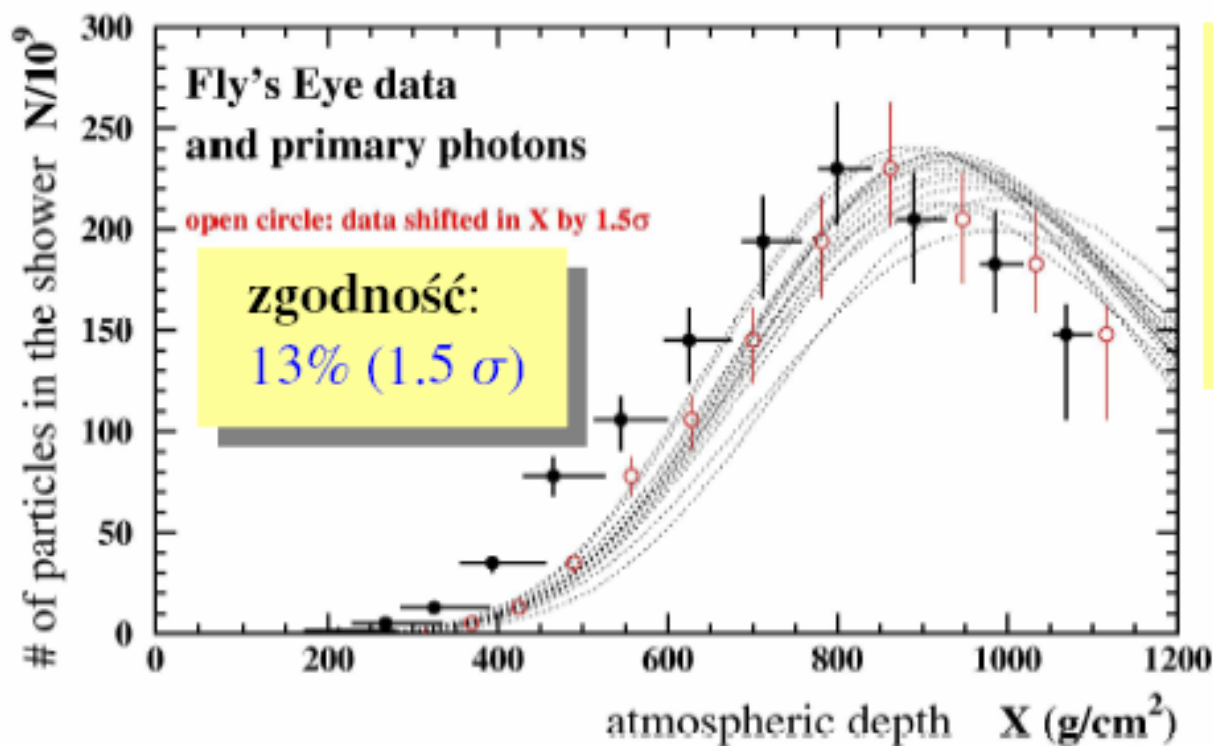
→ spowolnienie rozwoju pęku

Profil „fotonowego” wielkiego pęku

Przypadek o rekordowej energii

CORSIKA + PRESHOWER: 1000 w. pęków inicjowanych przez fotony

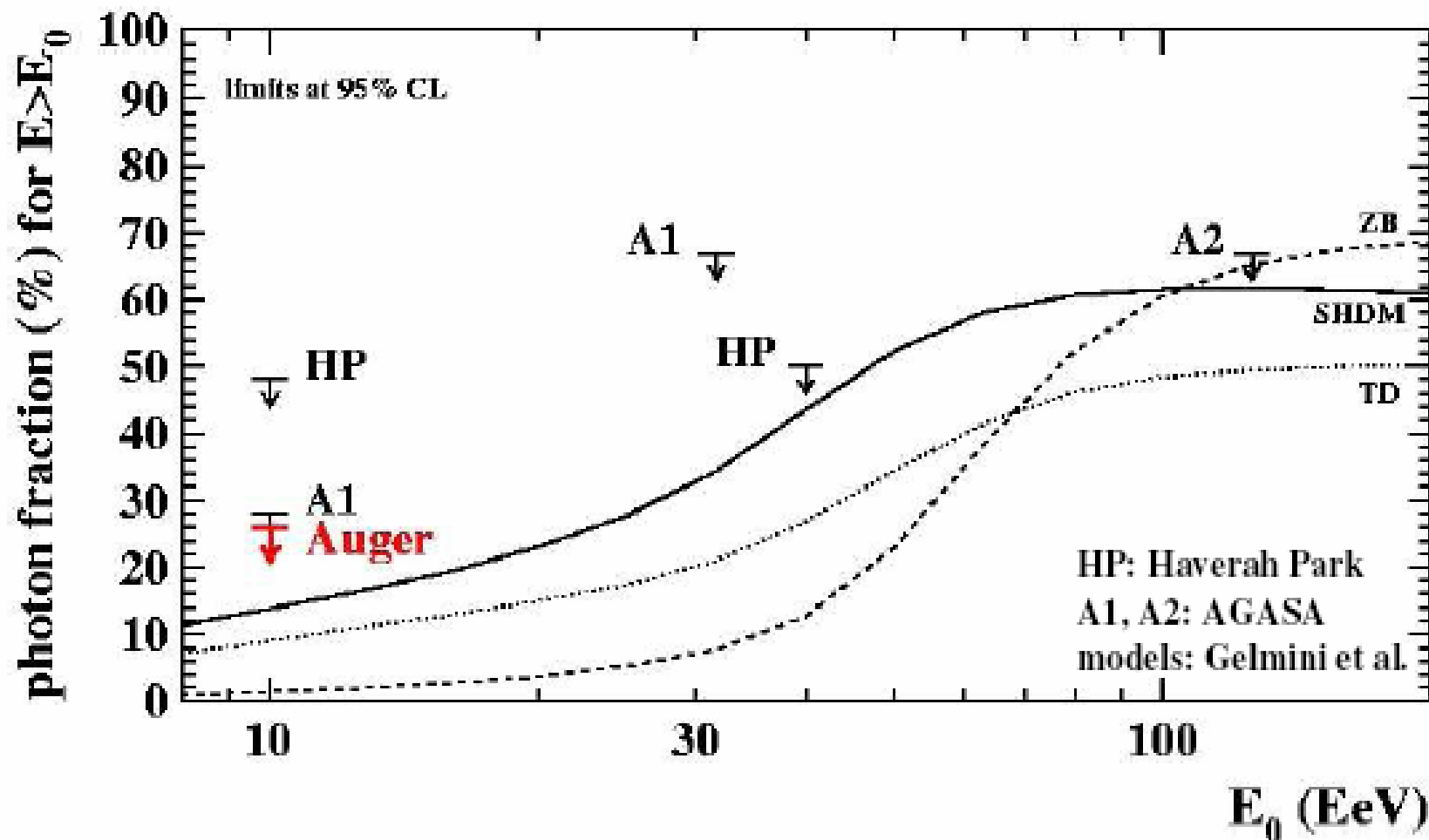

energia [10^{18} eV]:	320 ⁺⁹² ₋₉₄
X_{max} [g/cm^2]:	815 ⁺⁶⁰ ₋₅₃
zenit [deg]:	43.9 ^{+1.8} _{-1.3}
azymut [deg]:	31.7 ^{+4.2} _{-6.1}

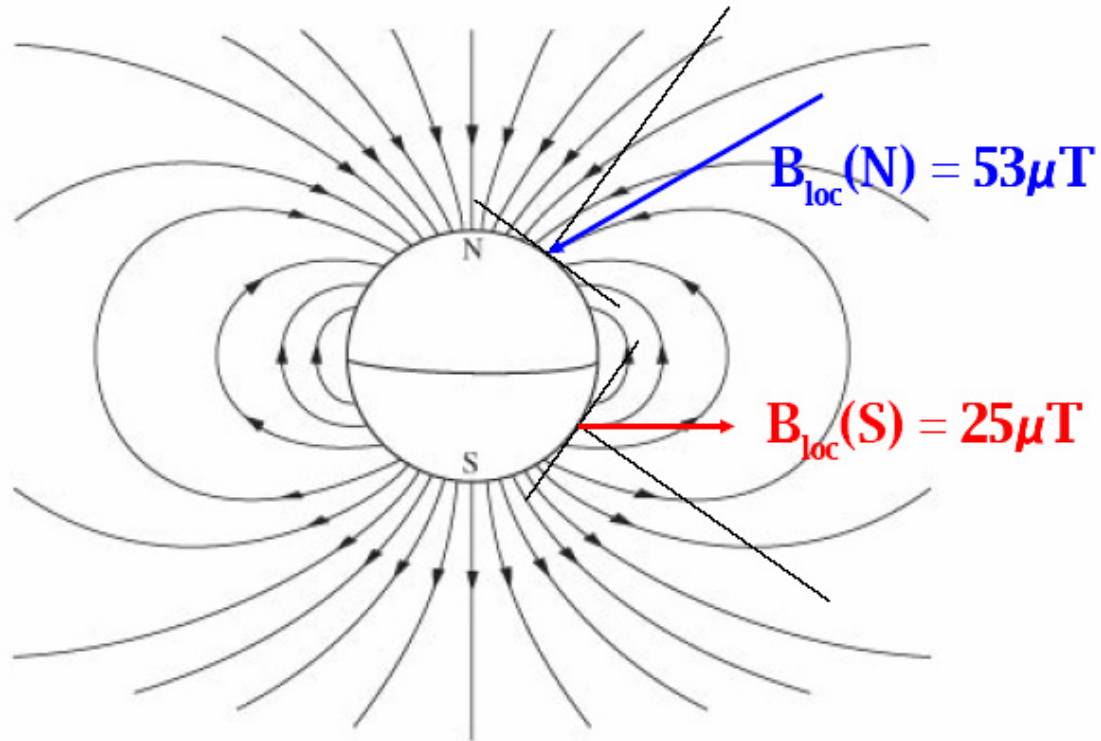
bezpieczny wniosek:

➔ hipoteza, że to był foton nie jest poparta danymi, ale nie może być odrzucona !

Eksperymentalne ograniczenia na strumień fotonów

Pole geomagnetyczne

Cechy pęku fotonowego zależą od położenia geograficznego
- możliwa lepsza identyfikacja źródeł

Neutrino

Grubość atmosfery: pionowo $\sim 1000 \text{ g/cm}^2$
 $\sim 11 \lambda_p$
 $\sim 27 L_R$
poziomo $\sim 36\,000 \text{ g/cm}^2$
 $\sim 400 \lambda_p$
 $\sim 970 L_R$

Prawdopodobieństwo oddziaływania neutrino o $E=10^{19} \text{ eV}$:
 $\sim 10^{-5}$ na 1000 g/cm^2

→ neutrino „z góry” rzadko oddziałują w powietrzu
„z dołu” nie przechodzą przez Ziemię

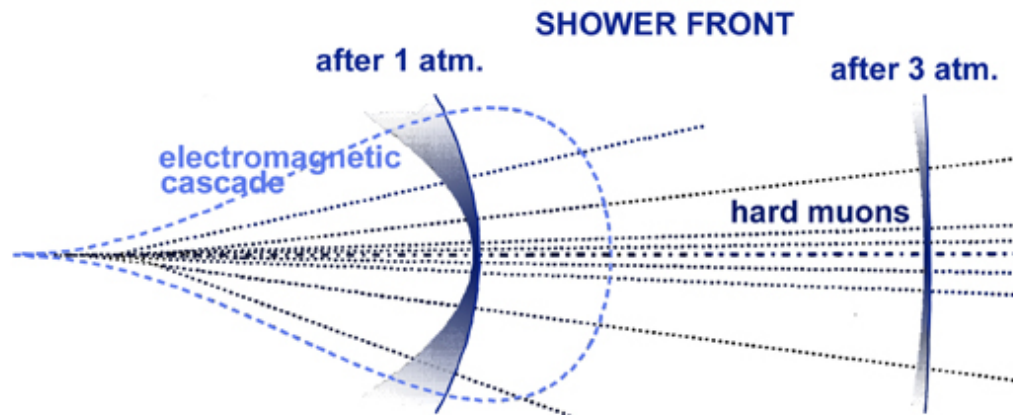
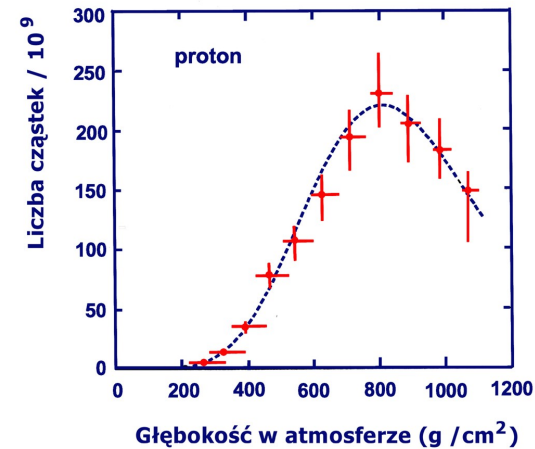
→ „poziome” wielkie pęki?

Neutrino

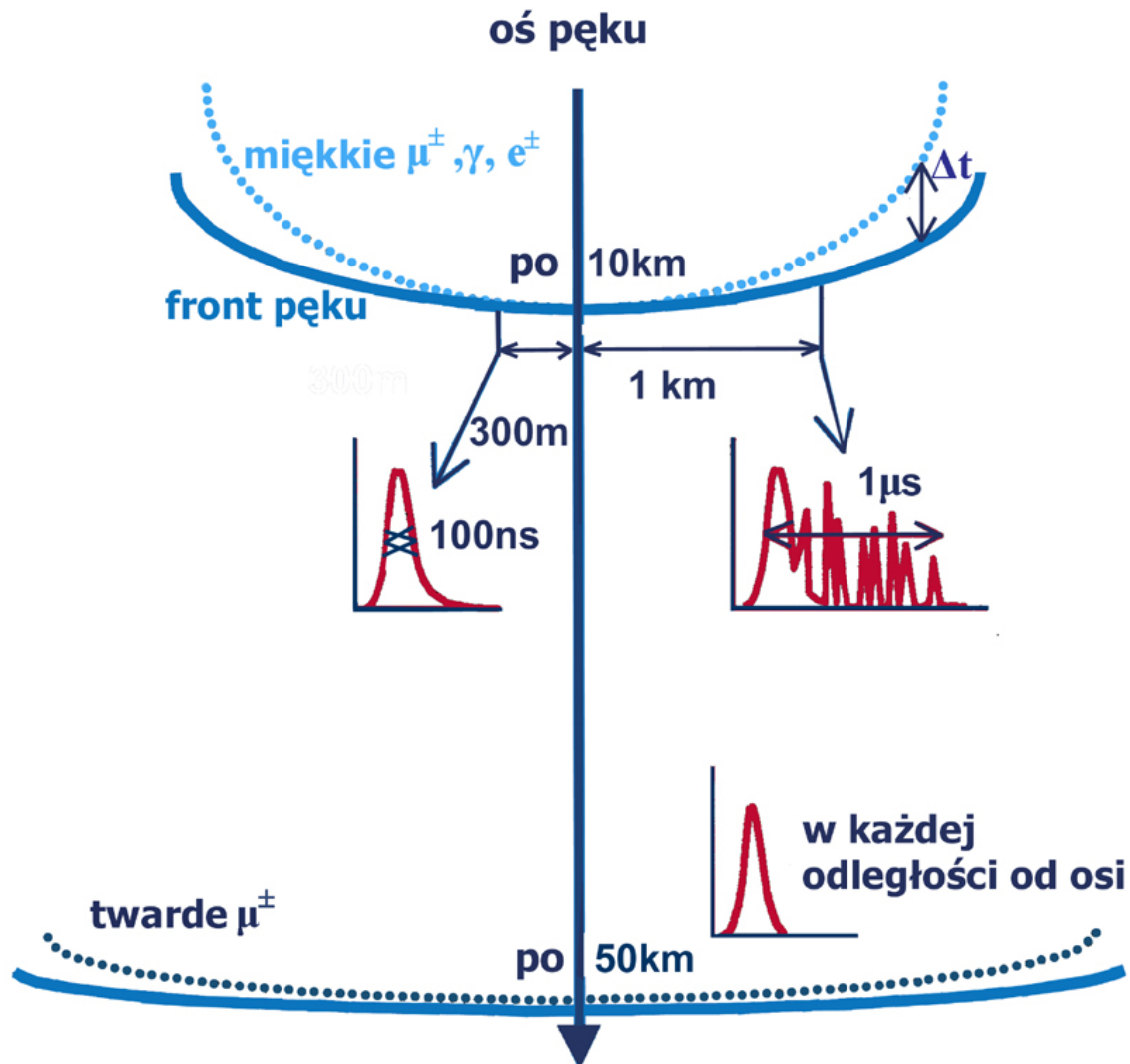
Poziome wielkie pęki

„hadronowe” zaczynają się wysoko w atmosferze
składowa e.m. rozwija się i wygasa wysoko nad gruntem,
miony docierają do gruntu - „stary” pęk
→ cienki, płaski front pędu $R_{\text{curv}} \sim 100 \text{ km}$

„neutrinowe” mogą zaczynać się głęboko w atmosferze
na gruncie „młody” pęk
→ gruby, zakrzywiony front pędu $R_{\text{curv}} \sim 10 \text{ km}$

Struktura czasowa frontu pęku

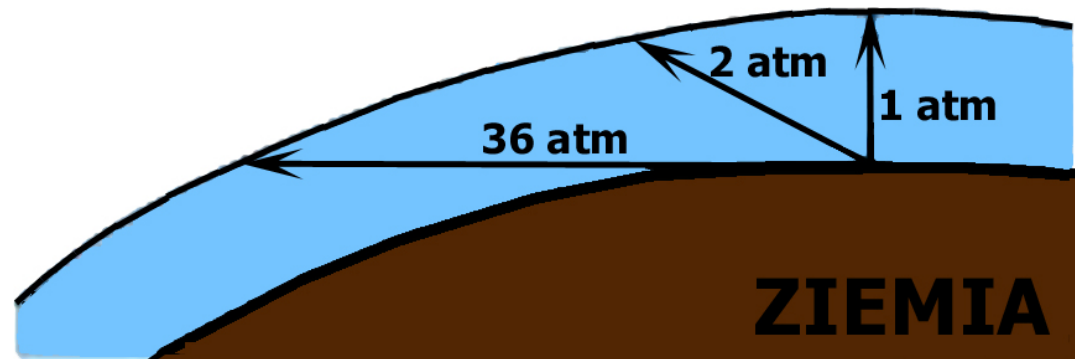

Neutrino: poziome pęki atmosferyczne

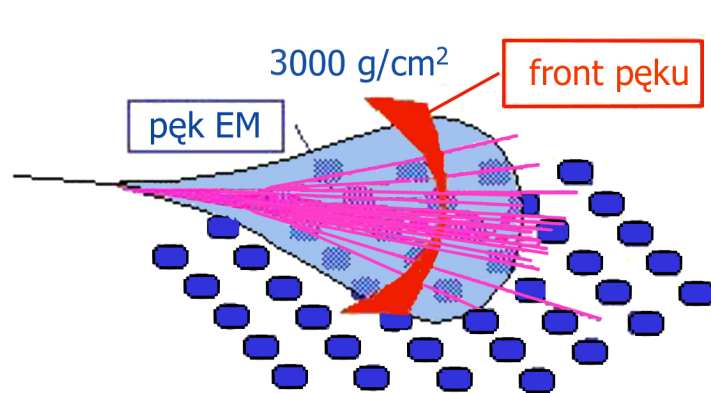
Atmosfera:

1 000 g/cm² pionowo

36 000 g/cm² poziomo

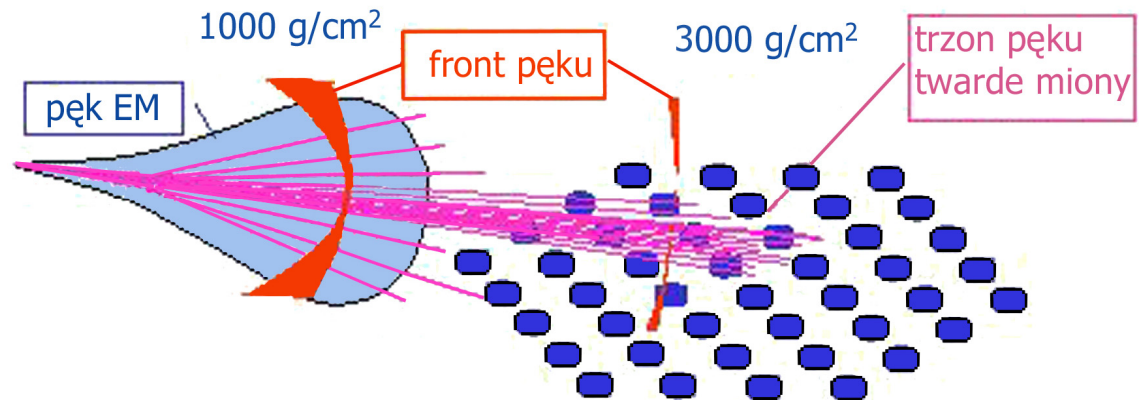
„młody” pęk

Sygnał:

kilka przypadków rocznie
obfite EM, wypukły gruby front pęku
długotrwały impuls

„stary” pęk

Tło:

tysiące przypadków rocznie
ubogie EM, bogate w μ , płaski cienki front
krótkotrwały impuls

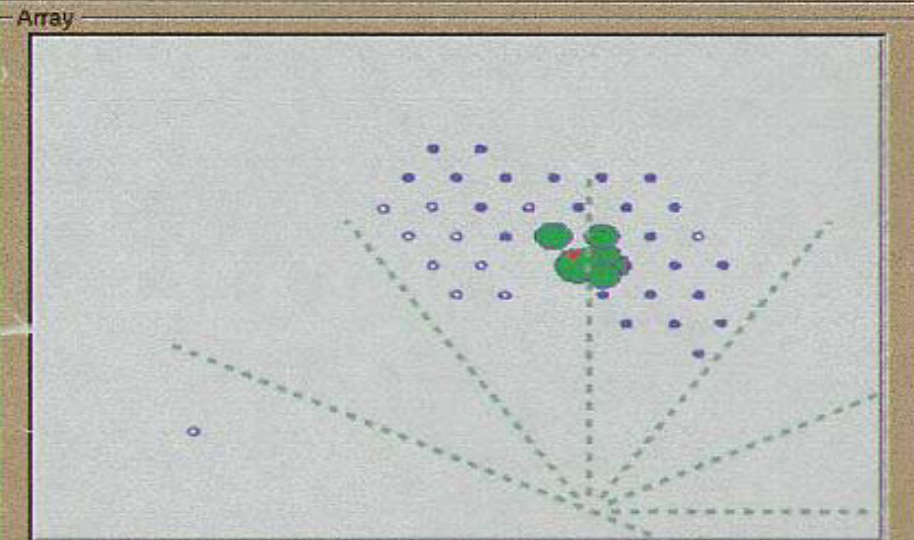
Auger: obserwacja młodego pęku

Control

File Configure Experts only...

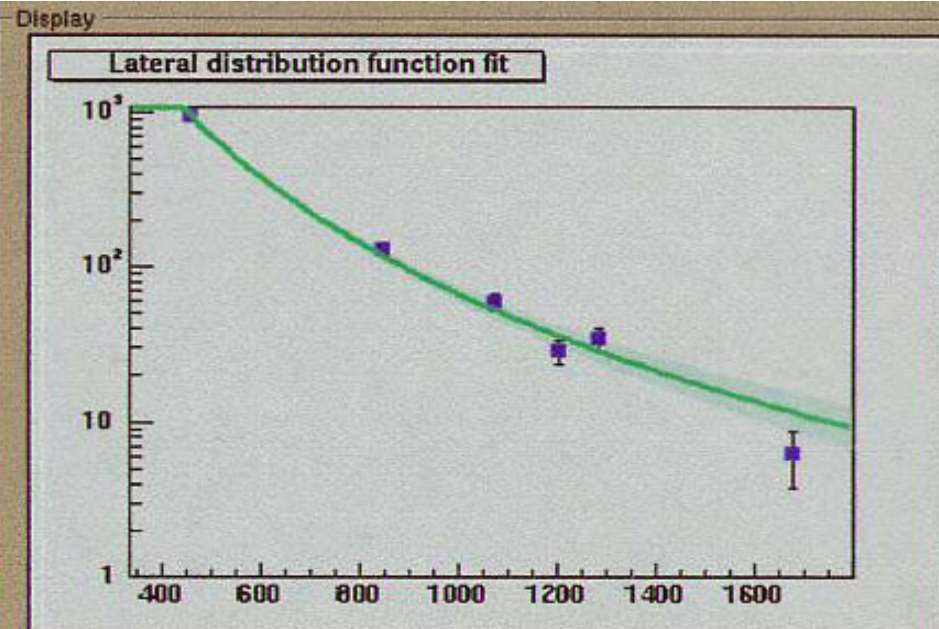
Reconstruct Previous Next Get # Update 7

#00204512: Thu May 23 18:51:25 2002	0044 (0 ns, 28.6 VEM)
#00206123: Sat May 25 13:06:17 2002	0036 (248 ns, 129.8 VEM)
#00206482: Sat May 25 23:21:15 2002	0046 (625 ns, 59.4 VEM)
#00206647: Sun May 26 04:14:01 2002	0063 (658 ns, 951.2 VEM)
#00207118: Sun May 26 18:04:11 2002	0049 (1014 ns, 8.2 VEM)
#00207829: Mon May 27 13:05:51 2002	0067 (1063 ns, 34.6 VEM)
#00208468: Tue May 28 07:52:57 2002	
#00208500: Tue May 28 08:34:47 2002	
#00210444: Thu May 30 13:55:27 2002	
#00211337: Fri May 31 13:25:07 2002	
#00212191: Sat Jun 1 12:00:28 2002	
#00212227: Sat Jun 1 13:03:27 2002	
#00213106: Sun Jun 2 12:57:57 2002	
#00213261: Sun Jun 2 16:48:00 2002	

Status

Trigger of this event: NEA3

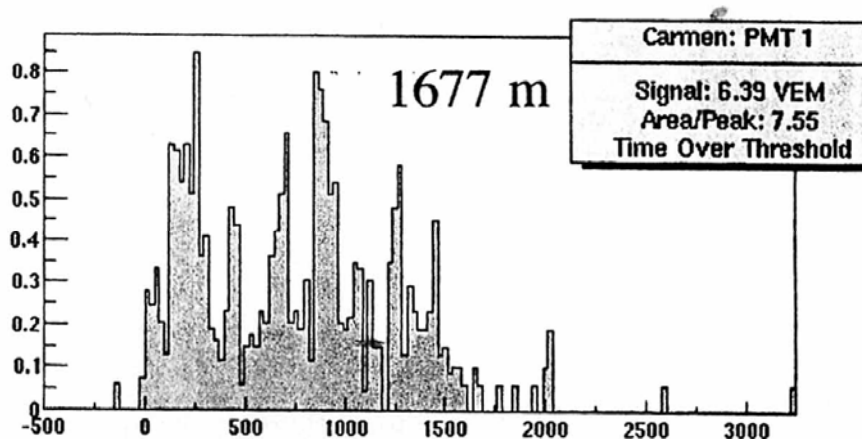
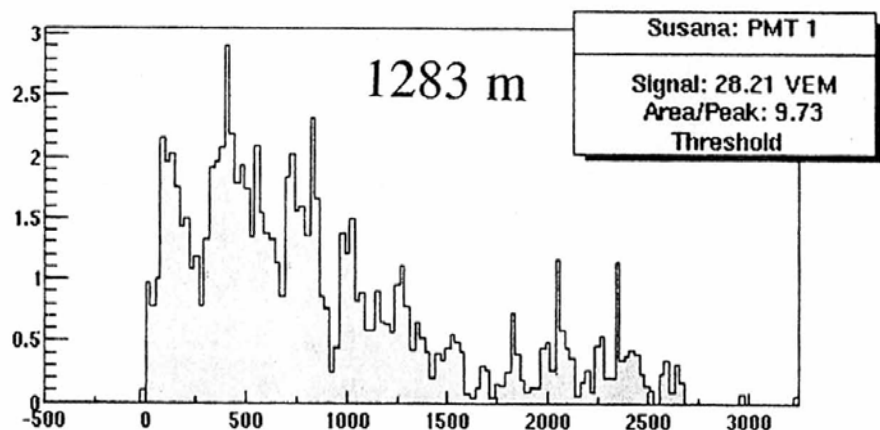
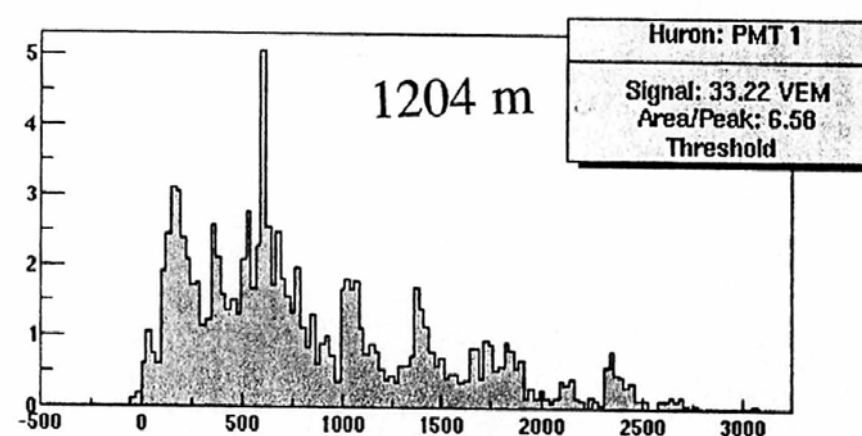
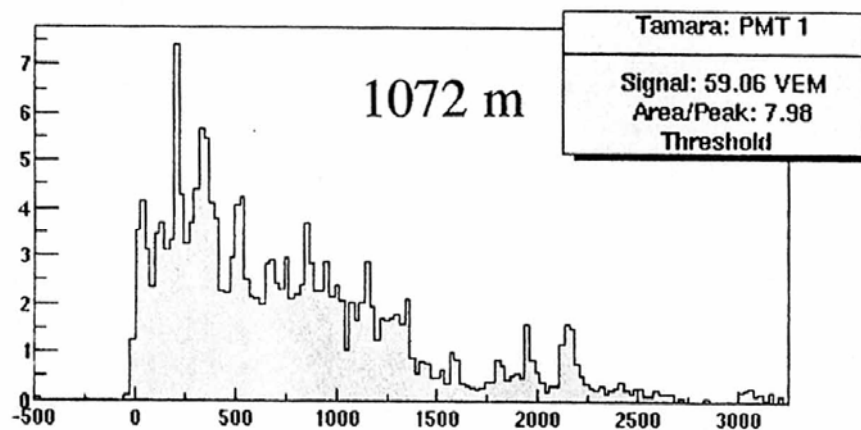
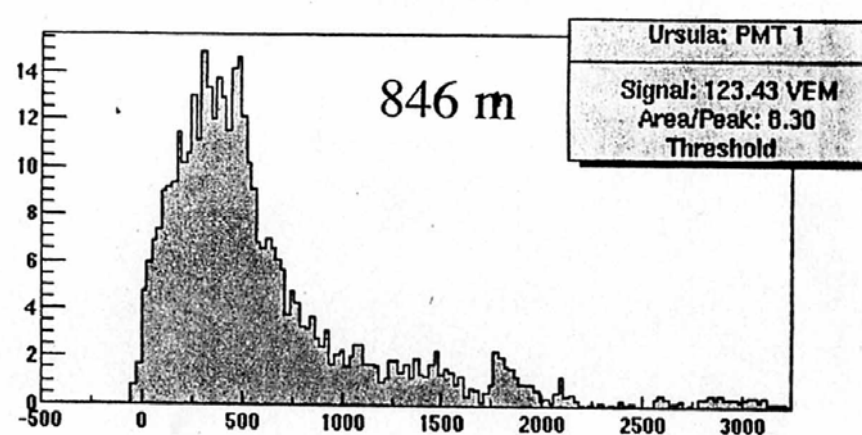
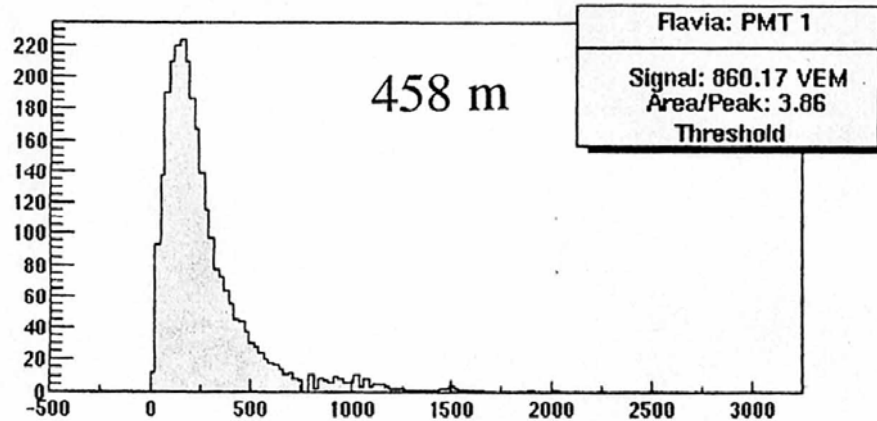

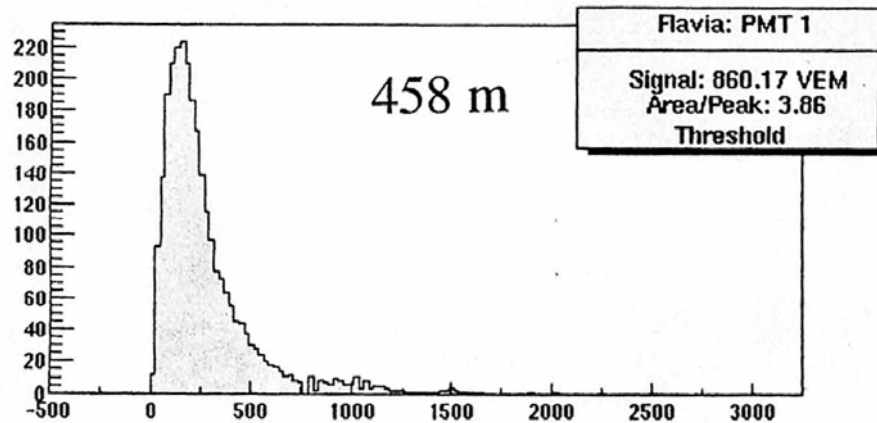
Easting= 458740 ± 35m
Northing= 6083187 ± 11m
dt= 32.4ns

Theta= 13.3 ± 0.7 deg
Phi= 50.1 ± 2.2 deg

R= 4.0 ± 0.2 km.

S(1000)= 67.27 ± 5.96 VEM
E= 16.05 EeV ± 9%

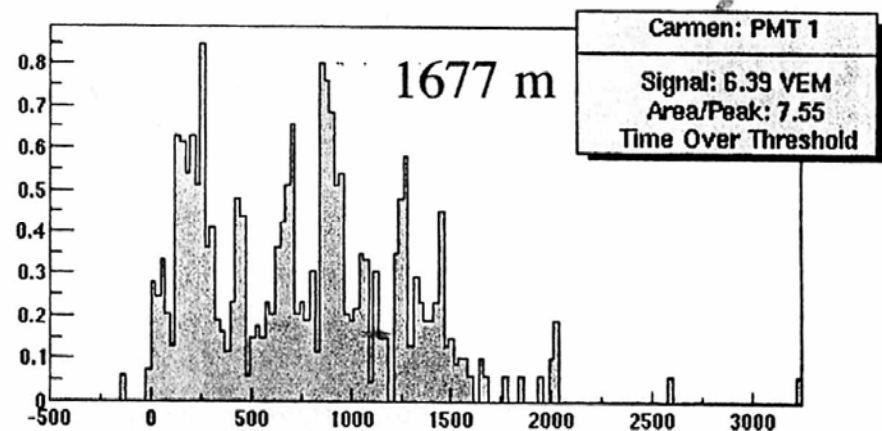

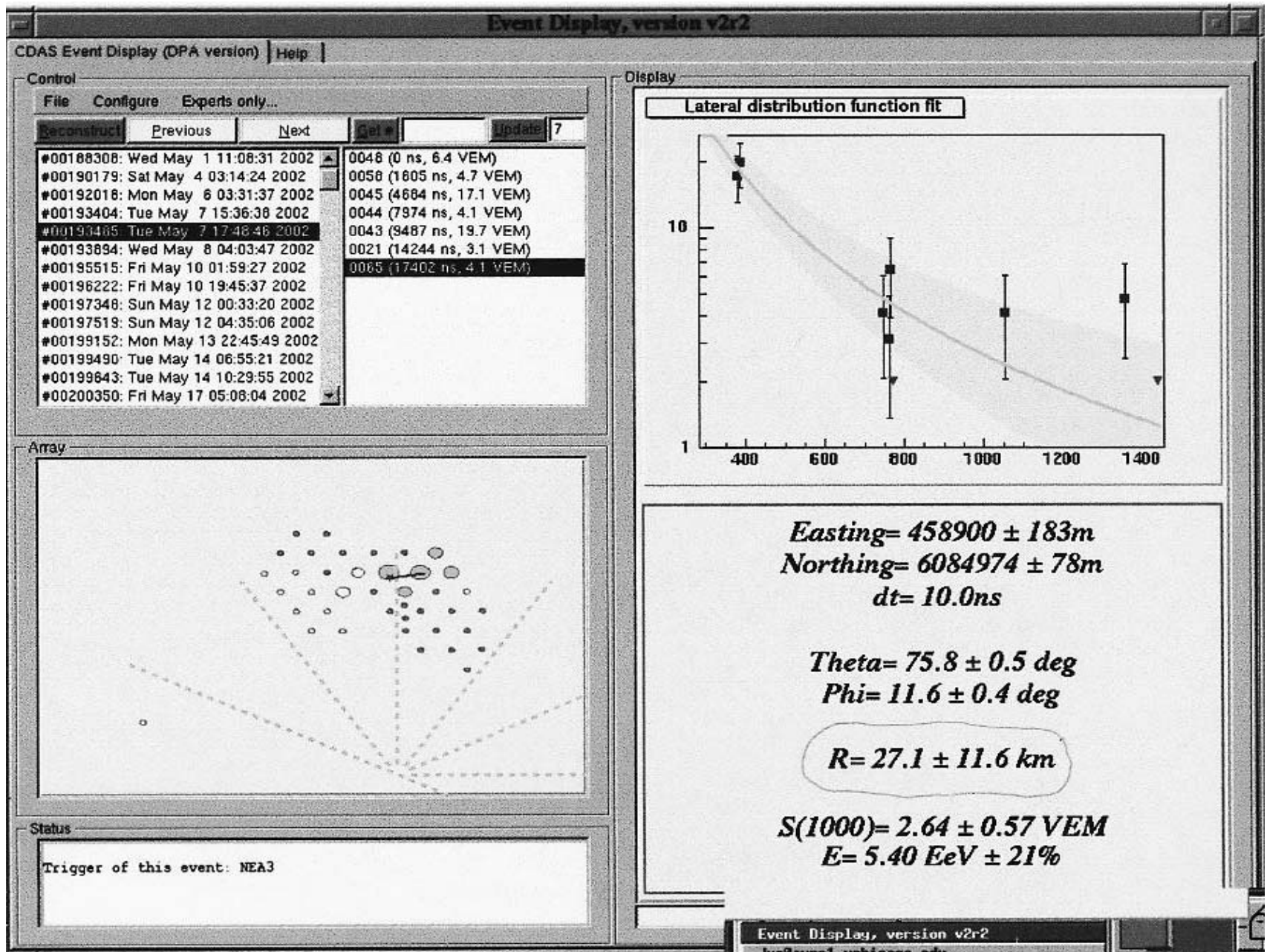
Near PMT

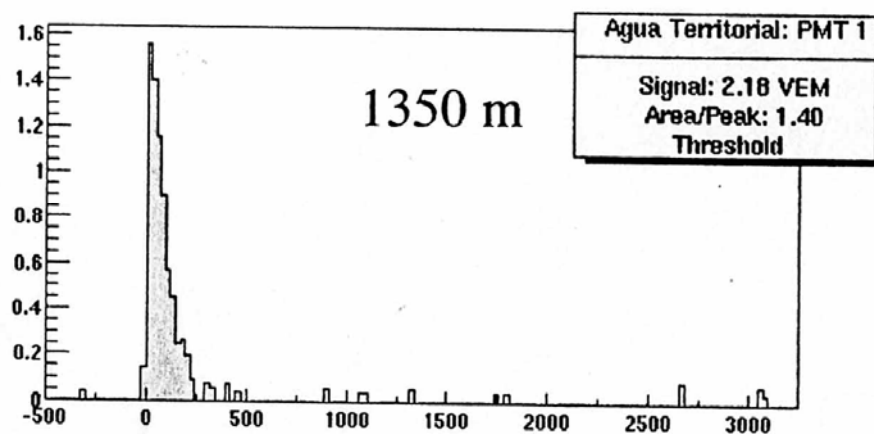
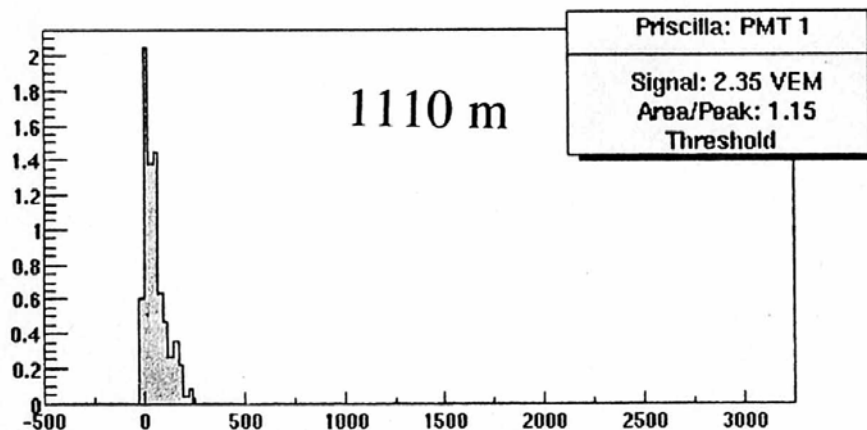
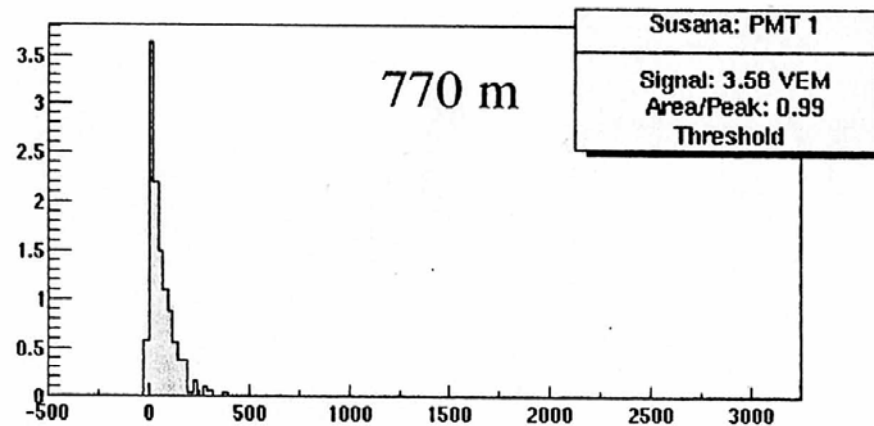
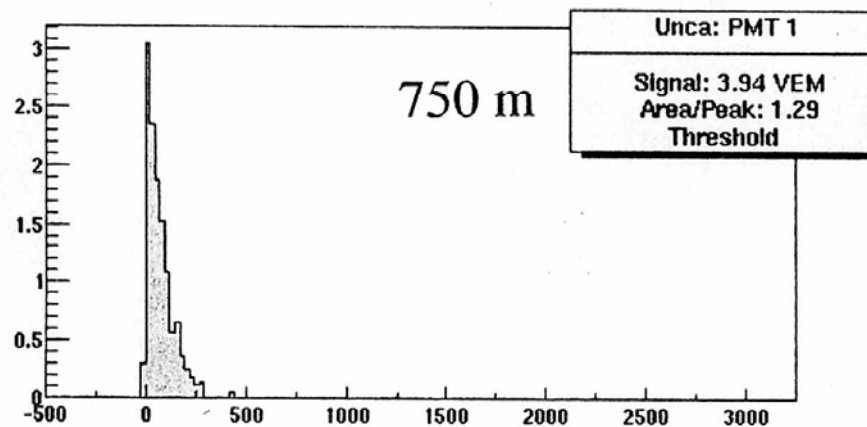
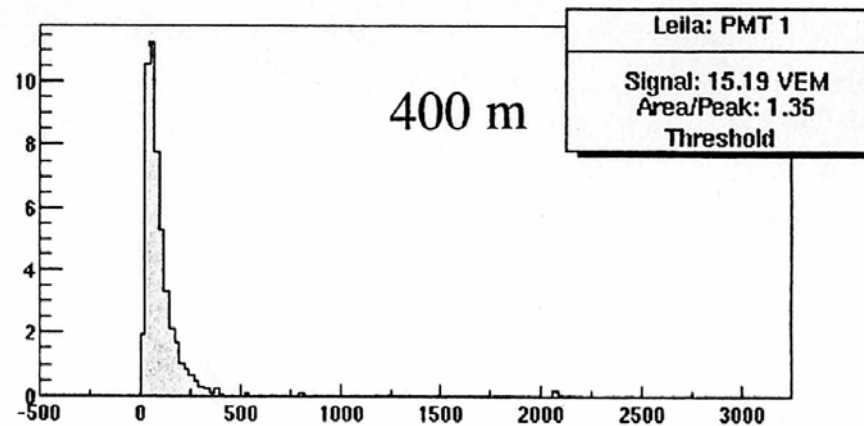
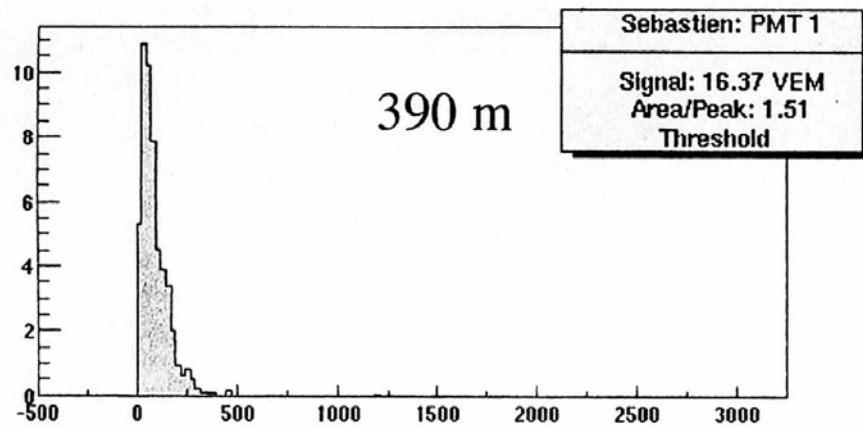
Distance ratio = 3.7 Density ratio = 134
this is a 'young shower', lots of electrons

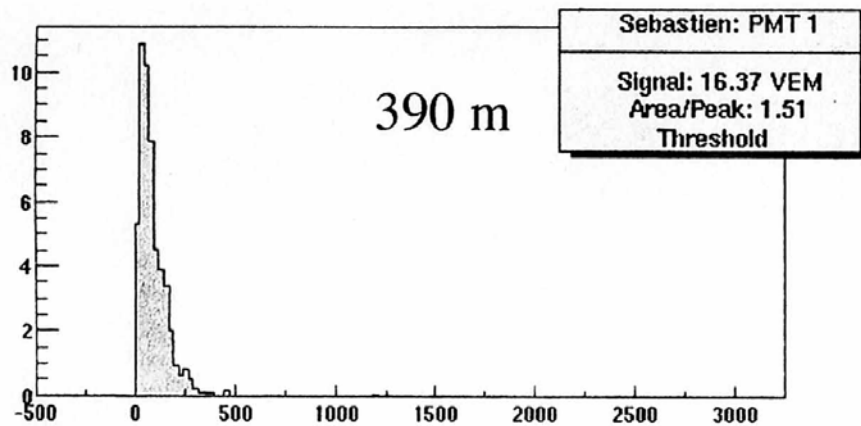
Far PMT

Auger: obserwacja starego pęku

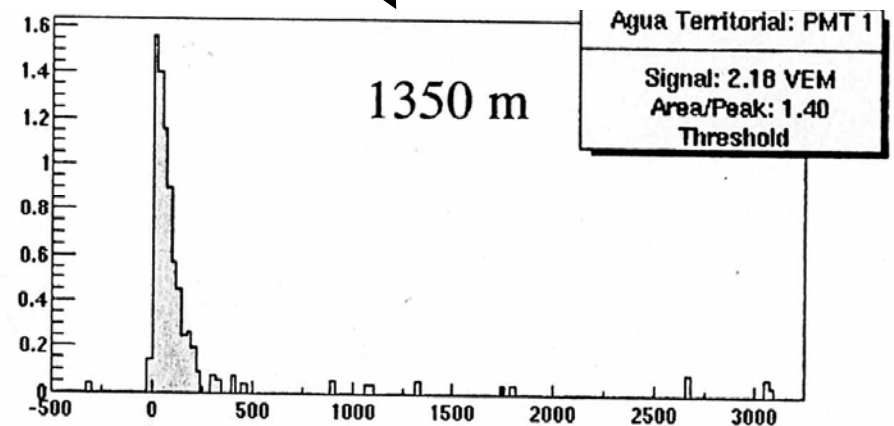

Near PMT

Distance ratio = 3.5 Density ratio = 7.5
this is an old shower', mostly muons

Far PMT

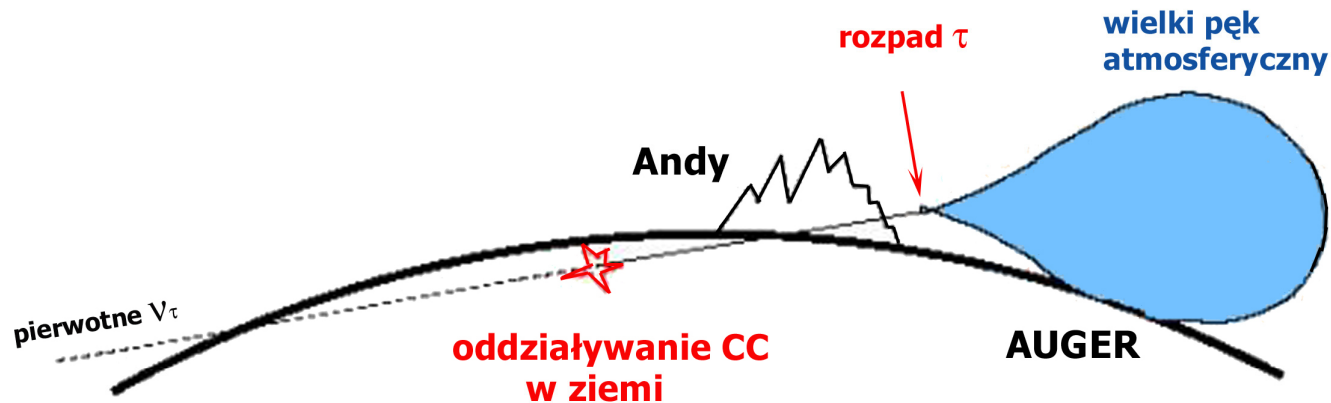
Detekcja neutrin taonowych

Zasady:

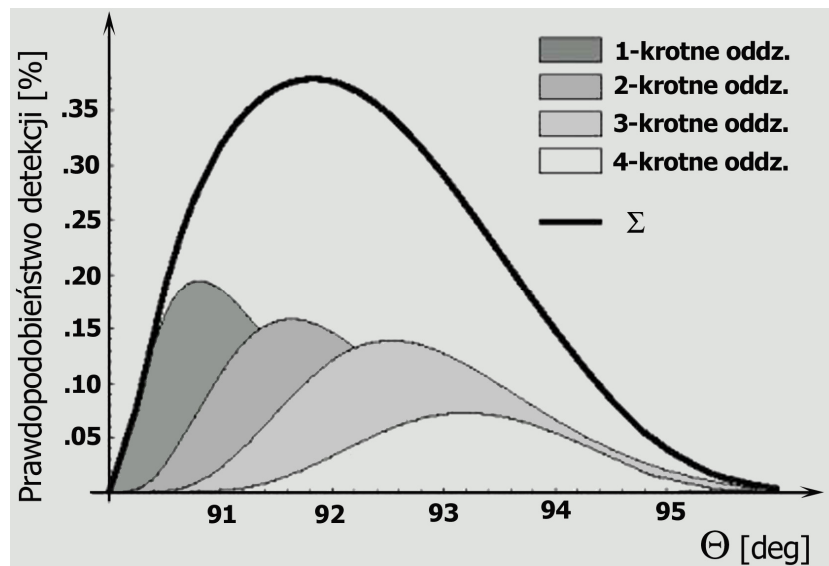
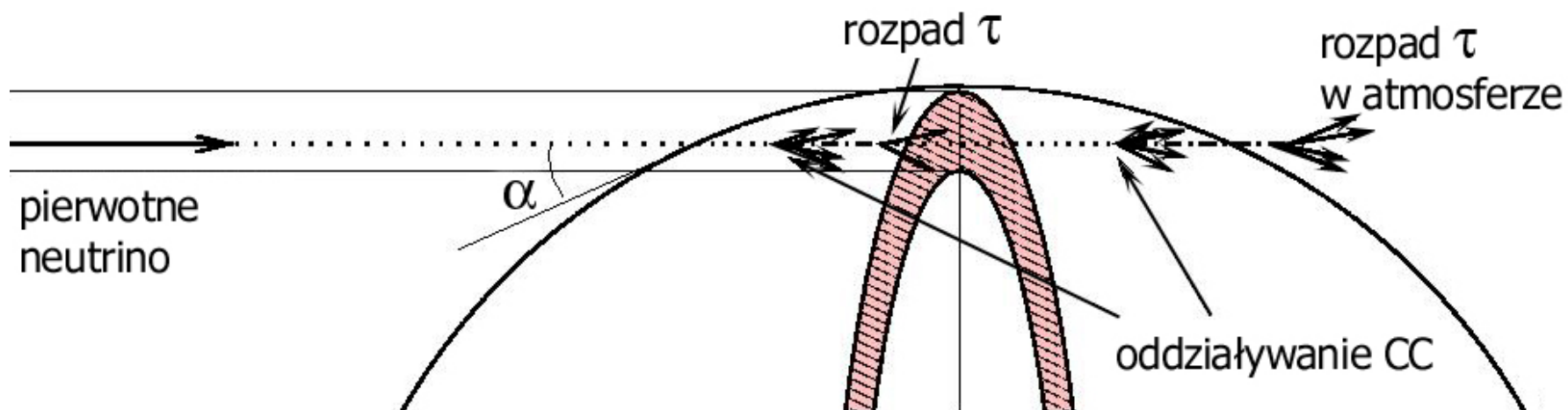
- Długość oddziaływania w gruncie ~ 300 km przy 10^{18} eV
- Droga rozpadu tau ~ 50 km przy 10^{18} eV
- 1° pod horyzontem $\Rightarrow 200$ km skał
- Maksimum pęku ~ 10 km po rozpadzie

W praktyce $85^\circ < \theta_z < 95^\circ$

Okno AUGER: $10^{17} - 10^{20}$ eV

Detekcja ν_τ z wielokrotną regeneracją

Podsumowanie

Dotychczasowe dane nie pozwalają na rozstrzygnięcie

czy istnieje obcięcie GZK w widmie energii?

czy istnieją „punktowe” źródła promieni kosmicznych?

jaki jest skład promieni kosmicznych?

Źródła promieni kosmicznych skrajnie wysokich energii pozostają nieznane:

przyspieszanie w znanych obiektach astrofizycznych?

procesy egzotyczne?

scenariusze „hybrydowe”, np. łamanie niezmienniczości Lorentza?

Projekt Pierre Auger dostarczy potrzebnych danych eksperymentalnych?

→ znakomite perspektywy pracy badawczej!